

מבוא

אנחנו עומדים לדבר בקורס על שלושה נושאים מרכזיים : שטרות, כרטיסי חיוב וערבות.

הקורס מדבר על אמצעי תשלום : נניח שאדם הולך לחנות רהיטים ומזמין סלון ומשלם בדרך כלשהי, נניח שהסלון לא מגיע או מגיע פגום איזה דינים יעזרו לי : הגנת הצרכן וחוזים. אבל לפעמים יכולים להיכנס לתמונה גם אמצעי התשלום. אם שילמו באמצעות אמצעי תשלום שעוד לא נפרע למשל אשראי שבחיוב בו טרם בוצע או צ'ק דחוי אז נשאלת השאלה לגבי התשלום עצמו האם ניתן לעצור בדרך כלשהי את אמצעי התשלום או להורות לחברת האשראי להפסיק את החיוב – **אנחנו דנים בשיעור באמצעי התשלום ולא בסוגיה בכללותה.**

מושגים בסיסיים שמתעסקים בהם בקורס :

1. פירעון – פירעון כוונתו ביצוע התשלום, מי חייב בתשלום.
2. סליקה – הפעולה של העברת הכסף מאחד לשני. אם למשל אדם נותן צ'ק לאחר אז זה לא מספיק שניתן הצ'ק צריכות להיות עוד פעולות שיגרמו לכך שהכסף יעבור מחשבון אחד למשנהו, נניח וצריך שליח שיעביר את הכסף מחשבון אחד לשני (כמובן שיש פעולות טכנולוגיות כיום) הפעולה הזאת של ההעברה היא פעולת הסליקה = הגבייה מאחד לשני.
3. ניכיון – למשל ניכיון צ'ק או שובר אשראי או זכות אחרת. נניח שאדם הולך לחנות והוא קונה סלון ומשלם בצ'ק דחוי עבור הסלון ונותן לחנות. הצ'ק הוא לעוד חודשיים אבל החנות רוצה את הכסף עכשיו אז יש כל מיני חברות שנותנות שירותי ניכיון. החנות תבוא עם צ'ק לחברה והן ייתנו לה את הכסף עכשיו תמורת עמלה מסוימת וכשיגיע המועד את יגבו את הצ'ק בעצמם לפקודתם. כך גם יכול להיות בתשלומים שאנחנו מחלקים למשל בחנות בגדים וכד'.

פרק א' בסילבוס – שטרות

מהו שטר : שטר הוא אמצעי תשלום בגין עסקת יסוד כלשהי אבל יש לו משמעות גם מעבר אותה עסקת יסוד מכיוון ששטר לפי הכללים המשפטיים הוא בעצם חפץ להבדיל מזכות ערטילאית וכדי להיות נושה של השטר (הזכות) אז צריך להיות הבעלים של החפץ (שטר) וגם להחזיק בו פיזית. לדוגמא, נניח שדפנה רוצה מטבח חדש והיא פונה לנגר בשם יוסי ומסכמת איתו על כל הפרטים של המטבח שהוא יכין לה והם מסכמים שתוך חודשיים הוא יתקין לה את המטבח החדש והיא תשלם לו 50,000 ₪ וכעת יש חוזה ביניהם. מגיע התאריך המיועד ויוסי לא מגיע עם המטבח ללא שום סיבה ולא מתקין את המטבח. האם יש דרך משפטית שבה הוא יוכל להכריח אותה לשלם עבור המטבח שלא הותקן? אין שום דרך בדיני החוזים שיוסי יוכל לחייב את דפנה לשלם עבור המטבח מכיוון שיוסי הפר את החוזה בכך שלא סיפק את המטבח. אבל אנחנו יוצרים כאן שינוי מאוד משמעותי אם נוסיף עובדה קטנה והיא שבזמן שהם סיכמו את החוזה על התקנת המטבח דפנה נתנה ליוסי צ'ק דחוי למועד האספקה. כעת נשאל האם דפנה צריכה לפרוע את הצ'ק? הצ'ק הוא לא החוזה ולכן אנחנו בסרט משפטי אחר ואנחנו נלמד שיהיו מצבים שבהם דפנה תאלץ לפרוע את הצ'ק אפילו שהיא לא קיבלה את המטבח כיוון ויש לנו פה גם חוזה וגם שטר שיש לו חיים וכללים משל עצמו.

נניח שאדם הולך מחר לחנות וקונה לעצמו תיק ומשלם בצ'ק והצ'ק חוזר מסיבה כלשהי. מה יכול בעל החנות לעשות? לתבוע את הקונה על הפרת החוזה. היה ביניהם חוזה שהוא ייתן לקונה את התיק והקונה ישלם באמצעות צ'ק שיפרע, הצ'ק חזר אז הוא יכול לתבוע אותו בגין הפרת חוזה. נניח ושוויו של התיק הוא 1000₪ בעל החנות ילך לבימ"ש לתביעות קטנות או לבימ"ש השלום והוא יצטרך להוכיח את התביעה ואם יוכיח הוא יקבל פס"ד ואם הקונה לא יקיים את פס"ד אז הוא ילך להוצאה לפועל. אבל מכיוון שהוא מחזיק ביד צ'ק של הקונה אז יש לו אפשרות נוספת הוא יכול להגיש תביעה שטרית = תביעה על בסיס השטר ואז הוא יפנה ישר להוצל"פ במקום לעבור את כל הפרוצדורה של הוצאת פס"ד. בהוצל"פ הוא יבקש את ביצוע השטר ללא צורך להוכיח שום דבר, להפך! אם הקונה לא רוצה לשלם הוא זה שצריך להגיש התנגדות לביצוע שטר ולהוכיח למה הוא לא צריך לשלם ואז זה יעבור לדיון בבימ"ש בסדר דין מהיר ואז יחליט בימ"ש האם הוא מתיר לקונה להתגונן וגם אם הוא יתיר לקונה עדיין הקונה יצטרך להוכיח מדוע הוא לא צריך לשלם עבור התיק. לתביעה השטרית יש יתרונות (נטל הוכחה הפוך ומסלול ישיר להוצל"פ ובנוסף יותר קשה להתגונן מפני תביעה שטרית מאשר תביעה חוזית).

פקודת השטרות –

מנוסחת על בסיס החוק הבריטי, מנוסחת כמו מימי ביניים ומאוד קשה לעבוד עם החוק הזה. פחות נצמדים לחוק להבדיל מדיני חיובים שנלמד וערבויות ששם נצמדים לחוק. הדיונים בשטרות מתחילים לרוב בהוצל"פ ואין הרבה מקרים שמגיעים לעליון ולכן יש תחומים שחסרה לנו פסיקה של העליון.

מבנה החוק – הפקודה מתחילה במבוא קצר שכולל הגדרות לחלק מהמושגים שבהם היא עוסקת. הפרק העיקרי בפקודה (הפרק השני) מכיל את רוב הוראות הפקודה ודן בשטרי חליפין. לאחר מכן יש פרק שלישי וקצר שמונה הוראות מיוחדות לצ'קים, פרק רביעי קצר שמונה הוראות מיוחדות לשטרי חוב ופרק חמישי עם מספר הוראות כלליות.

פקודת השטרות עוסקת בשלושה סוגים של שטרות : שטר חליפין, צ'ק ושטר חוב.

שטר חליפין

ס' 3(א) אומר כי "שטר-חליפין הוא פקודה ללא תנאי ערוכה בכתב מאת אדם אל חברו, חתומה בידי נותנה, בה נדרש האדם שאליו ערוכה הפקודה לשלם לאדם פלוני או לפקודתו, או למוכ"ז, סכום מסויים בכסף, עם דרישה או בזמן עתיד קבוע או ניתן לקביעה". – כלומר, **שטר חליפין הוא מסמך שבו אדם מורה לאדם אחר לשלם סכום כסף מסויים לצד שלישי**. למשל: "דניאל נא שלם לפקודת יעל 10,000 ₪ על החתום – חנה". כלומר, שטר חליפין מורכב משלושה צדדים: יש לנו את המושך שהוא נותן הוראת התשלום שבמקרה הזה זו חנה. חנה נתנה הוראה ל- דניאל שהוא הנמשך שהוא "מקבל הוראת התשלום". למי דניאל צריך לשלם? ליעל – היא הנפרע – "האדם לו יש לשלם בשלב ההוצאה".

מה הוביל להמצאתו של שטר חליפין – פעם לא היו פשוט להעביר כספים ולא היו מכוניות ולכן מה שהוביל להמצאתו של שטר חליפין זה מקרים כאלו למשל: לחנה יש זכות לקבל מדניאל 10,000 ₪ והיא גרה מאוד רחוק מדניאל אבל חנה חייבת ליעל גם 10,000 ₪ ויעל גרה מאוד קרוב לדניאל ולכן חנה מוציאה שטר חליפין שמורה על דניאל לשלם את מה שהוא חייב לה ישירות ליעל שגרה לידו ובכך נמנעים מהנסיעות הארוכות.

שטר חליפין או המחאת זכות? נשאלת השאלה – האם המסמך שחנה יצרה בו היא מבקשת מדניאל לשלם יעל האם זו המחאת זכות שחל עליה חוק המחאת חיובים או שטר חליפין ואז תחול פקודת השטרות? ס' 53 לפקודת השטרות קובע במפורש ששטר חליפין לא נחשב להמחאת זכות וס' 10 לחוק המחאת חיובים קובע שהחוק הזה לא חל על שטרות. אבל מה זה המסמך הזה? כדי שמסמך ייחשב לשטר הוא צריך לקיים מס' מסויים של יסודות צורניים במצטבר שתכף נעבור עליהם. אם המסמך הזה עומד ביסודות הצורניים הוא ייחשב לשטר חליפין – אם הוא לא עומד הוא לא שטר חליפין – זה מבחן פשוט.

ס' 22 לפקודת השטרות - הסעיף הכי חשוב!!

אין חבות בלי חתימה

(א) אין אדם חב בתור מושך או מסב או קבל של שטר אם לא חתם עליו בתור אחד מאלה.

(ב) חתם אדם בשם מסחרי או בשם נטול, הריהו חב על פיו כאילו חתם בשמו הוא.

(ג) חתם אדם שמה של פירמה, הרי זה כאילו חתם שמותיהם של כל החבים בתור שותפים לאותה פירמה.

מי שחתם על שטר לוקח אחריות על פירעון השטר ולעומת זאת מי שלא חתום על השטר לעולם לא יהיה אחראי לפירעון השטר! אין כאן חריגים זה כלל ברזל!! במקרה שלנו מי חתום על השטר? חנה והיא היחידה שיש לה אחריות לפירעון השטר. **אם דניאל יחליט מרצונו** שהוא מוכן להיות חייב שטרית אז מה שהוא יעשה הוא יחתום על השטר – נמשך שחותם על שטר קוראים לו "קבל" והמשמעות היא שהוא קיבל על עצמו את האחריות ואז הוא הופך להיות חייב שטרית. כעת חתומים שניים על השטר ויש לנו כבר שני חייבים שטרית ותכף נראה איך פועלים במקרה הזה.

היום כמעט ולא משתמשים בשטר חליפין – יש לנו כלים יותר טובים אבל גם לגבי צ'קים וגם לגבי שטרות חוב ההוראות שחלות עליהם הן ההוראות שחלות על שטר חליפין אלא אם יש להם הוראה ספציפית אחרת. לכן, כשאנחנו רוצים לדעת מהם הכללים על צ'קים או שטר חוב אנחנו פונים לפקודת השטרות בכפוף לדין ספציפי שחל על צ'קים או שטרי חוב.

צ'ק

73. שיק - מהו (תיקון: תש"ם)

- (א) שיק הוא שטר חליפין משוך על בנקאי ובר-פרעון עם דרישה; הוראות פקודה זו החלות על שטר חליפין בר-פרעון עם דרישה יחולו על שיק, חוץ מעניין שיש לו הוראה אחרת להלן.
- (ב) שיק יכול שהתאריך הנקוב בו יהיה מאוחר מיום הוצאתו, אולם שיק כזה (שיק מאוחר) לא יהיה בר-פרעון ולא יהיה ניתן לקיבול, אלא מהתאריך הנקוב בו.

כלומר, צ'ק הוא סוג של שטר חליפין שבו הנמשך הוא תמיד בנק. למשל צ'ק של דן השייך לבנק הפועלים ורשום לפקודת חיים. המושך הוא דן והנמשך הוא בנק הפועלים והנפרע הוא חיים. הצ'ק משמש את לקוחות הבנקים כדי לשלם מחשבון הבנק שלהם לאנשים אחרים. הבנק הוא נמשך מסוג מיוחד כי הבנק לא יחתום חתימת קיבול כי הוא לעולם לא ייקח אחריות על חובות של הלקוחות שלו. בנק הפועלים הוא שלוח של דן כאשר הוא מבצע את ההוראות של דן לפי החוזה ביניהם. למשל האם הבנק ישלם לחיים לפי הצ'ק? תלוי בחוזה שלו עם דן, תלוי אם יש לדן כסף בחשבון או שאם דן ביטל את ההוראה האם הבנק ישלם? לא! ולכן זה שונה כי הבנק הוא שלוח של דן.

שטר חוב

84. שטר חוב - מהו

- (א) שטר חוב הוא הבטחה ללא תנאי ערוכה בכתב מאת אדם לחברו, חתומה בידי עושה השטר, בה הוא מתחייב לפרוע לאדם פלוני או לפקודתו, או למוכ"ז, עם דרישה, או בזמן עתיד קבוע או ניתן לקביעה, סכום מסויים בכסף.
- (ב) שטר חוב בר פרעון לפקודת עושהו
- מסמך בצורת שטר חוב שהוא בר פרעון לפקודת עושהו אינו שטר חוב כמשמעותו בסעיף זה עד שלא הוסב על ידי עושהו.
- (ג) שטר חוב שיש בו בטוחת-לואי
- אין שטר חוב נפסל מחמת זו בלבד שיש בו גם שעבוד של בטוחת-לואי עם הרשאה למכרה או להעבירה.

כלומר – שטר חוב הוא מסמך שבו אדם מתחייב לשלם לאדם אחר לשלם לו סכום כסף מסויים. כלומר אנחנו עוסקים בשני אנשים ולא שלושה. למשל: "אני מתחייבת לשלם לגל 5,000 ₪ בברכה דפנה". פה אין לנו מושך יש לנו "עושה" שהוא המתחייב לשלם כמו מושך בשטר חליפין וצ'ק במקרה שלנו דפנה ויש לנו את הנפרע שבמקרה שלנו זה גל.

סיכום, הצגנו ברמה הבסיסית ביותר את שלושת השטרות שפקודת השטרות חלה עליהן: שטר חליפין, צ'ק ושטר חוב. אבל כדי שהמסמכים הללו יחשבו לשטר יש דרישות צורניות ואם לא מתקיימות הדרישות (אפילו אחת) זה כבר לא יהיה שטר כי אלו הן דרישות מצטברות. יש לנו מסמך, אנחנו בודקים אותו, אם היסודות הצורניים מתקיימים התוצאה היא שיש לנו שטר ואז נסווג האם זה שטר חליפין, צ'ק או שטר חוב. אבל אם אחד היסודות הצורניים או יותר לא מתקיימים אז כאן יש לנו שתי אפשרויות:

1. יכול להיות שמשוהו חסר – ואז יש לנו מסמך עם פוטנציאל להפוך לשטר כאשר הוא החסר יושלם.
2. מסמך שלא יכול להיחשב כשטר .

היסודות הצורניים המצטברים של שטר :

1. **כתב** – שטר הוא חפץ וכדי
2. **חתימה של המושך** – חייבת להיות חתימה של יוצר השטר. בשטר חוב זה יהיה העושה ובציק ובשטר חליפין זה יהיה המושך.
3. **שם הנפרע** – השטר חייב לכלול את שם הנפרע. מה בנוגע לציק פתוח? אנחנו נהיה באפשרות של מסמך עם פוטנציאל ואז ברגע שיושלם השם של הנפרע זה יהפוך להיות שטר (וציק). לגבי שם הנפרע יש לנו סעיף מיוחד בפקודה -

ס' 6 לפקודת השטרות - דרושה בהירות בעניין הנפרע

- (א) שטר שאיננו בר-פרעון למוכ"ז צריך שהנפרע יהא נקוב בו בבהירות סבירה, אם בשמו ואם בדרך אחרת.
- (ב) נפרע חלוף או נושא משרה השטר יכול להיות עשוי בר-פרעון לשני נפרעים או יותר יחדיו, ויכול שיהא עשוי בר-פרעון לחלופין לאחד משני נפרעים או לאחדים מתוך מספר נפרעים; כן יכול שיהא עשוי בר-פרעון לנושא משרה אותה שעה.
- (ג) נפרע בדוי

כלומר, כל פעם שיש לנו שאלה ויש לנו בעיה כלשהי עם שם הנפרע אנחנו ישר הולכים לס' 6. שטר צריך לכלול את שם הנפרע והוא צריך להיות רשום בבהירות סבירה. כלומר נניח ואנחנו יודעים תעודת זהות של מישהו ואנחנו לא זוכרים איך קוראים לו נניח וציינו את תעודת הזהות שלו, ה תקין? כן כי זו בהירות סבירה. בנוסף ראינו ששטר יכול להיות גם למוכ"ז = "מוסר כתב זה". כלומר השטר הזה מופנה כלפי כל אדם, כל מי שמחזיק יכול לדרוש פירעון. זה יכול להיות גם לפקודת שני נפרעים או יותר יחד או לאחד משני נפרעים או יותר.

4. **סכום מסוים בכסף** – כשאנחנו מדברים מסוים זה לא יכול להיות – דניאל שלם לפקודת יעל כמה שאני חייבת לה". חייב להיות סכום מסוים אך גם פה יש לנו סעיף בפקודה שנותן לנו כל מיני אפשרויות ואם יש לנו שאלה במבחן שדנה בסכום אז ס' 8 הוא התשובה.

8. הסכום שיש לפרוע

- (א) הסכום שיש לפרעו על פי השטר הוא סכום מסוים, כמשמעותו בפקודה זו, אפילו פרעונו נדרש -
- (1) עם ריבית;
 - (2) לשיעורין מפורשים;
 - (3) לשיעורין מפורשים ובתוספת הוראה שאם לא ייפרע שיעור אחד יחול זמן פרעונו של הסכום כולו;
 - (4) לפי שער חליפין נקוב, או לפי שער חליפין שיש לבררו בדרך שהורה עליה השטר.
- (ב) מקום שהסכום שיש לפרעו נאמר גם במלים וגם בספרות, והן מכחישות זו את זו, הסכום שהמלים מורות עליו הוא הסכום שיש לפרעו.
- (ג) מקום שהסכום שיש לפרעו נאמר במלים פעמים אחדות, או שאינו נאמר במלים אך נאמר בספרות פעמים אחדות, והן מכחישות זו את זו, הסכום הפחות הוא הסכום שיש לפרעו.
- (ד) חישוב הריבית
- מקום שנאמר בשטר שיש לפרעו בריבית, תחילת זמנה של הריבית היא מתאריך השטר ואם אין בו תאריך - מיום שהוצא; והוא כשאינו בשטר הוראה אחרת.

5. **קיומו של נמשך** – בשטר חליפין ובציק חייב להיות נמשך שכאשר זה צ'ק הנמשך תמיד יהיה הבנק.

6. מועד פירעון – יש לנו שטר, אנחנו צריכים לדעת מתי לפרוע אותו. כאן יש לנו דין אחד לשטר חליפין ושטר חוב ודין אחר לצ'ק.

א. שטר חליפין ושטר חוב : אפשרות ראשונה היא לקבוע תאריך ספציפי שהוא יהיה יום התשלום ומי שירצה את הכסף יצטרך לבוא במועד הספציפי הזה, זה יכול להיות ממש בתאריך (10.1.2018) או למשל במועד – ראש השנה תשע"ז. אפשרות שנייה היא פירעון עם דרישה, כלומר לא קובעים מועד. למשל : "דניאל נא שלם לפקודת יעל 100 ₪ "הוא שואל מתי? התשובה תהיה כאשר יעל דורשת ממך. מה שמיוחד בדרישה הזו היא שהדרישה הזו היא אינה מצטברת – ס' 9 קובע ששטר שלא כתוב בו תאריך הפירעון שלו יהיה עם דרישה וס' 3(ד) קובע ששטר שאין בו מועד פירעון אינו נפסל מהיותו שטר.

ב. צ'ק – תמיד יהיה בר פירעון עם דרישה! התאריך הנקוב עליו הוא אחת משתי אפשרויות : אפשרות אחת הוא מועד העריכה ואפשרות שנייה היא תאריך שממנו והלאה אפשר לדרוש את פירעון הצ'ק (צ'ק דחוי). ולכן אם אין עליו תאריך זה לא מונע ממנו להיות שטר.

7. ללא תנאי – שטר חייב להיות ללא תנאי. יש לנו עיקרון בשטרות שנקרא עקרון הקונקלוסיביות, הרעיון הוא ששטר צריך להיות סחיר ושיהיה פשוט להעביר אותו ושיהיה ככל היותר דומה לכסף. בשביל זה צריך שכשאדם מסתכל על השטר הוא יבין בדיוק את הזכויות שהוא מגלם. כאשר יש תנאי אנחנו לא יכולים לדעת האם מתקיימת הזכות לפירעון כי אנחנו לא יודעים אם התקיים התנאי או לא. אבל המציאות בעצם הביאה לכך שבימ"ש בכל זאת אפשר מספר מאוד מאוד מצומצם של תנאים על שטרות. יש כמה נוהגים בשוק שהם סותרים את הקביעה החד משמעית של פקודת השטרות ועדיין הם קיבלו גושפנקה של בימ"ש העליון כיוון וזה נוהג בשוק. תנאי אחד שהכשיר בימ"ש העליון הוא הגבלת תוקף השטר מבחינת זמן ולפעמים נראה שלצ'ק יש למשל יש תוקף של 60 ימים. בימ"ש העליון אמר שאין לזה תוקף אמיתי לאחר תום הימים השטר יהיה תקף אלא זאת בקשה ולא תוקף והוא לא יפקע לאחר 60 ימים באמת. התנאי השני שהכשיר בימ"ש הוא דרישת לחתימת הנפרע את זה אנחנו רואים בצ'קים של חברות הביטוח – חברת הביטוח אומרת לבנק שאסור לפדות למקבל את הצ'ק עד שהוא לא חותם שאין לו יותר דרישות אחרות. הדרישה הזאת לא פוגמת בשטר מלהיות שטר וזה תנאי שבימ"ש העליון קבע שהוא יכול להיות שם. אנחנו לא מתייחסים אליו ככה שאם הנפרע לא חתם הוא לא יקבל את הכסף אבל זה לא פוגם מהשטר להיות שטר. התנאי השלישי שבימ"ש הכשיר הוא צ'ק לביטחון כאשר אנחנו רושמים את על הצ'ק זה תנאי והוא פוגע בעיקרון הקונקלוסיביות כי כאשר אנחנו מסתכלים עליו אנחנו לא יודעים האם למשל שולם שכ"ד או לא שולם אז אנחנו מסתכלים על הצ'ק ואנחנו לא יודעים מה הזכויות שהוא נושא. נשאלת השאלה, אם אפשר לכתוב תוספות נוספות? כעיקרון כן, אם למשל מזכירים את עסקת היסוד זה תקין אך אם מכפיפים את עסקת היסוד יהא מדובר בתנאי ואז זה לא יהיה תקין.

אז הבנו מה זה שטר וראינו את שלושת סוגי השטרות ואנחנו צריכים לדעת שכל השטרות הם בבסיסם מסמכים סחירים שיועדו להתגלגל בשוק מאחד לשני בלי סוף ולהיות כמה שיותר דומים לכסף ואנחנו נראה שפקודת השטרות מעודד את המגמה הזאת אבל אנחנו גם נראה שבשנים האחרונות המגמה הזאת קצת השתנתה מבחינת המגמתיות המשפטית.

שיעור 2

כל 3 סוגי השטרות מיועדים מבחינת פקודת השטרות לעבור מיד ליד, כלומר שטר הוא מסמך סחיר. **יש הבחנה בין צד קרוב לצד רחוק, למשל** – אם אני מזמינה מטבח מנגר בשם יוסי ואני משלמת לו בצ'ק. אז יש לנו: בנק דיסקונט, נא שלמו לפקודת יוסי 20,000 ₪, מיכל. יש לנו פה עסקת יסוד בגינה נמשך הצ'ק, הצדדים לעסקת היסוד הינם מיכל ויוסי, והם **צדדים קרובים**. אם יוסי ישלם לספק באמצעות הצ'ק שנתתי לו ועכשיו הספק יבוא וידרוש ממני את פירעון הצ'ק, אז עכשיו מיכל והספק יהיו **צדדים רחוקים**.

צדדים קרובים = הם צדדים שיש ביניהם עסקת יסוד.

צדדים רחוקים = צדדים שאין ביניהם עסקת יסוד.

הערה – עסקה לא חייבת להיות עסקה מסחרית.

כל עוד השטר נשאר אצל הצדדים הקרובים לו, החייב השטרי יוכל להתגונן מפני תביעה לפירעון הצ'ק בטענות הגנה חוזית, ואם טענת ההגנה תוכח החייב השטרי לא יצטרך לפרוע לו את הצ'ק. במקרה שלנו - אם יוסי לא סיפק למיכל את המטבח, מיכל תוכל להתגונן בטענה הזו והיא לא תצטרך לפרוע את הצ'ק כי בין צדדים קרובים השטר דומה לחוזה. **אולם, אם הצ'ק הגיע לצדדים רחוקים ועכשיו מי שתובע את החייב השטרי הוא צד רחוק, אז הכללים משתנים ובהחלט יש סיכוי שהחייב השטרי יצטרך לפרוע את הצ'ק**. במקרה שלנו - אם הספק שהוא צד רחוק יחליט לתבוע את מיכל לפירעונו של הצ'ק, אז הכללים משתנים, ובהחלט יש סיכוי שמיכל תצטרך לפרוע את הצ'ק.

הגבלת סחרות

איך מגבילים סחרות של שטר?

נקודת המוצא של פקודת השטרות שהשטר סחיר, אבל ס'7(א) לפקודת השטרות קובע ששטר שיש בו מלים האוסרות העברתו, או המורות על כוונה שהשטר לא יהיה עביר, השטר כשר בין הצדדים שבו לבין עצמם, אך אין הוא סחיר. כלומר הוא אומר שאפשר להגביל סחרות, אבל צריך להוסיף איזשהו מילים שיאסרו את העברתו.

- שרטוט/ קרוס (שני פסים על הצ'ק) – נמצא רק בצ'ק והוא לא מגביל את הסחרות של הצ'ק. מה שעושה השרטוט הוא בעצם מחייב את האוחז המעוניין בפירעון להפקיד אותו בבנק.
- שרטוט שבתוכו רשום כל מיני דברים - למשל למוטב בלבד - אז שיש לנו שרטוט וביטוי זה כאילו יש לנו שני דברים נפרדים. למוטב בלבד אלו מילים האוסרות על העברתו, זה מגביל סחרות. למשל לשלם לפקודת יוסי בלבד – זה גם מגביל את עניין הסחרות.
- כאשר מוחקים מילים – ביהמ"ש קבע שזה לא מספיק כי נקבע שיש להוסיף מילים האוסרות על העברתו.

אבל ס'81 לפקודה סותר את זה ואומר:

ס'81 לפקודת השטרות – **פעלו של שרטוט "לא סחיר" על האוחז** - מי שנטל שיק משורטט שכתוב עליו "לא סחיר", אין לו ואין בכוחו ליתן זכות קנין בשיק טובה מן הזכות שהייתה לאדם שמטנו נטלו. **כלומר ס' זה מתייחס רק לצ'ק וקובע שצ'ק שיש בו גם שרטוט וגם את הביטוי "לא סחיר" כן אפשר להעביר אותו מיד ליד.**

יש כמה תנאים בשביל שהוא יחול:

1. צריך שיהיה מדובר בצ'ק.
2. צריך שבצ'ק יהיה קרוס.
3. שיהיה כתוב "לא סחיר".

כשכל אלה מתקיימים חל הסי' שאומר שהצ'ק ניתן להעברה מיד ליד למרות מה שכתוב, אבל מקבלו לא יוכל לקבל זכות טובה יותר מזו שהייתה למעבירו. הסי' הזה מטעה את הציבור ולכן ביהמ"ש העליון אומר שנפרש אותו בצמצום ורק במקרה שכל התנאים מתקיימים. למשל – אם על צ'ק רשום "לא סחיר", אבל אין עליו את הקרוס אז הוא לא סחיר. **מכאן שרק בסיטואציה שיש לי גם צ'ק, גם לא סחיר, וגם קרוס והוא יהיה סחיר !** אבל במקרה שלנו אם למיכל יש טענת הגנה, אז אם היא הייתה טובה לה מול יוסי היא תהיה טובה לה מול הספק.

ב-2011 תיקנו את חוק הבנקאות שירות ללקוח, ואומר שכיום הבנק כשהוא מספק לי את פנקסי הצ'קים הוא מחויב ללקוחות פרטים לעשות קרוס והגבלת סחרות על הצ'קים אלא אם כן הם מבקשים ממנו אחרת, כלומר היום זו ברירת המחדל. כאילו הבעיה הזו שצ'קים מגיעים לצדדים לא קרובים אמורה להצטמצם, הבנק עושה כבר את הגבלת הסחרות ולכן לכאורה באופן טבעי יוצא להם צ'קים עם הגבלת סחרות. **אבל זה לא תמיד פותר את הבעיה, גם צ'ק שיש בו קרוס ויש בו "למוטב בלבד" יכול להגיע לצד שלישי.**

פס"ד איזיטואד נ' אור שי לביא בע"מ - איזיטואד היא חברה שעושה את כל הארגונים לזוגות שמתחתנים, יום אחד בא אליהם זוג ועושים איתם עסקה. הזוג בוחר להתחתן באולם שנקרא FCM ואז איזיטואד הולכת לאולם הזה כדי לשריין את התאריך ולעשות את העסקה עם האולם. התאריך הוא 3 חודשים קדימה. איזיטואד משלמת וכותבת את הצ'ק לשלם ל-FCM 76,000₪ אבל היא לא רוצה לתת לעכשיו את הכסף אלא לעוד 3 חודשים, לכן יש לנו תאריך דחוי לעוד 3 חודשים. במידה ולא תהיה חתונה היא לא תצטרך לשלם כי מדובר בצדדים קרובים (טענת הגנה טובה). האולם לא מוכן לקבל את זה ומבקש שימחקו את "המוטב בלבד" עם הקרוס, החברה אומרת שהיא לא תמחק. בסוף מתפשרים והאולם אומר אז לפחות שיוסיפו FCM או/אור שי לביא, והוסיפו את זה. הסיבה שהאולם FCM ביקש את התוספת הזאת כי מצבו היה גרוע, לפני פשיטת רגל, ואור הייתה חברה ניכיון. אם הצ'ק הוא "למוטב בלבד" לחברת FCM אבל פה זה או/אור ופה זה או/אור שי לביא. זה לא עזר ו-FCM פשטו את הרגל, איזיטואד נתנו הוראת ביטול לצ'ק והצ'ק חזר בגלל הוראת הביטול, זה לא אומר שהיא לא צריכה לשלם ו-FCM הולך להוצאה לפועל ואומר תביאו את הכסף. איזיטואד מגישה התנגדות לביצוע השטר ועם ההתנגדות מעלה עילה, מעבירים את זה לביהמ"ש וזה אכן עבר לדיון בשלום והיה ערעור במחוזי. ביהמ"ש המחוזי צריך להחליט אם איזיטואד צריכה לשלם כן או לא. **הוחלט כי אין עסקת יסוד בין איזיטואד לאור שי לביא ולכן אור שי לביא הוא צד רחוק שעומד בכל התנאים, ואיזיטואד היו צריכים לשלם את הכסף.**

מדברים על סיטואציה שבה אין הגבלה:

איך מסחרים שטר ?

למשל - בנק X, נא שלמו לפקודת חיים 10,000 ₪, אורנה.

אורנה שהיא המושכת, והיא מסרה את הצ'ק לחיים שהוא הנפרע שהוא גם כרגע האוחז. אנחנו מדברים על שטר שאין בו הגבלת סחרות, כשאוחז מחזיק בשטר כזה יש לו כעת 2 אפשרויות פעולה:

1. **לדרוש פירעון** – כרגע חיים יכול לדרוש פירעון מאורנה.
2. **יכול לשלם באמצעות הצ'ק הזה למישהו אחר** – נניח שלחיים יש עסק והוא חייב לספק שלו כסף והוא אומר שהוא ימסור את הצ'ק לספק והוא יעשה בו מה שהוא רוצה. **האם די במסירה פיזית?** כשיש לנו צ'ק לפקודת מישהו ספציפי, קוראים לו צ'ק בר פירעון לפקודה מסחרים אותו באמצעות חתימת הסב + מסירה פיזית. יש התייחסות לכל מיני סוגים של הסבים, אך אנחנו נלמד על **הסב על החלק - זה פשוט חתימה!**

במקרה שלנו חיים בחר באופציה 2 ולכן הוא צריך לעשות חתימת הסב + מסירה פיזית. אז חיים עשה הסב על החלק ומסר את הצ'ק לספק. אם חיים לא יחתום הוא רק ייתן לספק זה לא בסדר וזה מצב שבו אין לנו סיחור, והספק לא יהיה אוחז כי בשביל שתהיה אוחז אתה צריך שהצ'ק סוחר לך ולכן הוא צריך לחזור לחיים ולהגיד לו לחתום ואחרי שחיים יחתום הוא יחשב שאוחז. **אחרי שיש חתימה, מאותו רגע הצ'ק נקרא צ'ק למוכ"ז, ברגע שיש חתימה עכשיו ניתן להעביר במסירה בלבד.**

כרגע חיים הוא נשאר נפרע אך הוא כבר לא אוחז אלא הוא מסב, והספק הוא כרגע האוחז.

וכרגע אם הספק הוא האוחז עומדות בפניו 2 אפשרויות:

1. לדרוש פירעון.
2. לסחרר.

כרגע הצ'ק הוא בעל פירעון למוכ"ז (מוסר כתב זה) ומסחרים אותו באמצעות מסירה בלבד. **מה זה שטר בעל פירעון למוכ"ז?** זה שטר שמלכתחילה נכתב לפקודת המוכ"ז אך זה לא מקובל, או שהמקובל שזה שטר בעל פירעון למוכ"ז זה שטר שהיה חתום לפקודת מישהו, ברגע שחיים חותם השטר הפך להיות מפקודה לבעל פירעון למוכ"ז. נגיד שאצלנו הספק בחר באופציה 2 לסחרר והוא חייב כסף ליבואן, והוא בחר לשלם ליבואן ולצורך כך הוא לא צריך לחתום הוא רק נותן לו במסירה ומכאן שהספק כבר לא אוחז ואז **היבואן הופך להיות אוחז.**

כלל - מי שחותם לוקח אחריות הוא חייב שטרית, כשמישהו מעביר במסירה הוא לא חתם ולכן הוא לא חייב שטרית ולכן אי אפשר לדרוש ממנו את פירעונו של השטר.

עכשיו הצ'ק בידיים של היבואן והיבואן מחליט לשלם עם הצ'ק לקבלן שהוא חייב לו כסף, **היבואן נותן לקבלן ומכאן שהוא כבר לא אוחז והקבלן הוא האוחז.**

היבואן לא צריך לחתום, ולכאורה היינו אמורים להגיד שהוא מעביר במסירה אבל היבואן חותם בכל זאת בשביל לקחת אחריות והוא לא היה חייב לחתום והסיחור יתקיים גם מבלי החתימה, אבל החתימה בשטרות תמיד יוצרת אחריות ולכן הוא לא מעביר במסירה כי הוא חתם והוא גם לא ממש מסב כי הוא לא היה חייב לחתום אז אנחנו קוראים לו **מעין מסב שזה מישהו שחתם בהתנדבות.** הקבלן רוצה פירעון, רוצה את הכסף.

בצ'ק - האוחז המעוניין בפירעון חייב לפנות תחילה לבנק הנמשך, בכל זה מדובר בבנק של אורנה. אם הבנק של אורנה מכבד את הצ'ק נגמר הסיפור, אבל אם הבנק לא מכבד את הצ'ק ולא פורע אותו, עכשיו יכול האוחז שאצלנו הוא הקבלן לפרוע את הפירעון מכל אחד מהחייבים השטריים ממי שהוא רוצה, אורנה, חיים, יבואן.

אם היה מדובר בשטר חליפין אז במקום בנק היה לנו איזשהו בן אדם, נגיד שלמה אז הקבלן שהוא רוצה פירעון הוא היה צריך לפנות תחילה אל שלמה אם הוא מוכן לשלם, אם שלמה משלם נגמר ואם לא אפשר לפנות לכל אחד מהחייבים השטריים.

אם היה מדובר בשטר חוב אז פונים קודם לעושה השטר, אם הוא משלם יופי ואם לא אותו עקרון. **חייב שטרית שפרע את השטר רשאי לדרוש את פירעונו מהחייבים השטריים שקדמו לו.**

נגיד והצ'ק חזר והקבלן בא אל היבואן בדרישה שהיבואן ייקח את הצ'ק ויביא לו בתמורה כסף, היבואן יכול לבוא בדרישה לפירעון הצ'ק מאורנה. **סדר התגלגלות הצ'ק** - אורנה ← חיים ← ספק ← יבואן ← קבלן.

סיכום –

כמה מהכללים החשובים:

1. כל מי שחותם על שטר לוקח על עצמו אחריות לפירעונו.
2. מי שלא חתם לא אחראי ולכן מעביר במסירה לא ניתן לתבוע ממנו פירעון של שטר, זה לא אומר שלא ניתן להגיש נגדו תביעה, אבל לא תביעה שטרית אלא תביעה בביהמ"ש. הכלל לגבי מעביר במסירה קבוע ב-59 לפקודת השטרות.
3. יש איזשהו סדר שצריך ללכת לפיו, למשל אוחז שדורש פירעון צריך לעשות את זה לפי הסדר, וזה כפוף להוראות פרוצדוראליות בפקודה.
4. אם חיים היה מוסר את הצ'ק לספק בלי לחתום, הספק לא היה אוחז עד אשר חיים היה חותם, לפי הפקודה יש לספק את הזכות לדרוש את החתימה ס'30(ד) לפקודת השטרות. כל עוד חיים לא חותם הספק הוא לא אוחז כי אוחז הוא מי שמחזיק פיזית בשטר ויש לו את הזכות לדרוש פירעון.

שיעור 3

מתי א' שהוא נתבע חייב שטרי צריך לפרוע שטר לב' או ג' שתובע אותו?

כדי לנתח סיטואציה כזאת יש לנו מס' שלבים:

1. בדיקה צורנית של המסמך לראות אם זה באמת שטר + שרשרת סחרות.
2. בודקים את התובע והנתבע, הרי יש לנו בסופו של דבר שאלה ספציפית אם X חייב לפרוע; בודקים אם לתובע יש באמת זכות תביעה - בודקים אם התובע באמת אוחז. בודקים אם הנתבע באמת חייב שטרי כי אחרת אם הוא לא אני אעצור פה ולא אתקדם. אם זה מתקיים עוברים לשלב הבא.
3. בודקים האם לנתבע יש טענות הגנה בנוגע לפירעון השטר?
אם אין לנתבע טענות הגנה שהוא יכול להוכיח, התוצאה היא שהנתבע חייב לפרוע את השטר לתובע, חייב לשלם.
לעומת זאת אם יש לו טענות הגנה שהוא מוכיח אותן אז אנחנו צריכים לעבור לשלב הבא.
4. בודקים את מעמד האוחז התובע – גם אחרי שקבענו שהתובע הוא אוחז יש מעמדות (אוחז יותר טוב או אוחז פחות טוב).

המבחן הזה משנה רק כאשר לנתבע יש טענות הגנה !

יש להבחין בין:

- זכות לתבוע פירעון של שטר שזה מי שהוא אוחז בשטר לבין זכות להיפרע מהשטר שזה על סמך טענת ההגנה. התשובה יכולה להשתנות אם נחליף את התובע או הנתבע.
5. הכרעה.

נדבר היום על החלק ה-4: מעמד האוחז התובע ביחס לנתבע ספציפי

בודקים האם מדובר בצדדים קרובים או צדדים רחוקים. אם מדובר על צדדים קרובים לא צריך לבדוק יותר, לעומת זאת אם הם צדדים רחוקים יש לנו כמה אפשרויות:

אפשרות ראשונה - האם האוחז התובע שהוא צד רחוק לנתבע הוא אוחז כשורה:

אם הוא אוחז כשורה הגענו לסטטוס שלו ואם לא צריך להמשיך. אוחז כשורה – זאת תקנת השוק השטרית. **התנאים לאחיזה כשורה קבועים בס' 28 לפקודת השטרות: תנאים מצטברים** שצריכים להתקיים במועד נטילת השטר ע"י האוחז -

1. כדי להיות אוחז כשורה הוא קודם כל חייב להיות אוחז.
2. חייב להיות צד רחוק לנתבע.
3. קיבל שטר שלם, והפסיקה הוסיפה שלא ראה או ידע שהוא הושלם (אם הושלם) - למשל - אני מושכת צ'ק בנק פועלים נא שלמו לפקודת רותי, סך של 1,000 ₪, מיכל, והתאריך הוא 13/3/18. משכתי את הצ'ק הזה מלכתחילה כשהוא שלם, משכתי את זה לרותי ורותי היא צד קרוב שלי, היא תסחר את זה לשמואל והוא צד רחוק ובשביל לסחר לשמואל היא חייבת לחתום. שמואל יהיה אוחז צד רחוק למיכל והוא קיבל שטר שלם, אז התנאי הזה מתקיים. נניח כשאני משכתי את הצ'ק השארנו את הסכום פתוח, אם רותי תעביר לשמואל את השטר הזה שהוא מסמך עם פוטנציאל להפוך לשטר, הוא לא יכול להיות אוחז כשורה כי הוא לא קיבל את השטר כשהוא שלם. לא רק אם הוא השלים לבד, גם אם הוא ראה את רותי משלימה או ידע שזה הושלם וידע שהצ'ק יצא בלי סכום הוא לא ייחשב כאוחז ולא יעמוד בתנאי הזה כי הוא ידע שהשטר לא יצא שלם הוא יכול לחשוף שמישהו השלים אותו לא כשורה. ברגע שזה מעורר ספק אתה לא יכול לעמוד בתקנת השוק. הפסיקה אמרה שאם ההשלמה זועקת על פני השטר זה כמו שהוא ידע על ההשלמה, לעומת זאת אם היה אפשר להתעלם מההשלמה כלומר אם ההשלמה הייתה דומה זה בסדר.
4. האוחז קיבל שטר תקין על פי מראהו - תקין ע"פ מראהו מתייחס לשני דברים שונים:
א. דבר ראשון תקין ע"פ המראה שלו - למשל אם הסכום מחוק זה מעורר חשד אז הוא לא תקין ע"פ מראהו. אז פה מסתכלים אם האדם הסביר היה חושד בזה, ואז הוא לא יהיה אוחז כשורה.
ב. דבר שני כששם הנפרע לא תואם בדיוק לחתימת ההסב הראשונה - (הפסיקה דיברה על זה) אנחנו לא מדברים על מצב שזה מישהו אחר כי אז בכלל אין סחור אלא מדברים על אותו גוף אבל יש את החוסר התאמה הזה. הפקודה אומרת כדי לפתור את הדבר הזה אז אני אמורה לחתום כמו הטעות ואז את השם האמיתי שלי (חתימה רגילה בכלל לא מתקבלת). אבל אפשר לעשות בשטר הזה הכל מלבד להיות אוחז כשורה.
5. נעשה אוחז לפני שעבר זמנו של השטר - לגבי פירעון בשטר חלופי ובשטר חוב אפשר לקבוע את מועד הפירעון אבל הרבה פעמים שטר חוב, חלופי וצ'ק תמיד הם שטרות הפועלים לפי דרישה, שטר ע"פ דרישה זה שטר שתמיד אפשר לדרוש את פירעונו. אז מתי עבר זמנו? הפקודה נותנת על זה תשובה בלתי מתקבלת על הדעת והיא כאן שחזותו מעידה על כך שהיה במחזור זמן רב מהסביר - זאת אומרת לא יכולים להיעזר בפתרון שהפקודה מציעה - ס' 35(ג). לכן צריך פתרון אחר וביהמ"ש אומר שאנחנו מפעילים הגיון, ולפי הנסיבות. למשל - הגיע לביהמ"ש סיטואציה שאוחז נטל צ'ק שנה וחודשיים אחרי התאריך הנקוב עליו, ביהמ"ש אמר שזה מוגזם למרות שאולי יש נסיבות שזה יכול להיות בסדר, אבל אין לנו מבחן ברור ויש לבחון ע"פ הנסיבות. ברמת העיקרון טווח של חודש חודשיים יכול להיות תקין לאחר מכן ביהמ"ש יגיד שזה לא הגיוני ולמה אף אחד לא דרש את הפירעון של הצ'ק, ואז אתה לא תוכל להיות אוחז כשורה.

6. **האוחז לא ידע שהשטר חולל לפני שנתן אותו (אם אכן חולל) – חולל = מישוהו לא הסכים לפרוע, אם מישוהו לא הסכים לפרוע אולי יש סיבה. אז אם האוחז לוקח שטר אפילו שהוא יודע שכבר ניסו לדרוש את פירעונו ואותו אוחז לא הסכים הוא צריך לחשוך שמשוהו לא בסדר, ואז האוחז לא יוכל להיות אוחז כשורה.**
7. **תמורה –** אנחנו מדברים על תמורה ממשית ומבוצעת. ממשית זה בפרופורציות לסכום השטר, לא חייב להיות בדיוק אלא דומה קרוב וזה תלוי בנסיבות. תמורה חייבת להיות מבוצעת ופה נוצרת הבעייתיות. **למשל –** אני מושכת צ'ק לפקודת איזושהי חנות רהיטים, אני קונה רהיט ונותנת צ'ק לנפרעת, החנות משלמת עם הצ'ק לספק שלה עבור סחורה שהוא אמור לספק לה שבוע הבא. לגבי הספק יש לבדוק אותו אם הוא נתן תמורה. הבעיה שס'28 קובע שהתנאים צריכים להתקיים במועד נטילת השטר, כשהוא נתן את השטר הוא בכלל לא סיפק את הסחורה אלא כמה ימים אחרי זה. ביהמ"ש מתגמשים עם הדרישה הזאת של התמורה מבוצעת, כך שגם אם התמורה ניתנה בסמוך מתייחסים לזה שזה בסדר.
8. **תום לב –** אנחנו צריכים אוחז שנטל את השטר כאשר הוא לא ידע ולא חשד שהייתה איזושהי בעיה שלמישהו יש טענת הגנה או שיש משהו לא תקין. **ס'91 לפקודת השטרות** קובע במפורש שתו"ל הנדרש בפקודה הוא סובייקטיבי ולכן אין היה אמור היה לדעת, ורק מה הוא ידע. רשלנות יכולה להיות אבל עצימת עיניים שוללת ת"ל.

סיכום האפשרות הראשונה – אלו הם התנאים שבהם אוחז צריך לעמוד כדי להיחשב כאוחז כשורה והם מצטברים. בשטרות כל הזמן יש העדפה של התובעים ולא על הנתבעים ולכן גם פה מקלים על התובע.

ס'29(ב) לפקודת השטרות קובע חזקה לפיה האוחז שהוא צד רחוק הוא אוחז כשורה, אבל אם הנתבע מוכיח שיש לו טענת הגנה כלשהי (בפקודה קוראים לזה פגם בשטר) אז הנטל חוזר לאוחז והוא צריך להוכיח שהוא נתן תמורה בתו"ל עבור השטר (יצטרך להוכיח רק את תנאים 7,8) ואז הוא נחשב אוחז כשורה אלא אם כן עדיין יכול הנתבע להוכיח שהוא לא עמד באחד התנאים.

נניח שהוכח שמישהו הוא אוחז כשורה מה המשמעות של להיות אוחז כשורה ? ס'37(2) לפקודת השטרות קובע את הכלל לפיו אוחז כשורה מתגבר על כל פגם בשטר ועל כל טענת הגנה של חייב כלשהו כלומר אם התובע הוא אוחז כשורה אני משלמת.

האפשרות השנייה - אוחז מכוח אוחז כשורה –

אנחנו מדברים על השתלשלות עניינים שהשטר מגיע למישהו שהוא בעצמו הוא לא יכול להיחשב אוחז כשורה אבל הוא קיבל את השטר ממישהו שהוא אוחז כשורה. ברגע שיש לנו אוחז כשורה אלא שאחריו יהיו אוחזים מכוח אוחז כשורה. **ס'28(ג) לפקודת השטרות –** אוחז, בין בעד ערך ובין שלא בעד ערך, שזכות קנינו בשטר הגיעה לו מכוח אוחז כשורה ושאיננו שותף לשום רמאות או אי חוקיות הפוגעות בשטר, יש לו כל הזכויות אשר לאותו אוחז כשורה כלפי הקבל וכלפי כל הצדדים לשטר שקדמו לאותו אוחז. כלומר ברגע שיש לנו אוחז מכוח אוחז כשורה הוא נהנה מהמעמד והיתרונות של אוחז כשורה אך דורשים ממנו שלא יהיה שותף לרמאות או אי חוקיות בכדי שהוא יקבל את המעמד הזה. אם מצאנו שהאוחז הוא אוחז מכוח אוחז כשורה אז סיימנו ואם לא אז נצטרך לבדוק אם האוחז הוא בעד ערך.

האפשרות השלישית - אוחז בעד ערך –

ס'26 לפקודת השטרות – קובע שאוחז בעד ערך הוא אחד מאלה:

1. אוחז שנתן בעצמו ערך בעד השטר. איזה ערך, איזו תמורה נדרשת ? מדברים על תמורה שונה לגמרי מזו שדיברנו קודם שקשורה לתקנת השוק, אלא פה אנחנו בקצה השני ומספיקה תמורה סמלית, התחייבות

למתן תמורה בעתיד גם נחשבת תמורה (לא חייב שמשוהו עבר) וחוב קודם גם נחשב כערך. כלומר מדברים על דרישה מאוד נמוכה של ערך אפילו אם לא נתתי כלום אבל התחייבתי לתת משהו.
2. אוחז שלא נתן בעצמו ערך בעד השטר וגם לא התחייב לתת תמורה בעתיד, אבל אוחז אחר בינו לבין הנתבע נתן ערך ולו סמלי.

הערה - אוחז בעד ערך יהיה אוחז שבינו לבין מי שהוא תובע יש מישהו !
אם האוחז הוא לא אוחז בעד ערך עוברים לאוחז סתם.

האפשרות הרביעית - אוחז "סתם" - זה שהוא אוחז סתם לא אומר שהוא לא זכאי לפירעון.

לדוגמא: חברים טובים של חיים התחתנו והזמינו אותו לחתונה וחיים נותן להם את הצ'ק הבא: בנק לאומי, נא שלמו לפקודת חתן וכלה, סך של 3,000 ₪, חיים וכותב את התאריך של אותו יום. חיים הוא המושך והחתן וכלה הם הנפרעים. ואז חיים נכנס פנימה ופתאום מושיבים אותו בפינה והחתן והכלה לא מתייחסים אליו, והוא יוצא מאוכזב ומצטער על הסכום שנתן והוא מתקשר בבוקר לבנק ונותן הוראת ביטול לצ'ק. החתן והכלה מפקידים את הצ'קים למחרת והצ'ק הזה חוזר כי ניתנה הוראת ביטול. והם רוצים את הכסף ומתייעצים אתנו מה אפשר לעשות ? אם נשים את הצ'ק הזה בהוצאה לפועל נקבל את הכסף ?

פיתרון: התובעים זה החתן והכלה הם האוחזים. הנתבע זה חיים שהוא חייב שטרית הוא חתם. בודקים אם לחיים יש טענות הגנה ? - אמרנו שכדי שתהיה הזכות לתבוע פירעון של שטר חייבת להיות תמורה, ויש טענת הגנה של העדר תמורה ולחיים יש את הטענה הזאת של העדר תמורה. עכשיו יש לבדוק את מעמד האוחז התובע - פה המעמד הם צדדים קרובים, אבל בהקשר של הטענה הזאת מה שחשוב זה האם התובע נחשב אוחז בעד ערך (מישהו שנתן אפילו משהו סמלי, או מישהו אחר נתן) ופה גם אם הוא צד קרוב יש לבדוק אם הוא נתן ערך עבור השטר. עלתה השאלה האם זה שניתן אוכל ודיגיני נחשב לתמורה ולו סמלי? התשובה של ביהמ"ש היא **לא** ! זה מנותק לגמרי כי גם אם הוא לא היה נותן את הצ'ק הוא היה מקבל ולכן זה נחשב כאילו הם לא נתנו שום ערך. לכן נגיד לחתן והכלה שהם לא יכולים להיפרע ממנו, אבל יכול להיות שהם מעבירים את הצ'ק ואז אם החתן והכלה חותמים על גב הצ'ק ומשלמים איתו לבעל האולם ובמקום להיות נפרעים הם עכשיו מסבים, בעל האולם הוא האוחז בצ'ק הוא התובע והוא נכנס בקטגוריה של הצד הרחוק. יש לבדוק את ההגדרה של אוחז בעד ערך, האם בעל האולם נתן ערך בעבור השטר ? כן נתן את האולם, מכיוון שהוא נתן הוא כבר יחשב כאוחז בעד ערך ואז הסיטואציה תשתנה אבל אם בעל האולם ייתן את הצ'ק במתנה לדודה שלו אז עכשיו הדודה היא האוחזת ועכשיו היא תובעת את חיים האם היא תחשב כאוחזת בעד ערך ? כן. אם בעל האולם לא חתם היינו נופלים במבחן 2 שאי אפשר לתבוע מישהו שהוא לא חייב שטרי.

סיכום השיעור בצ'ק ליסט:

בודקים את מעמד האוחז התובע רק אם מגיעים לשלב הרביעי

1. בדיקה צורנית+ שרשרת סחרות
2. תובע (אוחז) – נתבע (חייב שטרי)
3. האם לנתבע יש טענות הגנה?
4. מעמד האוחז התובע אם כן אם לא חייב לפרוע
5. הכרעה

מעמד האוחז התובע ביחס לנתבע

צד קרוב צד רחוק: 1. אוחז כשורה, 2. אוחז מכוח אוחז כשורה, 3. אוחז בעד ערך, 4. אוחז סתם

תרגיל 1 – בנושא מעמד התובע

דנה הזמינה מטבח מחברת מטבחים, ושילמה בשיק דחוי למועד ההספקה (1.1.2015). השיק נרשם לפקודת חברת המטבחים ("מטבחי העולם"), הסכום שנקב בו הינו 35,000 ₪ והוא נחתם ע"י דנה.

ביום 1.1.2015 לא סופק המטבח, וכאשר התקשרה דנה לחברת המטבחים נמסר לה כי ישנו עיכוב משמעותי בהכנת המטבח, וכי הוא לא יסופק בחודשים הקרובים. דנה הודיעה על ביטול העסקה, אך למרות זאת חברת המטבחים חתמה על גב השיק ("מטבחי העולם") ומסרה אותו למשכיר כתשלום עבור דמי שכירות לשנת 2014 אותם טרם שילמה.

המשכיר (חיים כהן) היה חייב כסף לקבלן ששיפץ את ביתו, לכן חתם על גב השיק ("חיים כהן") ומסר אותו לקבלן. הקבלן הפקיד את השיק לגבייה בבנק בו מתנהל חשבונו, אולם, דנה הורתה לבנק שלא לפרוע את השיק. עקב כך השיק הוחזר על ידי הבנק הנמשך ללא פירעון.

פיתרון

תמיד בודקים את הבדיקה הצורנית + שרשרת הסחרות

שיק בנק X
נא שלמו לפקודת מטבחי העולם
סך של 35,000
תאריך, חתימה של דנה

דנה היא המושכת, היא מסרה למטבחי העולם את השיק. מטבחי העולם היא הנפרעת, ובשלב הראשון היא הייתה האוחזת. מטבחי העולם חתמה בשמה - "מטבחי העולם" ומסרה לחיים כהן המשכיר היא מסבה כרגע. חיים כהן (המשכיר) – הוא אוחז, מעביר לקבלן. אז הוא הופך להיות מעין מסב. חיים כהן מוסר לקבלן, הקבלן הוא האוחז.

תשובות:

- א. מיהם החייבים השטריים לפירעון השיק? חייב שטרי הוא מי שחתם – דנה, מטבחי העולם, וחיים כהן.
- ב. הניחו כי הקבלן החליט לפנות לדנה ולדרוש ממנה את פירעון השיק. מהו מעמדו של הקבלן ביחס לדנה? מעמדו של הקבלן ביחס לדנה- עוברים לשלב שני (התובע הוא הקבלן הוא אוחז, הנתבע היא דנה) – היא חייב שטרי). מדובר בצדדים רחוקים, משום שאין ביניהם עסקת יסוד. הדבר הראשון שצריך לבדוק זה האם הקבלן הוא אוחז כשורה? ס' 29 (ב) קובע חזקה שהקבלן אוחז כשורה. אבל אם דנה תוכיח שיש לה טענת הגנה (לא קיבלה את המטבח), אז הנטל ההוכחה חוזר לקבלן להוכיח שהוא נתן ערך בתו"ל עבור השיק. דהיינו, צריך להוכיח: תמורה ותו"ל. במקרה שלנו, הקבלן נתן תמורה, והוא לא ידע שיש בעיה עם חברת המטבחים. אך עדיין, דנה יכולה לבדוק אם אכן כל התנאים האחרים שנלמדו בשיעור שעבר של ס' 28 מתקיימים. אם היא תוכיח שאחד מהם לא מתקיים הוא לא יחשב כאוחז כשורה (אך נראה כי במקרה דנן כל התנאים מתקיימים) לכן הקבלן אוחז כשורה.

ג. הניחו כי העובדות זהות מלבד אחת: כאשר "מטבחי העולם" חתמה על גב השטר היא חתמה: "מטבחים עולמיים". מהו מעמדו של הקבלן ביחס לדנה? כעת, מטבחי העולם חתמה מטבחים עולמיים – דהיינו יש לנו חוסר התאמה, יש לכך תוצאה אחת – אפשר להשתמש בשיק ולדרוש את פרעונו אבל, אחד התנאים של ס'28 לא מתקיים (תקין על פי מראהו) השיק הזה נחשב כשיק לא תקין על פי מראהו. הקבלן יוכיח שהוא נתן תמורה בתו"ל, אך אח"כ דנה תראה כי השיק לא תקין, ואז הקבלן לא יהיה אוחז כשורה. כעת נבדוק מה הקבלן – אם הקבלן הוא צד רחוק, הוא לא אוחז כשורה, כעת נבדוק האם הוא אוחז מכוח אוחז כשורה – ז"א אנו מסתכלים על אלה שהיו לפניו ובודקים האם מישהו לפניו היה אוחז כשורה ביחס לדנה: היחיד שיש לו פוטנציאל הוא חיים כהן (אין צורך לבדוק את מטבחי העולם כי הם צד קרוב), כשחיים כהן קיבל את השיק הוא קיבל שיק לא תקין על פי מראהו. לכן, גם חיים כהן לא היה אוחז כשורה. אז הקבלן הוא לא אוחז מכוח אוחז כשורה, כי אין לפניו אוחז כשורה. כעת נבדוק אם הוא אוחז בעד ערך – קיימות 2 אפשרויות, הראשונה מי שנתן בעצמו תמורה ואפילו קטנה, השנייה – מי שלא נתן תמורה אך מישהו שלפניו נתן תמורה, במקרה שלנו הקבלן נתן תמורה ממשית והוא נחשב כאוהז בעד ערך. דהיינו, הקבלן הוא אוחז בעד ערך.

ד. הניחו כי השיק כתוב לפקודת "מטבחי העולם", וחתימת ההיסב הינה "מטבחי העולם". עוד הניחו כי הקבלן לא הפקיד השיק בבנק ולא דרש את פירעונו, אלא מסר אותו (מבלי שחתם עליו) במתנה לאחותו שהתחתנה. האחות הפקידה השיק בבנק אך הוא חזר כאמור. האחות מעוניינת לדרוש מדנה את פירעון השיק. מהו מעמדה של האחות ביחס לדנה? כעת חוזרים למצב הראשון "מטבחי העולם" – שיק תקין על פי מראהו. כרגע הקבלן הוא מעביר במסירה (מי שלא חתום על השיק הוא לא חייב שטרי) הוא העביר את השיק לאחותו במתנה. כעת, האחות היא האוחזת. מה מעמד האחות ביחס לדנה? מדובר בצדדים רחוקים. האם האחות אוחזת כשורה? לא, לא נתנה תמורה ולכן לא יכולה להיות אוחזת כשורה. האם היא אוחזת מכוח אוחז כשורה? כן, כי בנתונים הללו רואים בסעיף ב' כי הקבלן אוחז כשורה, אז מכאן שהיא אוחזת מכוח אוחז כשורה.

ה. הניחו כי השיק כתוב לפקודת "מטבחי העולם", וחתימת ההיסב הינה "מטבחים עולמיים". עוד הניחו כי הקבלן לא הפקיד השיק בבנק ולא דרש את פירעונו, אלא מסר אותו (מבלי שחתם עליו) במתנה לאחותו שהתחתנה. האחות הפקידה השיק בבנק אך הוא חזר כאמור. האחות מעוניינת לדרוש מדנה את פירעון השיק. מהו מעמדה של האחות ביחס לדנה? כעת, שונתה החתימה ל"מטבחים עולמיים" – האחות לא אוחזת כשורה משתי סיבות: גם השיק לא תקין, וגם היא לא נתנה תמורה. היא לא אוחזת מכוח אוחז כשורה, מקל וחומר שהשניים לפניו לא אוחזים מכוח אוחז כשורה. נדרש לבדוק האם היא אוחזת בעד ערך? כולם לפניו נתנו תמורה ולו קטנה, לכן היא מקיימת את הדרישה השנייה של אוחזת בעד ערך.

ו. כמו סעיף ד', אך לאחר שהבנק החזיר את השיק האחות דורשת מאחיה הקבלן כי יפרע אותו. מהו מעמד האחות ביחס לקבלן? שיק תקין "מטבחי העולם" אך לאחר שהבנק החזיר את השיק, האחות דורשת מאחיה הקבלן שיפרע אותו, מה מעמד האחות ביחס לקבלן? האחות תובעת את הקבלן – האחות היא התובעת והאוהז, אך הנתבע הוא לא חייב שטרי כי הוא מעביר במסירה, אין לה מעמד ביחס לקבלן כי לא ניתן לתבוע את הקבלן משום שהוא לא חתום ע"י הקבלן. אין מעמד ביחס לקבלן.

תרגיל 2 – בנושא מעמד התובע

שמעון הינו הבעלים של עסק להשכרת משרדים. לקראת שנת 2016 חתם שמעון על חוזה להשכרת אחד המשרדים לעו"ד כהן לשנת 2016 (החל מיום 1.1.2016). בהתאם לחוזה מסר עו"ד כהן לשמעון שיק שנחתם

על ידו, בסך של 24,000 ₪. עו"ד כהן לא רשם את שמו של שמעון כנפרע, שכן שמעון התחייב להטביע את חותמתו במקום המיועד לכך. על השיק נרשם התאריך: 10.1.16. שמעון לא הטביע את החותמת על גבי השיק כפי שהתחייב, לכן שם הנפרע נותר ריק.

חמישה ימים לאחר שעבר עו"ד כהן למשרד, הוכרז הבניין בו נמצא המשרד כבניין מסוכן האסור למגורים. לכן, ביום 10.1.16 עזב עו"ד כהן את המשרד, ודרש משמעון שיחזיר לו את השיק שטרם הופקד לפירעון. שמעון לא החזיר את השיק מאחר והשתמש בו כתשלום לקבלן ששיפץ את ביתו, לאחר שהשלים את שמו של הקבלן "חזי אביב" כנפרע ללא נוכחות הקבלן ובאופן בו לא ניתן לראות את ההשלמה שבוצעה. הקבלן חתם על גב השיק "יחזקאל אביב (1994) בע"מ" ומסר אותו במתנה לביתו שזה עתה התחתנה.

השיק הופקד לגביה על ידי הבת, אולם הוא הוחזר ע"י הבנק ללא פירעון, מאחר ועו"ד כהן נתן הוראה לביטולו. הבת מעוניינת לתבוע את עו"ד כהן לפירעון השיק. מהו מעמדה של הבת ביחס לעו"ד כהן?

פיתרון

- א. הבת אוחזת מכוח אוחז כשורה.
- ב. הבת אוחזת כשורה.
- ג. הבת אוחזת בעד ערך.
- ד. הבת אוחזת סתם.

מה המעמד של הבת ביחס לעו"ד כהן : הבת היא אוחזת, עו"ד הוא חייב שטרי.

האם הם צדדים קרובים או רחוקים? אין עסקה ביניהם, כלומר הם צדדים רחוקים. הבת אוחזת כשורה? לא, הבת לא אוחזת כשורה בגלל שהיא לא נתנה תמורה ובנוסף היא קיבלה שיק לא תקין על פי מראהו. זה שהשיק הושלם זה לא בהכרח בעיה, זה בעיה רק אם היא ידעה על ההשלמה או שההשלמה זועקת על פני השטר. בכל מקרה, ברור שהבת לא אוחזת כשורה. האם היא אוחזת מכוח אוחזת כשורה? רק הקבלן יכול להיות אוחז כשורה, לכן בודקים אותו. הקבלן ביחס לעו"ד כהן הוא צד רחוק – אין ביניהם עסקת יסוד. אך, כשהקבלן קיבל את השיק הוא קיבל את השיק תקין (עם השם שלו), לכן הקבלן הוא כן אוחז כשורה ולכן **הבת היא אוחזת מכוח אוחז כשורה**. לפעמים נוצר אוחז כשורה, לפני שיש את אי התקינות. אם אדם הפך להיות אוחז כשורה לפני שנוצרה אי ההתאמה, השיק תקין.

טענות הגנה:

השלמה שלא כדיון: סעיף 19(א) לפקודת השטרות קובע "היה במסמך חסר פרט מהותי, האדם המחזיק בו יש לו רשות לכאורה להשלים את החסר ככל שנראה לו". הכלל הוא שכל מי שמחזיק במסמך שיש לו פוטנציאל להפוך לשטר, רשאי להשלים אותו איך שהוא רוצה. הרשות היא לא רק לי, אם אני לא אשלים ואעביר את השיק לאדם אחר, אז לאדם האחר יש את הזכות, דהיינו לכל מי שמחזיק במסמך יש לו זכות להשלים אותו. עד שהמסמך לא הושלם אין לנו שטר, אלא מסמך שיש לו פוטנציאל להפוך לשטר.

ס' 19(ב): "מסמך כאמור שהושלם תוך זמן סביר ובדיוק לפי ההרשאה שניתנה יהא אכיף על כל אדם שנעשה צד לו לפני ההשלמה זמן סביר לעניין זה הוא שאלה שבעובדה, ואולם אם סיחרו את המסמך לאחר השלמתו לאוחז כשורה יהא השטר בידו כשר ובר פועל לכל דבר והוא יכול לאכוף אותו כאילו הושלם בתוך זמן סביר ובדיוק לפי ההרשאה שניתנה". אנו למדים, כי הרשות היא לכאורה, דהיינו יש מצבים שבהם ניתנה איזושהי הוראה ביחס להשלמה/רשות ביחס להשלמה/לא ניתנה רשות ביחס להשלמה. בסיטואציה כזאת, תקום טענת הגנה של השלמה שלא כדין והטענה הזאת תפתור את בעל הטענה (החייב השטרי) מתשלום, אלא אם כן התובע הוא אוחז כשורה. **טענות הגנה הן תמיד עניין אישי**, לאותו אדם שהיא קמה לו, היא לא עוברת הלאה עם המסמך.

לדוגמא, נניח שיש בחור שהשתחרר מהצבא וסבתא שלו רוצה לקנות לו מתנת שחרור, הוא רוצה מחשב. הסבתא אומרת לו כמה עולה מחשב? הוא אומר לה שהוא לא יודע בדיוק מקסימום 5,000 ₪. הסבתא נותנת לו שיק עם הסכום פתוח, כדי שישלים בעצמו עד 5,000 ₪. הסבתא נתנה לו הרשאה מסוימת לגבי ההשלמה.

בנק X	
נא שלמו לפקודת נכד	
סך של _____	
תאריך	סבתא

סבתא – מושכת, נכד – נפרע, אוחז הנכד הולך לחנות ורואה מחשב בסך 9,000 ₪, הוא **משלים את הסכום 9,000** ₪, חותם על גב השיק "נכד" ומשלם איתו לחנות. ברגע שכזה, הנכד כבר לא אוחז אלא מסב, והחנות היא האוחזת. החנות מפקידה את השיק בבנק, השיק מגיע לגבייה והמזכירה מתקשרת לברר האם השיק בסדר. הסבתא אומרת לבטל, השיק חוזר. הוא בידיים של החנות. החנות יכולה לתבוע את הסבתא וגם את הנכד.

בהנחה שהחנות תובעת את סבתא: החנות, היא אוחזת וסבתא היא חייבת שטרית: לסבתא יש טענת הגנה, השלמה שלא כדין במילים אחרות השלמה תוך חריגה מהרשאה. הסבתא חייבת להוכיח את הטענה שלה, נטל ההוכחה עליה. בהנחה שהסבתא הוכיחה. צריכים לבדוק את המעמד של החנות. החנות היא צד רחוק של סבתא, נשאל אם החנות אוחזת כשורה? אם החנות היא אוחזת כשורה, או אוחזת מכוח אוחז כשורה – הסבתא תצטרך לשלם. אם התובע הוא צד קרוב או צד רחוק אוחז בעד ערך או אוחז סתם – הנתבע לא ישלם שום דבר. טענת הגנה של הכל או לא כלום, או שהנתבעת משלמת את הכל, או שכלום.

האם החנות היא אוחזת כשורה? אם החנות לא ראתה את ההשלמה וההשלמה לא בולטת – החנות תהיה אוחזת כשורה. ואז סבתא חייבת לשלם את כל סכום הכסף. לעומת זאת, אם החנות ראתה את ההשלמה, אז היא לא אוחזת כשורה, היא גם לא אוחזת מכוח אוחז כשורה, כי אין צד רחוק לפנייה, החנות תהיה אוחזת בעד ערך – מכאן, מול טענת הגנה של השלמה שלא כדין, האוחזת בעד ערך מפסידה ולא מקבלת כלום (דהיינו החנות לא תקבל את הכסף שלה).

אם החנות תובעת את הנכד? החנות היא אוחזת, היא תובעת את הנכד שהוא חייב שטרי. לנכד אין טענות הגנה. הוא חייב לפרוע. בסיטואציה הזאת לא בודקים את מעמד התובע, אם לנתבע אין טענות הגנה הוא חייב לפרוע!

פס"ד מזרחי נ' יעקבי: מדובר בזוג נשוי בירושלים, האישה קוראים לה ונדה היא ספרית ידועה, היה לה בעל שקראו לו שוקי. הוא הסתבך בחובות של השוק האפור ולא רצה להגיד לונדה על כך. יום אחד, שוקי אמר לונדה שהוא חייב שיק כדי להחזיר. מסכימה לו 3000 ₪ הסכום המקסימלי. שוקי משלים 400,000 ₪ ומוסר את השיק לפרדי. **לבסוף היא נתנה לו את השיק הבא:**

מאחור: חתום ונדה

בנק X,	
נא שלמו לפקודת ונדה	
סך של _____	
תאריך	על החתום ונדה

ונדה - מושכת

שוקי (בעל) – אחז, מעביר במסירה

פרדי – אוחז

התובע הוא פרדי, הוא אוחז, הנתבעת היא ונדה (חייב שטרי).

האם לנתבעת יש טענות הגנה? ? השלמה שלא כדין. צריך לבדוק את המעמד של התובע. מדובר בצדדים רחוקים. נקבע שפרדי הוא אוחז כשורה, והיא צריכה לשלם.

תרגיל 1 - בנושא מסירה והשלמה

ירמיהו משך שיק כתשלום עבור מכונית שקנה מורדה, ומסר לה אותו. את שם הנפרע הותיר ריק. ורדה הייתה חייבת כסף לאחמד, לכן מסרה לו את השיק. אחמד השלים את שמו שלו כנפרע. על פי הנסיבות המתוארות בשאלה - האם ירמיהו חייב בפירעון השיק לאחמד?

- א. כן, למרות שאחמד לא אוחז כשורה מאחר והשלים את השיק בעצמו, על ירמיהו לפרוע לו את השיק.
- ב. לא, מאחר ואחמד לא אוחז כשורה, וירמיהו יכול להוכיח כי השיק הושלם לא על ידו.
- ג. כן, מאחר ואחמד אוחז כשורה.
- ד. לא, למרות שאחמד אוחז כשורה.

פיתרון

בנק X
נא שלמו לפקודת _____
סך של XXXX
תאריך ירמיהו

ירמיהו : מושך

ורדה : אחז (פוטנציאל שזה יהפוך לשיק) מעבירה במסירה

אחמד- אוחז

אחמד משלים את השיק של עצמו כנפרע וזה מותר לו, הוא הופך את המסמך לשיק.

אחמד – התובע

ירמיהו – הנתבע

אחמד הוא אוחז וירמיהו הוא חייב שיטרי. לירמיהו אין טענות הגנה, לכן ירמיהו חייב לפרוע.

אחמד לא אוחז כשורה, כי הוא השלים בעצמו את השיק. **האם אחמד הוא מכוח אוחז כשורה** – לא, כי אף אחד לפניו לא השלים את השיק. **האם הוא אוחז בעד ערך?** כן, הוא נתן ערך בעד השיק.

מסירה שלא כדין – (טענה של הכל או לא כלום) ס' 20 לפקודת השטרות קובע את הכללים ביחס למסירה. מסירה- כשמסחררים שטר, צריך למסור אותו פיזית. סיחור של שטר תמיד כולל את יסוד המסירה. המסירה היא הכרחית לצורך סיחור, כדי להבין את הזכויות בשטר.

למסירה של שטר יש 2 יסודות:

1. היסוד הפיזי – עצם העובדה שפיזית השטר לא אצלי, הוא אצל אדם אחר. אז פיזית, בוצעה המסירה. העברה פיזית של השטר מיד ליד.
2. היסוד הנפשי – מי שמעביר את השטר צריך להכוון לזה שהוא מעביר את הקניין בשטר למקבל. מסרתי למישהו כדי שהוא יהפוך לבעלים של השטר ושהוא יהיה זכאי לתבוע מכוחו.

אם לא מתקיים היסוד הפיזי, ברור לנו כי המסירה לא הושלמה. אבל, גם אם היסוד הפיזי מתקיים, המסירה לא שלמה אם היסוד הנפשי לא מתקיים (היסוד הזה הוא הכרחי מבחינה זו, שכאשר הוא לא מתקיים אז צומחת טענת הגנה למעביר השטר).

ס' 20 קובע חזקה שהמסירה הייתה שלמה ושהמסירה הייתה כדין, מדובר בחזקה שניתנת לסתירה. יכול אותו אחד שהשטר עבר ללא רצונו להוכיח שלא התקיים היסוד הנפשי. (היפוך נטל הראייה – הנתבע הוא זה שצריך להוכיח שיש לו טענת הגנה). **אבל**, אם השטר **הגיע לידי אוחז כשורה**, חזקה חלוטה (אי אפשר להתווכח איתה) שהמסירה הייתה כדין. נק' המוצא שהמסירה הייתה כדין, יכול להיות שאני אטען שלא התקיים היסוד הנפשי, אני אצטרך להוכיח את הטענה הזאת, ואז תקום טענת הגנה בהנחה שהיא תפתור אותי מפירעון השטר. אבל, אם התובע הוא אוחז כשורה – אני אוכיח את טענת הגנה אבל זה לא יועיל, חזקה חלוטה שהמסירה הייתה כדין.

יכולות להיות 3 סוגי טענות סביב ההתקיימות של היסוד הנפשי:

1. העברה לא רצונית- השטר פיזית עבר ממני לחיים, אבל לא התכוונתי להעביר לו (יכול להיות ששכחתי אותו במקום כלשהו, או שהוא נפל לי). הוא הגיע לידיים של חיים, אבל לא התכוונתי.
2. המסירה בוצעה למטרה מיוחדת – נתתי למישהו שישמור לי, לא שהוא יהפוך לבעלים של השטר ויהפוך לפירעונו. נתתי מרצוני אבל למטרה מיוחדת.
3. מסירה על תנאי – אם התנאי מתקיים, אז לא קמה טענת הגנה. לעומת זאת, אם התנאי לא מתקיים אז קמה טענת הגנה. נניח שאני שוכרת דירה מאילנה, במסגרת ההסכם אני נותנת לה צ'ק בטחון והסיכום הוא שהיא תוכל להשתמש בו רק אם אני אפר את החוזה שלי. אם התנאי מתקיים ואני באמת לא שילמתי שכר דירה – מותר לה להשתמש בצ'ק ולי לא תקום טענת הגנה, במקרה שכזה, המסירה שלמה. אם התנאי לא התקיים – המסירה לא שלמה, ובמקרה שכזה אם היא משתמשת בשיק (מעבירה הלאה, או מפקידה) למרות שאני הייתי בסדר וקיימתי את כל החיובים שלי כלפי החוזה – אז תקום לי טענת הגנה, **והיא תפטור אותי מהתשלום אלא אם כן התובע הוא אוחז כשורה.**

אפשרות 1:

בנק X	
נא שלמו לפקודת אילנה	
סך של ...	
תאריך :	מיכל
השיק הנ"ל ניתן לביטחון, השיק הוא בחוזה (בעסקת היסוד)	

אפשרות 2:

בנק X	שיק לביטחון
נא שלמו לפקודת אילנה	
סך של ...	
תאריך :	מיכל

במקרה הזה כתוב שיק לביטחון - כדי שמסמך יחשב לשטר הוא חייב להיות ללא תנאי – אחד מהחריגים הוא הסיטואציה שבה כתוב בשטר שהוא לביטחון, ביהמ"ש העליון קבע – שלמרות שכתוב שהשטר לביטחון הוא עדיין שטר. עדיין המסמך נחשב לשטר בגלל ההלכה של ביהמ"ש העליון.

מדובר בשתי סיטואציות שבהן ניתן שיק לביטחון - ההבדל הוא מאוד משמעותי בין שתי הסיטואציות – באפשרות השנייה – [שיק שבו כתוב שיק לביטחון] - לא יכול להיות או חזו כשורה משום שהוא חייב להיות תם לב! במקרה שכזה לא צריך לבדוק את ס' 28 ו-29(ב) כי לא יכול להיות בו או חזו כשורה. לפי נוסח הפקודה, זה מסמך שהוא לא יכול להיות שיק. ביהמ"ש העליון הכשיר זאת בשנות ה-60, כי זה היה נוהג בשוק. ביהמ"ש קבע את הקביעה הזאת רק ביחס הביטוי "לביטחון", לכן במילים אחרות "לפיקדון" – לא ברור לפי מה נלך. לפי פקודת השטרות זה מסמך, אבל זה לא שטר. אם הולכים לפי ההלכה של ביהמ"ש העליון – אין תשובה חד משמעית, ולכן אפשר לטעון במקרה כזה כי לא מדובר בשטר, המילים האחרות מעוררות ספק שהמסמך הוא לא שטר.

שיק שכתוב בו לא סחיר אפשר להעביר מייד ליד – אבל מי שמקבל אותו לא מקבל זכות טובה יותר מאשר למעביר. גם פה אי אפשר להיות או חזו כשורה. שני המקרים הללו זה מעורר חשד, ולכן הוא לא יהיה או חזו כשורה.

שטר בטחון –

לעיתים מבקשים להשאיר את הסכום ריק, והמשכיר ישלים את הסכום בהתאם לנוק. יש מצבים שמבקשים מאתנו לשים סכום. אם הסכום נשאר פתוח מותר למשכיר להשלים אותו בהתאם לנוק – אם זה בהתאם לחוזה, לא תקום טענת הגנה. אבל, במקרה שבו מבקשים מאתנו לכתוב סכום (לדוג' 20 אלף) ואני עשיתי נזק של 3 אלף, האם מותר לאילנה להשתמש בשיק? מצד אחד התנאי התקיים, כתוב בחוזה שהיא יכולה להשתמש בחוזה אם אני מפרה את התחייבויותי אילנה תוכל להשתמש. **פס"ד מגדל נ' תבל (מחוזי):** תבל עשתה עסקה עם מגדל שהיא מקבלת ממנה בליסינג שתי מכוניות, השווי של המכוניות של העסקה הוא 221 אלף ₪, ותבל התחייבה לשלם את הסכום ב60 תשלומים. כדי להבטיח את ההתחייבות היא מסרה למגדל שטר חוב, כשהסכום נשאר ריק. לאחר זמן מה, תבל נקלעה לקשיים, היא לא יכלה יותר לשלם, היא באה למגדל ומחזירה לה את המכוניות כי היא לא יכלה לשלם עוד, מגדל מכרה את המכוניות והיא לקחה את שטר החוב והשלימה בו סכום של 143 אלף ₪ שלטענתה הוא מהווה את יתרת החוב של תבל. תבל טוענת כי הסכום מופרך וחסר בסיס. היה במקרה שטר בטחון גם שלא כתוב עליו שטר בטחון, התנאי לשימוש בו התקיים ולכן לא קמה טענת הגנה. אבל, הטענה היא שהסכום שמולא הוא חסר בסיס. השלמה תוך חריגה מהרשאה היא השלמה שלא כדין. תבל טוענת כי הסכום שלמגדל היה מותר להשלים הוא הסכום המדויק לאחר כל ההורדות. מגדל נסחפו עם הסכום החסר בסיס. עו"ד לא יכול היה להסביר את החישוב. **ביהמ"ש קבע** כי טענת הגנה של השלמה שלא כדין הוכחה, המסירה הושלמה והייתה כדין. **אם התובע הוא או חזו כשורה, או או חזו מכוח** – חזקה חלוטה שהמסירה היא כדין, זה לא יועיל שהוכחנו את הטענה וחייבים לשלם.

אם הנתבע מוכיח את שתי טענות ההגנה – הן פוטרות אותו מתשלום רק אם התובע הוא לא או חזו כשורה, ולא או חזו מכוח או חזו כשורה (דהיינו, רק אם התובע הוא צד קרוב, או חזו בעד ערך, או חזו סתם, צד קרוב). **מגדל ותבל הם צדדים קרובים, תבל הוכיחה טענת הגנה של צדדים קרובים ולכן תבל לא צריכה לשלם.** לסיכום: שתי טענות של השלמה שלא כדין, מסירה שלא כדין – הכל או כלום. אם התובע הוא או חזו כשורה או או חזו מכוח או חזו כשורה – יצטרך הנתבע לשלם!

סיטואציה: שטר עם בטחון נמסר עם סכום - אילנה משכירה, מיכל שוכרת – השטר הוא ע"ס 20,000. אילנה קמה לה הזכות להשתמש בשטר, לאור הנזק שגרמתי. הסכום הוא 20,000 ₪. בהקשר הזה, ההלכה היא שלאילנה יש את האפשרות לתבוע את הפרעון של השטר. במצב הזה, אילנה יכולה לתבוע את פרעון

השטר, ואם לא תהיה לי טענת הגנה אחרת (אני לא אוכל לטעון מסירה שלא כדין) אני אהיה חייבת לשלם, ואז אני אצטרך ללכת ולתבוע אותה.

הסתייגות: כשהתביעה היא בין צדדים קרובים, נלמד בהמשך שהנתבע רשאי להתגונן גם בטענות הגנה חוזיות. אם אילנה תובעת ממני פירעון של 20 אלף ₪ על נזק של 3 אלף, לא אוכל להגיד מסירה שלא כדין, אבל אולי יהיו לי טענות מכוח החוזה ואוכל לטעון שזה מוגזם / הפחתת פיצוי מוסכם. אם אילנה תסחר אותו, ועכשיו יתבע אותי מישהו אחר, אני לא אוכל לטעון את הטענות החוזיות שלי. אני אצטרך לפרוע לאילנה את השיק, כי לא תקום לי טענת הגנה, עם הסתייגות קטנה כאמור.

לגבי מסירה לא רצונית כטענת הגנה – מסמך שלא נעשה בו אף לא מסירה ראשונה, אינו מקנה זכות גם לא ל"אוחז כשורה". נניח שאני יושבת בבית צריכה למסור 12 שיקים לוועד הבית. תוך כדי מילוי השיקים, אני משאירה את השיקים והולכת, לא השלמתי את השיקים ולא מסרתי אותם לאף אחד. מישהו נכנס אליי הביתה ולוקח את אחד השיקים/כולם, משלים והשיקים הללו מתגלגלים ומגיעים לידי של מישהו שלפי כל התנאים הוא אמור להיות אוחז כשורה, הוא תובע ממני פירעון. טענת הגנה – מסירה שלא כדין, העברה לא רצונית אין יסוד נפשי. הוא אוחז כשורה. קיימת חזקה חלוטה. ביהמ"ש העליון קבע, שמסמך שלא נעשתה בו אף לא מסירה ראשונה הוא לא מקנה זכויות, כי זה בעצם לא נחשב לשטר. השטר נוצר גם מזה שמסלימים בו וגם מזה שמוסרים אותו לנפרע. היסוד של המסירה הרצונית הראשונה הוא הכרחי, כדי שהמסמך יקרא שטר. מיועד רק להעברה לא רצונית. **הגיע מקרה לביהמ"ש** שבו אדם מסר לרו"ח שלו שיקים חתומים בלי כלום, כדי שהרו"ח ישלם ביטוח לאומי, מע"מ וכו'. הרו"ח מעל באמון של הלקוח שלו והתחילו לתבוע את הלקוח. הטענה של הלקוח – השלמה שלא כדין (הרשיתי שישלמו עם זה מס ועשו עם זה משהו אחר), מסירה שלא כדין (מסרתי לרו"ח למטרה מיוחדת רק כדי לשלם עם זה מיסים). **אם המסמך הזה הגיע לאוחז כשורה** **כצד ג' – הלקוח יצטרך לשלם לו.** הלקוח ניסה לטעון במקרה הזה שלא הייתה מסירה ראשונה של המסמך וביהמ"ש לא קיבל את זה, כי הלקוח מסר את זה מרצונו לרו"ח בפעם הראשונה. הנתבע לא יכול להגיד שאין פה שיק.

תרגיל 2 – בנושא מסירה והשלמה

חברת ידע לי עוסקת בהוצאת אנציקלופדיות לילדים. ביום 1.1.2016 התקשרה ידע לי בחוזה עם חברת המפיץ לפיו תשווק חברת המפיץ את האנציקלופדיות שידע לי מוציאה לאור מבית לבית, במסגרת פרויקט שיווק מיוחד שיתקיים במשך חודשיים. בחוזה בין השתיים נקבע כי חברת המפיץ תמסור לידע לי שיק לביטחון על סך של 100,000 ש"ח להבטחת התשלום בגין האנציקלופדיות שמסרה לה ידע לי לצורך הפרויקט, או להבטחת החזרתן בתום החודשיים במידה ולא יימכרו. ואכן, שיק כאמור לפקודת "ידע לי" נמשך ונחתם על ידי חברת המפיץ, ונמסר בהתאם לחוזה. התאריך שנקב על השיק הינו 1.3.2016 (מועד סיום הפרויקט). פרויקט ההפצה והשיווק יצא לדרך. ביום 10.1.2016 חברת ידע לי, שהייתה בקשיים כלכליים חמורים, מסרה את השיק לאחר שחתמה על גבו את שמה ("ידע לי") לאחד מספקיה (המדפיס), שאיים לדרוש את פרויקט בבית המשפט אם חובו לא ישולם לו. ביום 11.1.2016 מסר המדפיס את השיק לספק הנייר בגין הזמנת סחורה גדולה שביצע באותו יום, ושסופקה לבסוף ביום 2.3.2016. יצוין כי בתום הפרויקט, ביום 1.3.2016, החזירה חברת המפיץ לידע לי את האנציקלופדיות הנותרות, ושילמה לה בגין אלו שהצליחה למכור. חברת המפיץ ביקשה לקבל חזרה את שיק הביטחון, אך ידע לי דחתה אותה בלך ושוב ולא החזירה לה את השיק (שכאמור נמסר על ידה למדפיס – ראו השתלשלות העניינים המתוארת לעיל).

בנק X

נא שלמו לפקודת ידע לי

סך של 100 אלף שח

פיתרון

חב' ידע לי חתמה על גב השיק התובע – ספק הנייר, הוא אוחז הנתבעת – חב' המפיץ – חייב שטרית

1. **ביום 3.3.2016 הפקיד ספק הנייר את השיק לגביה בבנק בו מתנהל חשבונו. השיק חזר ללא פירעון, שכן חברת המפיץ נתנה לגביו הוראת ביטול. ספק הנייר מעוניין לתבוע את חברת המפיץ לפירעון השיק. האם יצליח בתביעתו? טענות הגנה של המפיץ – מסירה שלא כדין – מסירה על תנאי שלא התקיים. התנאי לא התקיים. מעמד של ספק הנייר – צדדים רחוקים : האם ספק הנייר הוא אוחז כשורה? נדרש להזכיר את ס' 29 (ב) וס' 28 – לגבי תנאי התמורה אכן יש בעיה- ברגע נטילת השיק, הוא עדיין לא נתן תמורה, הוא לא סיפק את התמורה אלא אחר כך. נאמר כי ברגע הנטילה צריך לקיים את כל התנאים. לעומת זאת, תמורה ממשית מבוצעת ברגע הנטילה, יוצר סיטואציה לא הגיונית כי האדם מספק את התמורה מעט אח"כ ולא נראה הגיוני שהוא לא יחשב אוחז כשורה. אמרנו כי בתי המשפט מתגמשים קצת במקרה כזה, ואם התמורה מסופקת בסמוך למועד הנטילה הם מסתפקים בזה. קיימת בעייתיות כי זה כמעט חודשיים, לכן יש ספק אם הוא יכול להיחשב אוחז כשורה. **כעת נבדוק אם הוא אוחז מכוח אוחז כשורה, מסתכלים על המדפיס ובדקים האם הוא אוחז כשורה? המדפיס הוא בטוח אוחז כשורה. בשורה התחתונה חב' המפיץ צריכה לפרוע לספק הנייר את השיק.****

2. **האם וכיצד תשתנה תשובתכם לשאלה 1 אם חברת המפיץ הייתה מוסיפה על השיק שרטוט (קרוס)?** לא משנה את התשובה לשאלה 1, כי ברגע שיש קרוס ניתן להפקיד את השיק אך ורק לבנק.

3. **האם וכיצד תשתנה תשובתכם לשאלה 1 אם חברת המפיץ הייתה מוסיפה על השיק את הביטוי "לביטחון"? ספק הנייר לא אוחז כשורה, הוא לא אוחז מכוח אוחז כשורה. ספק הנייר אוחז בעד ערך. הוספת המילה לביטחון עושה שינוי משמעותי. במצב שכזה, לא ניתן לאחוז בשיק כשורה. לכן, ספק הנייר היה נחשב לאוהז בעד ערך ולא היה זכאי לפירעון.**

4. **האם וכיצד תשתנה תשובתכם לשאלה 1 אם חברת המפיץ הייתה מוסיפה על השיק את הביטוי "למוטב בלבד"? למוטב בלבד – הגבלת סחרות. ברגע שיש הגבלת סחרות, יוצרת מצב שבו אי אפשר לסחר בשיק. כלומר המוטב הוא זה שיכול, ידע לי לא יכול לסחר למדפיס, והמדפיס לא יכול להעביר לספק הנייר. היחידה שיכולה לתבוע את הפרעון זה חב' ידע לי.**

תרגיל 3 בנושא מסירה והשלמה

שלמה שכר דירה. בהתאם לחוזה השכירות חתם שלמה על שיק לפקודת המשכיר (לפקודת "מושה כהן"), בו הסכום נותר ריק וכך גם התאריך. סוכם כי המשכיר יהא רשאי להשלים את השיק ולהשתמש בו רק במידה ושלמה לא יעמוד בתשלום דמי השכירות. ואכן, לאחר 10 חודשים חדל שלמה מלשלם את דמי השכירות. חודשיים לאחר מכן (עם תום שנת השכירות) השלים המשכיר את סכום השיק בסך שווה ערך לחודשיים דמי שכירות ואת תאריך אותו היום. לאחר מכן היסב את השיק, בחותמו "מושיקו הכהן" על גב השטר, ומסר אותו לנורית. נורית דורשת משלמה את פירעון השטר. איזה מהמשפטים הבאים נכון?
א. שלמה צריך לפרוע את השיק לנורית, למרות שנורית לא אוחזת כשורה בשיק.

- ב. שלמה לא צריך לפרוע את השיק לנורית, מאחר ונורית לא אוחזת כשורה בשיק.
- ג. שלמה צריך לפרוע את השיק לנורית מאחר ונורית אוחזת כשורה בשיק.
- ד. שלמה צריך לפרוע את השיק לנורית מאחר ונורית לא השלימה בעצמה את השיק.

פיתרון

האם לנתבע (שלמה) יש טענות הגנה? קיימות שתי טענות רלבנטיות – שיק שנמסר על תנאי (לביטחון) – יכול להקים טענה של מסירה שלא כדין. קיימת גם סיטואציה של השלמה, שבמצבים מסוימים יכולה להקים טענה של השלמה שלא כדין. נדרש לבדוק את הנסיבות הספציפיות, לא אומר שבכל פעם שמשלימים יש טענת הגנה, אלא רק השלמה תוך חריגה מההרשאה. במקרה דנן, אין טענת הגנה של מסירה שלא כדין – התנאי התקיים. אין טענה של השלמה שלא כדין, ההשלמה הייתה כדין במפורש לפי ההרשאה. לנתבע אין טענת הגנה, לכן הוא חייב לפרוע. יש תובע שלא יכול להיות אוחז כשורה- בגלל חוסר ההתאמה, אבל זה לא יפגע בזכותו להיפרע, כי לנתבע אין טענות הגנה. **התשובה הנכונה היא א'.**

טענות הגנה שקשורות לתמורה:

ס'29(א) לפקודת השטרות קובע את חזקת התמורה: "כל צד שחתימתו מופיעה על שטר, חזקה לכאורה שנעשה צד לשטר בעד ערך". במילים אחרות, מי שחותם על שטר (לא משנה איפה) הוא לוקח על עצמו אחריות שטרית (הוא הופך להיות חייב שטרי). אנשים עושים זאת בגלל שהם קיבלו איזושהי תמורה בגלל הדבר הזה. ההנחה היא שהדבר נעשה בעד איזשהו ערך (תמורה). אך אפשר להוכיח אחרת, מדובר בחזקה שניתנת לסתירה. **אמנם הוא חתם אבל הוא לא קיבל בעד זה את התמורה** – על הנתבע יהיה נטל ההוכחה להוכיח את הטענה שלו ולא התובע.

כשמדברים על תמורה, על טענות הגנה שהם תוצאה של בעיות בתמורה, מתייחסים למס' טענות הגנה

אפשרויות:

1. **כישלון תמורה** – מדובר בטענת הגנה שקמה כאשר הובטחה למישהו תמורה עבור השטר ומשהו קרה לה. ייתכן והתמורה כלל לא התקבלה (כישלון תמורה מלא). ייתכן והתמורה התקבלה באופן חלקי (כישלון תמורה חלקי) – מתחלק לשניים: קצוב ובלתי קצוב.
 - א. **קצוב** – כישלון תמורה שאפשר לקצוב אותו באמצעות תרגיל חשבון. לדוג' הזמנתי מכונת כביסה ומייבש כביסה (כל אחד עולה 3000 ₪) ושילמתי בשיק ע"ס 6 אלף ₪ והגיע רק המכונה, מדובר במצב שזה לא כישלון תמורה מלא אלא במצב של כישלון תמורה חלקי קצוב – התמורה נכשלה ב-3 אלף ₪ (שש פחות שלוש = שלוש).
 - ב. **בלתי קצוב** – אם זה עניין לוויכוח, לחוות דעת, לשמאים יהיה מדובר בכישלון חלקי בלתי קצוב. למשל – שכרתי שירה ושילמתי בשיק והמזגן לא עובד, אני שכרתי את הדירה עם מזגן – התמורה נכשלה חלקית, כי קיבלתי דירה אך לא היה מזגן – בכמה הכישלון? כאן במקרה הזה קיים ויכוח, התובע יטען כי מדובר בקטסטרופה ואילו הנתבע יטען את טענותיו ולכן נצטרך להביא חוות דעת. לכן, קלקול הוא כישלון תמורה בלתי קצוב. הדבר שמאחד את כל האפשרויות הוא זה שהובטחה תמורה ומשהו קרה לה – דהיינו נכשלה. **פס"ד דואטס נ' וייסברג** – התמורה שהובטחה שם הייתה עצים מסוגים שונים ובכמויות שונות. אדם קנה מספק עצים בכל מיני כמויות, שהיו צריכים להגיע בכל מיני מועדים. חלק מהעץ הגיע וחלק לא. האם אפשר לעשות תרגיל חשבון ולהגיע לתוצאה? אפשר, אך במקרה הזה עו"ד של התובע לא סיפק את המידע לביהמ"ש. היה אפשר להציג את המידע לביהמ"ש ולהציג את התעודות של מה שהתקבל ולעשות את החשבון, לכן ביהמ"ש לא יכול היה לעשות את החשבון. לכן, ביהמ"ש קבע כי הכישלון הוא בלתי קצוב. בכישלון חלקי קצוב – החובה היא גם לספק לביהמ"ש את

הנתונים כדי שהוא יוכל לקצוב את התמורה. **פס"ד תירוש נ' שפר (מחוזי):** דורון שפר הכדורסלן ששכר בית ביפו. הבית הזה היה שנים רבות גלריה לאומנות. במסגרת הסכם השכירות נקבע שהמשכיר צריך לעשות כל מיני תיקונים ושיפורים בבית ודורון שפר היה צריך לשלם שכ"ד של 2800 דולר לחודש. הוא שכר את הבית ל-10 חודשים ובהתאם נתן שיקים. הם נכנסו לגור בבית, הם גילו שהתיקונים לא בוצעו כמו שצריך. היו 3 חודשים ועזבו את הבית. כשעזבו הם אמרו למשכיר שמפאת חוסר התיקון שהיה, הם עוזבים ושיחזיר להם את השיקים. המשכיר לא רק שסירב, אלא הלך איתם להוצל"פ ודרש ביצוע. האם לדורון שפר יש טענת הגנה? ביהמ"ש קבע שהבית לא היה ראוי למגורים. מכיוון שכך, כל השיקים המדוברים היו לחודשים שהם לא גרו בהם והבית לא היה ראוי למגורים. **לכן, קבע ביהמ"ש שמדובר בכישלון תמורה מלא משום שהשיקים היו עתידיים לתקופה שהם לא התגוררו בדירה.** אם הבית היה ראוי למגורים, אז היה מדובר בכישלון תמורה חלקי בלתי קצוב. כישלון תמורה על כל היבטיו – זאת טענת הגנה שלא מוזכרת בפקודת השטרות. כישלון תמורה זו טענה שפותחה על ידי הפסיקה. **לגבי כישלון תמורה מלא – איזה תובע זכאי לפירעון ואיזה תובע לא זכאי לפירעון?** התובע יכול להיות צד קרוב, והוא יכול להיות צד רחוק. אם הוא צד רחוק – הוא יכול להיות: או חז כשורה, או חז מכוח או חז כשורה, או חז בעד ערך ואוחז סתם. מדברים על מצב שבו יש לנתבע טענת הגנה: כישלון תמורה מלא. **מול מי הטענה טובה ומול מי הטענה לא טובה? אם התובע הוא או חז כשורה / או חז מכוח או חז כשורה – הוא זכאי לפירעון למרות טענת ההגנה.** על זה שלא קיבלתי את המטבח או שלא קיבלתי את הסלון, זה לא יעזור לי אני אצטרך לפרוע. **לעומת זאת, אם התובע הוא צד קרוב / או חז בעד ערך / או חז סתם – אני לא אצטרך לפרוע לו, והטענה הזאת תפטור את הנתבע מתשלום.** **כשלו תמורה מלא – טענה של הכל או כלום.** או שאצטרך לשלם הכל, או שלא אצטרך לשלם שום דבר. **לדוגמא,** הלכתי לחנות, הזמנתי מקרר, שילמתי בשיק דחוי למועד האספקה, המקרר לא הגיע. החנות הסבה את השיק וסחרה אותו לאחד הספקים שלה. הספק תובע אותי – מיכל (המושכת) – חנות (הנפרעת ומסבה) – ספק (או חז). הספק תובע אותי, לי יש טענת הגנה של כשלו תמורה מלא. מה מעמד הספק? צדדים רחוקים, האם הספק או חז כשורה? בהנחה שהשטר תקין על פי מראהו והסבה עפ"י שם הנפרע, הוא יהיה זכאי לפירעון. אם ההסבה לא נעשתה כמו שצריך – אז הוא לא יהיה זכאי לפירעון, כי אין מישהו לפניו שהוא צד רחוק (ואז הוא לא יכול להיות או חז מכוח או חז כשורה) לכן הוא יהיה או חז בעד ערך הוא לא יהיה זכאי לפירעון. **טעות נפוצה – טענת כשלו תמורה מלא לבין מסירה לא שלמה (מסירה על תנאי):** הלכתי לחנות, הזמנתי מקרר, שילמתי בשיק דחוי למועד האספקה, המקרר לא הגיע. החנות הסבה את השיק וסיחרה אותו לאחד הספקים שלה. טענת הגנה של כשלו תמורה מלא ולא מסירה לא שלמה – לא קיבלתי את המקרר (מסירה על תנאי). זה לא מסירה על תנאי, מסירה על תנאי זה כאשר יש **תנאי ברור ומפורש.** יכול להיות מצב שבו בשאלה יהיה נתון נוסף – הלכתי לחנות, הזמנתי מקרר וסיכמתי עם המוכר שהוא לא רשאי להשתמש בשיק עד שאני לא אקבל את המקרר. במקרה כזה יש לי שתי טענות הגנה: גם כשלו תמורה מלא, וגם מסירה על תנאי שלא התקיים.

ג. **כשלו תמורה חלקי קצוב –** כל מה שעברנו בכישלון תמורה מלא, חל גם כאן. השוני הוא, שכישלון תמורה חלקי קצוב זה לא טענת של הכל או לא כלום, פה תמיד הנתבע יצטרך לשלם משהו. השאלה היא, כמה הוא יצטרך לשלם. למשל: הלכתי לחנות, הזמנתי מכונה ומייבש כל אחד עולה 3 אלף, שילמתי בשיק ע"ס 6 אלף, הגיע רק המייבש. נתתי הוראת ביטול לשיקים, למה שאשלם 6 אלף ש"ח. תובעים אותי לפירעון השיק. זה לא יהיה הכל או לא כלום, זה יהיה או 3 או 6, משום שאני קיבלתי את המייבש ואני צריכה לשלם עליו. ייתכן ויפטרו אותי מהמכונה, כי קיבלתי את המייבש. **אני אצטרך לשלם את הכל, למרות שלא קיבלתי את הכל – אם התובע הוא או חז כשורה או או חז מכוח או חז כשורה. אצטרך לשלם חלק – אם התובע הוא צד קרוב, או צד רחוק – או חז בעד ערך, או או חז סתם – טענת הגנה שתפטור אותי על החלק שלא קיבלתי.**

ד. **כשלון תמורה חלקי בלתי קצוב** – לא מדובר בטענת הגנה טובה בשטרות. כלומר, אם הנתבע מוכיח שהוא סבל מכישלון תמורה חלקי בלתי קצוב, זה לא יעזור לו. את השטר הוא חייב לפרוע. (לא משנה מי התובע: צד קרוב, צד רחוק – אחוז כשורה, אחוז מכוח אחוז כשורה, אחוז בעד ערך, אחוז סתם). הטענה כשלעצמה לא פוטרת מתשלום, לא משנה מה מעמד התובע. הליך של תביעה שטרית צריך להיות הליך מהיר – הוויכוחים הללו לא מתאימים להליך מהיר.

2. **היעדר תמורה** – "הובטחה תמורה אבל היא נכשלה" – טענת הגנה שמיועדת מלכתחילה למצב שבו לא הייתה אמורה להינתן שום תמורה. ס' 26 לפקודת השטרות מחזיר אותנו לדיוני החוזים האנגלים שלא חלים בישראל שלפי הדין האנגלי כדי שתקום הזכות לתבוע אכיפה של חוזה נדרש שתהיה איזושהי תמורה, שהכוונה היא אפילו לתמורה סמלית, הבטחה לתמורה עתידית, כדי שתקום הזכות לתבוע אכיפת חוזה. לכן, אם אדם מסר שטר מבלי להתכוון עבורו תמורה (במתנה, כתרומה). קמה לו טענת הגנה. הוא יכול לטעון כי אי אפשר לתבוע ממנו אכיפה. הטענה הזאת מתנהגת אחרת מכל האחרות, במובן זה שאם הנתבע מוכיח אותה – לא הולכים לבדוק את מעמד התובע (צד רחוק, צד קרוב וכו') – כל מה שמעניין אותנו זה האם התובע נכנס לקטגוריה של מי שנחשב לאחוז בעד ערך. אם הוא נכנס לקטגוריה של אחוז בעד ערך, אז הנתבע חייב לפרוע לו את השטר. אם הוא לא נכנס לקטגוריה של אחוז בעד ערך – אז הנתבע פטור מלפרוע לו את השטר. לדוג' – לאחותי יש יום הולדת ואני נותנת לה מתנת יום הולדת שיק. בנק X נא שלמו לפקודת גליה סך של 1000 ₪, תאריך וחתימה. מיכל – המושכת, גליה – הנפרעת והאוחזת.

בסיטואציה הזאת, גליה מפקידה את השיק בבנק והשיק חוזר. עכשיו היא מתייעצת אתנו האם יכולה לתבוע פירעון? גליה היא התובעת היא אוחזת – מותר לה נתבעת. מיכל היא הנתבעת – היא חייבת שטרית. האם למיכל יש טענת הגנה? כן, העדר תמורה. הנתבעת יכולה לטעון כי אין לה זכות לתבוע פירעון כי יש מצב של העדר תמורה. אם הנתבעת הוכיחה העדר תמורה, צריך לבחון האם גליה אוחזת בעד ערך (ולא שום דבר אחר), גליה לא נתנה ערך בעד השיק, היא לא נתנה הבטחה ולא כלום. לכן, מיכל לא חייבת לפרוע לה. יכול להיות שהתובעת יכולה ללכת עם השיק ולתבוע לפי דיני החוזים, אך מבחינת דיני השטרות היא לא תוכל כי היא לא אוחזת בעד ערך. נניח, שגליה במקום להפקיד את השיק בבנק, היא הייתה חייבת כסף לנגר, היא חתמה על גב השיק ומסרה לנגר. היא כבר לא אוחזת, היא מסבה. הנגר הוא האוחז והוא זה שתובע ממיכל את הכסף. מכל תטען להיעדר תמורה (היא לא קיבלה כלום), הוא נתן ערך עבור השיק (את המטבח) ולכן מיכל תהיה חייבת לפרוע לו. נניח, עוד חוליה אחת, שהנגר לא הפקיד את השיק, אלא הנגר בעצמו תרם אותו לעמותה כלשהי. הנגר הוא מעביר במסירה, והעמותה היא האוחזת. העמותה היא התובעת. האם מיכל צריכה לפרוע לה? אז העמותה, בגלל שהנגר נתן ערך, העמותה נחשבת לאוחזת בעד ערך ולכן אני אהיה חייבת לפרוע את השיק אפילו שהיא לא נתנה ערך בעצמה.

דף תרגיל בשטרות

שאלה 1

חנה הזמינה מטבח מנגר בשם יוסי, שעלותו 25,000 ₪. היא מסרה לו שיק חתום על ידה בסכום זה, דחוי למועד ההספקה שנקבע ליום 1.6.2015. שם הנפרע לא נרשם בשיק. מאחר ויוסי לא סיפק את המטבח במועד שנקבע, וגם לא ניתן היה להשיגו טלפונית, נתנה חנה הוראת ביטול לשיק לבנק בו מתנהל חשבונה. התברר כי יוסי שהיה חייב כספים רבים ברח מהארץ, אולם טרם עשה כן הוא כבר סיים להכין את מרבית הארונות שהוזמנו למטבח של חנה והשאיר אותם בנגרייה. חנה נטלה את הארונות המוכנים מהנגרייה של

יוסי ומסרה אותם לנגר אחר (חיים), שהשלים את הכנת המטבח (למצבו כפי שהובטח לחנה ע"י יוסי), תמורת סך של 10,000 ₪ אותם שילמה לו חנה.

עוד התברר כי יוסי שילם באמצעות השיק שקיבל מחנה לספק עצים, לו היה חייב הרבה מאוד כסף. יוסי השלים את שמו של הספק בשיק (בנוכחותו של הספק), ומסר לו אותו שעה לפני נסיעתו לשדה התעופה (ביום 2.6.2015). הספק הפקיד את השיק בבנק אך הוא הוחזר בשל הוראת הביטול שנתנה חנה. האם על חנה לפרוע את השיק לספק?

- א. במצב המתואר רק אוחז כשורה יהא זכאי לפירעון מלא, הספק לא אוחז כשורה ולכן חנה תצטרך לפרוע את השיק לספק חלקית: יהא עליה לשלם לו 15,000 ש"ח.
- ב. במצב המתואר כל אוחז זכאי לפירעון מלא, למרות שהספק לא אוחז כשורה על חנה לפרוע את השיק במלואו לספק.
- ג. במצב המתואר רק אוחז כשורה יהא זכאי לפירעון מלא, הספק לא אוחז כשורה ולכן חנה לא תצטרך לפרוע את השיק לספק כלל.
- ד. במצב המתואר רק אוחז כשורה יהא זכאי לפירעון, הספק אוחז כשורה ולכן על חנה לפרוע את השיק במלואו לספק.

פיתרון שאלה 1

בנק X נא שלמו לפקודת _____
סך של 25,000 ₪
תאריך חתימה

- חנה – מושכת, יוסי – אגוז השלמה בנוכחות מעביר במסירה, ספק – נפרע, אוחז תובע – ספק, נתבעת – חנה
האם יש לנתבע טענות הגנה:
1. השלמה שלא כדין
 2. מסירה שלא כדין
 3. העדר תמורה
 4. כשלון תמורה: מלא, חלקי קצוב, חלקי בלתי קצוב.

הנתבעת סבלה מכישלון תמורה חלקי קצוב.

המעמד של התובע – האם הם צדדים רחוקים או קרובים? צדדים רחוקים.
האם הספק אוחז כשורה? הספק ראה את ההשלמה, ולכן הוא לא אוחז כשורה.
הוא לא אוחז מכוח אוחז כשורה – כי אין ביניהם מישור.
אוחז בעד ערך –
אם הוא היה אוחז כשורה – היא הייתה צריכה לשלם הכל, אך אם הוא אוחז בעד ערך – היא צריכה לשלם לו את החלק שהיא קיבלה, שהיינו 15,000 ₪.
התשובה היא א'.

שאלה שנייה

דרור משך שיק לפקודת גיל, כתשלום עבור סחורה שרכש ממנו. גיל חתם על גב השיק ותרים את השיק כתרומה לעמותה לקידום ואכיפת זכויות בעלי החיים. איזה מהמשפטים הבאים נכון?
א. העמותה לא אוחזת בעד ערך בשיק, לכן לא תוכל להיפרע מדרור.

- ב. העמותה לא אוחזת בעד ערך בשיק, למרות זאת תוכל להיפרע מדרור.
- ג. העמותה אוחזת בעד ערך בשיק, לכן תוכל להיפרע מדרור.
- ד. העמותה אוחזת כשורה בשיק, לכן תוכל להיפרע מדרור.
- ה. העמותה אוחזת מכוח אוחז כשורה בשיק, לכן תוכל להיפרע מדרור.

פיתרון

דרור – מושך, גיל – נפרע ומסב, עמותה – אוחזת
אוחז בעד ערך הוא אחד משניים : 1. מי שנתן ערך בעצמו 2. מישהו שלא נתן בעצמו אבל מישהו אחר בדרך בינו לבין הנתבע נתן ערך. תשלום עבור סחורה – אוחז בעד ערך.
העמותה – התובעת, הנתבע- דרור :
היא תחשב לאוחזת בעד ערך, כי אמנם היא לא נתנה בעצמה אבל מישהו אחר נתן בדרך ערך וגיל נתן ערך לדרור (סחורה) ולכן היא אוחזת בעד ערך. העמותה לא יכולה להיות אוחזת כשורה, כי היא לא נתנה את התמורה (ממשית מבוצעת) ולא יכולה להסתמך על מישהו אחר. **התשובה הנכונה היא ג'.**

שאלה שלישית

יוסי משך שיק לפקודת רוו, כתשלום עבור סחורה שרון התחייב לספק לו. רוו חתם על גב השיק ומסר אותו לדלית. דלית הייתה אוחזת כשורה בשיק (ביחס ליוסי), אולם היא החליטה שלא לדרוש את פירעונו, אלא נתנה אותו במתנה לאחותה גל ליום הולדתה. הסתבר כי יוסי לא קיבל כלל את התמורה שהובטחה לו עבור השיק מרוו, לכן נתן הוראת ביטול לשיק לבנק. כתוצאה מכך השיק הוחזר ללא פירעון ע"י הבנק כאשר הופקד ע"י גל.
איזה מהמשפטים הבאים נכון?

- א. אם יוסי יוכיח כי לא קיבל את התמורה שהובטחה לו, הוא לא יצטרך לפרוע את השיק לגל.
- ב. גם אם יוסי יוכיח שלא קיבל את התמורה שהובטחה לו, הוא יצטרך לפרוע את השיק לגל.
- ג. גל תהיה זכאית לפירעון רק אם יוסי יקבל את התמורה שהובטחה לו.
- ד. גל לא נתנה תמורה עבור השיק, לכן היא לא זכאית לדרוש את פירעונו.

פיתרון

יוסי – מושך כתשלום עבור סחורה שרון התחייב לספק לו (תמורה שהובטחה)
רוו – נפרע, מסב
דלית – אוחזת כשורה בשיק ביחס ליוסי, מעבירה במסירה
גל – אוחזת
*גל- התובעת, יוסי – הנתבע
תשובה: ליוסי יש טענת הגנה של כשלון תמורה, **המסקנה היא שגל אוחזת מכוח אוחז כשורה כי היא קיבלה מדלית שהיא אוחזת מכוח אוחז כשורה.** הטענה שלו לא תועיל, כי גל אוחזת מכוח אוחז כשורה. **לכן התשובה היא ב'.**

טענות הגנה חוזיות

1. השלמה שלא כדין
2. מסירה שלא כדין

3. העדר תמורה

4. כשלון תמורה: מלא, חלקי קצוב, חלקי בלתי קצוב.

5. טענות הגנה חוזיות

בעבר ניתן היה להתגונן רק ע"י טענות הגנה שטריות. ב-1999 ביהמ"ש העליון קבע שבין צדדים קרובים ניתן לטעון גם טענות הגנה חוזיות (**היתרון הוא רק לנתבע**) מבחינת התובע זה לא מוסיף לו משהו. בתביעה שטרית, התובע יכול לדרוש פירעון של שטר. אבל, אם מדובר **בצדדים קרובים** לפי הפסיקה של בית המשפט העליון, **לנתבע מותר להתגונן גם בטענות הגנה חוזיות. הטענות יכולות לפטור את הצד הקרוב באופן מלא/חלקי מתשלום.** ביהמ"ש קבע שכשמדובר **בצדדים רחוקים**, כשהתובע הוא אוחז כשורה (כולל גם מכוח אוחז כשורה) **לא ניתן לטעון מולו טענות הגנה חוזיות(הנתבע לא יכול לטעון מול התובע טענות הגנה חוזיות).** משמע, נשארנו – מה קורה אם התובע הוא צד רחוק ולא אוחז כשורה? ביהמ"ש העליון השאיר זאת בצריך עיון ואין תשובה חד משמעית, מעשית לא נשמעות טענות כאלה (לא מנסים לטעון זאת). **במבחן הטענות החוזיות** יהיו כנגד צד קרוב. טענות הגנה חוזיות פותחות פתח לכל הגנה אפשרית – כל הטענות שלמדנו בדיני החוזים.

נדרש לדעת 2 טענות חוזיות קונקרטיים :

1. **טענת קיזוז** – ס' 53 לחוק החוזים, סעיף זה קובע "חיובים כספיים שצדדים חייבים זה לזה מתוך עסקה אחת והגיע המועד לקיומם, ניתנים לקיזוז בהודעה של צד למשנהו והוא הדין בחיובים כספיים שלא מתוך עסקה אחת, אם הם חיובים קצובים". כשמדובר בקיזוז בין עסקאות שונות, הקיזוז **חייב להיות בסכום קצוב למשל**, א' ובי' עושים ביניהם שתי עסקאות, בעסקה השנייה ב' חייב לא' 15 אלף ₪, בעסקה הראשונה, א' יכול לשלם לבי' ע"י הקיזוז. **באותה עסקה**, אפשר לקזז **אפילו אם הסכום הוא לא קצוב.** בקיזוז, ביהמ"ש מאפשר כשלון תמורה בלתי קצוב. **פס"ד נורדלנד נ' מפעלי ייצור** – מפעלי ייצור היא חברה, אשר נהגה לקנות מחברת נורדלנד חומר גלם של גלילי נייר, וכשהתחילה ההתקשרות בין הצדדים, מפעלי ייצור חתמה על שטר חוב לפקודת נורדלנד, הסכום נשאר ריק, למקרה שהיא לא תשלם עבור סחורה שהיא תקבל. נורדלנד מחזיקה את שטר החוב, שולחת סחורה ומפעלי ייצור משלמת. יום אחד מפעלי ייצור בדקה את כמות הסחורה המצטברת והיא ראתה שבמצטבר היא קיבלה פחות ממה שהיא הייתה אמורה לקבל (**פחות 66 טון ממה שאמורה הייתה לקבל**). מגיע משלוח נוסף מנורדלנד, ומפעלי ייצור לא מוכנה לשלם (רוצה שזה יהיה במקום ה-66 טון). נורדלנד משלימה את שטר החוב והיא משלימה ע"י הסכום האחרון, היא דורשת ממפעלי ייצור לשלם, ומפעלי ייצור מסרבת. נורדלנד הלכה להוציא ונתנה את שטר החוב. לא ניתן לטעון כשלון תמורה – כשלון תמורה זו טענה שניתן לטעון רק כנגד השטר שנמסר כתמורה ישירה, ז"א אם אני מזמינה מטבח ואני נותנת שיק, מול השיק הזה אני יכולה לטעון כשלון תמורה, אך לא מול שיק אחר. **כשלון תמורה זו טענה שצמודה לאותו שטר שנועד לשלם עבור התמורה שנכשלה, ורק אליו.** במקרה הזה שטר החוב לא נועד לשלם עבור התמורה שנכשלה, אלא יש לו תפקיד אחר. לכן, לא ניתן לטעון במקרה הזה כשלון תמורה. לפני פסה"ד הזה, לא הייתה בררה אלא לשלם ואח"כ להגיש תביעה רגילה. עו"ד טען: "נכון שהם יכולים לשלם, אבל הם יכולים לעשות זאת ע"י קיזוז את מה שהם לא קיבלו" אני צריכה לשלם, אבל הצד השני לא שילם לי והוא חייב לי גם ולכן אני יכולה לקזז. יש לנו סכום קצוב. ביהמ"ש העליון קבע כי הנתבע רשאי לטעון טענות הגנה חוזיות ואחת מהן היא קיזוז. **כשלון תמורה – אי אפשר לטעון, כי זה צריך להיות אחד לאחד מול סחורה ספציפית.** פסה"ד יצר משמעות חדשה, טענת קיזוז הוסיפה מצבים שבהם הנתבע יכול להתגונן מול תביעה שטרית, **למשל:** אפשר לטעון לקיזוז סכום בלתי קצוב (מהפכה!) במקרה שהנתבע יכול לטעון כשלון תמורה בלתי קצוב (אך בפועל אני לא יכולה לטעון כשלון תמורה בלתי קצוב – כי זו לא טענה שהוכרה, אני אטען לקיזוז דרך טענות הגנה חוזיות). ניתן לטעון לקיזוז בין עסקאות

שונוות ואפשר להשתמש בקיזוז אפילו בנוסף לטענת של כשלון תמורה. לדוג' נניח שהייתי אמורה לקבל מכונה ומייבש, קיבלתי רק את המייבש. יש לי כשלון תמורה חלקי קצוב, אך נגרם לי נזק כי הייתי צריכה ללכת למכבסה ונאלצתי לקנות מכונה אחרת ממקום אחר. אני יכולה לדרוש כך- השיק הוא 6 אלף, מבקשת שיפחיתו לו 3 אלף כי זה כשלון חלקי קצוב, אני מבקשת שיפחית לי אלף שקל קיזוז נזקים- אני אצטרך לשלם רק 2000 ₪.

2. **הפחתת פיצוי מוסכם** – ס' 15 לחוק החוזים תרופות בשל הפרת חוזה, אם יש בחוזה סעיף פיצוי בחוזה, לביהמ"ש יש סמכות להתערב ולהפחית את הסכום אם הוא קובע שהוא מוגזם בנסיבות העניין. פס"ד עליון – **צמח נ' שלשבסקי**: שם דובר בחוזה שכירות, מישחי שכרה חנות ממשכיר. היה שם סעיף פיצוי מוסכם בסך עשרת אלפים דולר – אם השוכרת תפר את החוזה, היה גם שטר חוב שהסכום שלו נשאר פתוח כדי שהמשכיר יוכל להשלים במידה והיא תפר את החוזה. לפי החוזה אסור היה לעשות שום שינוי במושכר (אסור היה לדפוק מסמרים והיא דפקה מסמר – משהו מינורי). המשכיר השלים את סכום הפיצוי המוסכם – עשרת אלפים דולר, דרש תשלום והלך להוצל"פ. במקרה הנדון, מבחינה שטרית אין טענה הגנה שטרית. מבחינת הפסיקה דאז- היא הייתה חייבת לשלם. נעשה שוב, ניסיון להתמודד עם הטענה החוזית והשוכרת ביקשה להתערב ולהפחית את הפיצוי המוסכם, **ביהמ"ש העליון הפחית את הפיצוי המוסכם ב-60%**.

תרגיל מסכם בדיני שטרות

ליעל דירה בבעלותה בחיפה אותה היא משכירה לאורן (להלן: הדירה"). על פי הסכם השכירות ישכור אורן את הדירה במשך כל שנת 2017. דמי השכירות הינם 3,000 ₪ לחודש, המשולמים מידי שלושה חודשים. בהתאם, מסר אורן ליעל עם כניסתו לדירה ביום 1.1.2017. 4 שיקים (כך ששיק אחד היה מזומן והשלושה האחרים דחויים בהתאם), על סך של 9,000 ₪ כל אחד. בנוסף מסר אורן ליעל שיק נוסף כשיק בטחון. 4 השקים לתשלום שכר הדירה מולאו כנדרש, נחתמו על ידי אורן ונמשכו לפקודת "יעל כהן" (שחתמה מיד על גבם בשמה הנכון "יעל כהנוב", אורן טעה בשמה), ואילו **טופס שיק הביטחון** נשאר ריק לחלוטין, למעט חתימתו של אורן עליו, **והביטוי "לא סחיר" שנרשם בתוך שרטוט (קרוס)**. בהסכם נקבע שליעל תהא הזכות להשלימו ולעשות בו שימוש אם אחד מהשיקים שמסר אורן כתשלום עבור שכר הדירה לא יכובד, מכל סיבה שהיא. שלושת השקים הראשונים שמסר אורן ליעל כאמור לעיל, כתשלום עבור שכר הדירה, הופקדו על ידי יעל ונפרעו במועדם. **את השיק הרביעי** (שנמשך לתאריך 1.10.17) מסרה יעל כבר ביום 1.8.17 לחברת "הלוואות לכל", ממנה לוותה סכום כסף גדול. השיק נמסר ע"י יעל לחברה כחלק מהחזר החוב. ביום 1.9.17 התפוצץ צינור מים מרכזי בבניין שבו נמצאת הדירה. בעקבות כך, לחפציו של אורן נגרם נזק רב. בנוסף, מאחר ולא ניתן היה לאתר את מוקד התקלה סגרה העירייה את אספקת המים לבניין למשך 15 ימים תוך שהודיעה לדיירים כי עליהם לפנות את הדירות לזמן זה, ואורן נדרש למצוא לעצמו לתקופה זו מקום דיור חלופי. עקב כך, דרש אורן מיעל כי תשלם לו בגין כלל נזקיו: החזר שכר הדירה הנובע מכך שאורן לא יכול היה להתגורר בדירה במשך 15 ימים (המהווים בדיוק חצי מחודש ספטמבר), והנזקים לחפציו - שכרגע טרם ניתן להעריכם. לחילופין דרש אורן שיעל תימנע מלהפקיד את השיק הרביעי ותשיב לו אותו, ואילו הוא ייתן לה שיק חדש עבור שלושת חודשי השכירות האחרונים, שסכומו יחושב לאחר שאורן יפחית מסכום שכר הדירה את סכום הנזקים שנגרמו לו, לאחר שגובהם יתברר. יעל סירבה, לטענתה היא אינה אשמה בתקלה ואינה הכתובת לטענותיו של אורן (הצינור שהתפוצץ לא היה בדירתה), ואורן מגזים בתיאור הנזק שנגרם לו. עקב סירובה של יעל נתן אורן הוראת ביטול ל**שיק הרביעי ולשיק הביטחון**, לבנק בו מתנהל חשבונו.

1. חברת הלוואות לכל הפקידה את **השיק הרביעי** ביום 1.10.17, אך הוא הוחזר בשל הוראת הביטול שניתנה כאמור ע"י אורן. חברת הלוואות מעוניינת לתבוע מאורן את פירעון השיק. האם תצליח בתביעתה?

2. לאור הוראת הביטול של אורן לשיק הרביעי (בטרם התבררה התביעה המפורטת בסעיף 1 לעיל), השלימה יעל את שיק הביטחון לפקודתו של חיים, כהחזר עבור הלוואה שנטלה ממנו בעבר והגיע מועד פירעונה. הסכום אותו השלימה היה 9,000 ₪, והתאריך: 10.10.17. חיים חתם על גב השיק ומסר אותו לסוחר כלשהו, כתשלום עבור סחורה שרכש וקיבל ממנו. הסוחר הפקיד את השיק, אך הוא הוחזר בשל הוראת הביטול שניתנה כאמור ע"י אורן. הסוחר מעוניין לתבוע מאורן את פירעון שיק הביטחון. האם יצליח בתביעתו?
3. אם הסוחר יחליט לתבוע דווקא את יעל לפירעון שיק הביטחון – האם יצליח בתביעתו?

פיתרון

שאלה ראשונה: התובעת- חב' הלוואות לכל – אוחות, הנתבע – אורן – חייב שטרי. האם לאורן יש טענות הגנה? טענה – כשלו תמורה חלקי קצוב – חצי חודש ספטמבר שבו הדירה לא ראויה למגורים זה כשלו תמורה חלקי קצוב (אם נעשה תרגיל נראה שהמס' הוא 1500 ₪). אורן יכול לדרוש לקזז את הנזקים שנגרמו לדברים שלו- טענת קיזוז סכום בלתי קצוב (כי מדובר בעסקה אחת – עסקה אחת). במבחן צריך לפרט את כל טענות ההגנה האפשריות שהוא יכול לטעון. כעת, אנו רוצים לבדוק מה מעמד התובע: הצדדים הם רחוקים, החברה התובעת לא אוחות כשורה ס' 28 + 29 (ב) אין תקינות, היא אוחות בעד ערך. כשהיא עומדת מול טענת כשלו תמורה חלקי קצוב 1500 ₪. $1500 = 9,000 - 7,500$. היא תפטור את אורן מתשלום חלקי של 1500 והוא יצטרך לשלם 7500 ₪. לגבי טענת הקיזוז- ביהמ"ש העליון בפס"ד נורדלנד - השאיר בצריך עיון את השאלה האם ניתן לטעון טענות חוזיות מול צד רחוק. בינתיים לא נוהגים כך.

שאלה שנייה: אם היה כתוב למוטב בלבד- הסוחר לא היה אוחו, כי אסור לסחר. אמרנו שיש משהו מיוחד בס' 81, כשיש לנו שיק כשיש עליו קרוס והביטוי לא סחיר – 3 תנאים מצטברים – חל ס' 81, כשהמצב הזה קורה, כן אפשר לסחר את השיק, אפילו שכתוב עליו לא סחיר. אבל, האוחז לא יהיה אוחו כשורה. לכן, מכוח ס' 81 התובע הוא אוחו. השטר נמסר על תנאי- והתנאי התקיים "השיק חזר מכל סיבה שהיא" ולכן התנאי התקיים ואין טענת הגנה שלא מסירה שלא כדין. בנסיבות האלה, שיעל הלכה והשלימה את השטר – ניתן לעלות על הדעת טענות חוזיות של חוסר תו"ל וכו' – בעיקרון לאורן אין טענות הגנה שטריות, יכולה להיות טענת הגנה חוזית, אם הוא היה מול יעל בצד קרוב, אבל התובע כאן הוא צד רחוק. לכאורה, אין לנתבע טענות הגנה. ס' 81 אומר שבמצב שלעיל בכל זאת אפשר למסור את השיק, המקבל שלו יהיה אוחו אבל לא יהיה לו זכות יותר טובה מזו שהייתה למעביר. אם לאורן יש טענות חוזיות מול יעל, ולסוחר אין זכות יותר טובה משל יעל, אז הטענות החוזיות של אורן יכולות לעמוד מול הסוחר. הסוחר הוא צד רחוק ולאורן אין טענות הגנה שטריות – זה מספיק.

שאלה שלישית: יעל היא מעבירה במסירה והיא לא חייבת שטרית, לא חתמה על השיק ולכן לא ניתן לתבוע ממנה את פירעונו ולכן לא ניתן להגיש כנגדה תביעה ס' 22 ו- 59 לפקודת השטרות.

פרק ב' בסילבוס – שיקים ללא כיסוי

חוק שיקים ללא כיסוי –

השימוש בשיקים יכולה להיות תוצאה נוספת, דהיינו ברגע שיש אדם שמפזר שיקים ללא כיסוי ולחוק הני"ל אנו מתכוונים. התכלית של החוק להגן על הציבור מפניהם של מושכי שיקים ללא כיסוי.

ס' 1 – סעיף ההגדרות של החוק

" שיק שסורב" – שיק שהוצג לפירעון בתאריך הנקוב בו או אחריו, והבנק סירב לפרעו מחמת שלא הייתה יתרה מספקת בחשבון והוא לא היה חייב לפרעו מכוח הסכם עם המושך, ואין נפקא מינה אם הייתה סיבה נוספת לסירוב או אם ניתנה הוראת ביטול;

שיק שסורב זה לא שיק שחזר – לדוג' נניח שאני מזמינה מטבח ונותנת שיק עבור תשלום המטבח, המטבח לא מגיע – אני נותנת הוראת ביטול השיק, השיק במקרה שכזה יחזור. שיק שסורב – שיק שלא היה כיסוי בחשבון לשלם אותו. לא משנה מה סיבת ההחזרה – יכולה להיות אף אחרת. נניח שאני נתתי הוראת ביטול לתשלום שיק כלשהו – השיק יחזור בגלל הוראת ביטול. כדי לענות על השאלה צריך לבדוק את מצב החשבון ולבדוק אם לא הייתי נותנת את הוראת הביטול האם היה אפשר לכבד אותו, האם היה מספיק כסף בחשבון? וכך יש לענות על השאלה. **דהיינו, מה שמעניין אותנו זה מצב החשבון באותו זמן. הפניה למצב ספציפי – במצב הספציפי הזה, השיק לא יחשב כשיק שסורב. המצב הוא, עיקול – זה לא משהו צפוי ושאפשר לקחת אותו בחשבון. ייתכן ויוטל עיקול, ואני לא יוכל לצפות את זה. החוק הזה בא לטפל במושכי שיקים סדרתיים ללא כיסוי, הוא לא רוצה לתפוס מישהו שהייתה לו איזושהי בעיה חד פעמית מקרית.**

חשבון מעוקל (תיקון מס' 2) תשנ"ב-1992

2א. סירב הבנק לפרוע שיק מחמת עיקול שהוטל על החשבון, לא ייחשב השיק כמסורב אם הוצג תוך ששים ימים מהיום שבו קיבל הבנק את הודעת העיקול.

ס'2א – אם השיק חזר בגלל שלא היה כסף **כתוצאה מעיקול** ואנו מדברים על שישים ימים אחרי שהוטל העיקול. במצב הזה לדוג' בין ה-1.1 ושישים ימים לאחריהם שבהם יכולים לחזור שיקים והם חוזרים כי אין כיסוי, אבל האין כיסוי נגרם בגלל העיקול – **במקרה שכזה לא נספור אותם כשיקים שסורבו. דהיינו, בין התקופה שהוטל עיקול עד ל-60 ימים.**

הגבלת חשבון והגבלת לקוח (תיקון מס' 2) תשנ"ב-1992

2. (א) חשבון יהיה מוגבל (להלן – חשבון מוגבל) ובעליו יהיה מוגבל (להלן – לקוח מוגבל) אם סורבו במשך שנים עשר חדשים עשרה שיקים או יותר שנמשכו על החשבון, ובלבד שעברו לפחות חמישה עשר ימים בין הסירוב הראשון לסירוב האחרון.

קיימת סנקציה שמתרחשת-

כדי שתהיה לנו הגבלה צריכים להתקיים **שני תנאים מצטברים:**

1. **כמות** – כדי שחשבון או לקוח יהיו מוגבלים **צריכים לחזור 10 שיקים או יותר.**
2. **זמן** – תקופה של שנה מהסירוב הראשון עד לסירוב האחרון. **אך, לא פחות מ- 15 ימים בין הסירוב הראשון לסירוב האחרון.**

דוגמא 1 - נניח שב-1.1 סורבו לי שלושה שיקים, וב-1.2 סורבו לי שיקים – מבחינת הכמות התנאי מתקיים 10 ומעלה, מבחינת הזמן בין הראשון לאחרון אנחנו בטווח של שנה ועברו יותר מ-15 ימים בין הראשון לאחרון. לכן, קיימת הגבלה.

דוגמא 2 – כל ראשון לחודש נכנסת משכורת, אני בונה על זה ואני נותנת שיקים ל-2 לחודש הבא. יום אחד הסטודנטים עושים שביתה, לאחר מכן, יסורבו שיקים כי לא תהיה לי יתרה בחשבון. הלוגיקה של החוק ומטרתו היא לתפוס אנשים סדרתיים שמפזרים את השיקים שלהם. ייתכן וכאן זה בעיה נקודתית ולא צפויה, אנחנו נותנים לו 15 ימים להתארגן. בהנחה שסורבו 12 שיקים ב-2 לחודש אני לא אהיה לקוח מוגבל כי אנו צריכים 15 ימים בין הראשון לאחרון.

דוגמא 3 - 1.2.18 סורבו לי 7 שיקים וב-10.2.18 סורבו לי עוד 7 שיקים. ההגבלה לא מתקיימת, כי חלפו רק 10 ימים, ונדרש שיחלפו לפחות 15 יום. ב-1.2.17 סורבו לי 7 שיקים, ב-10.2.17 סורבו לי 6 וב-1.4.17 סורב

לי 1 – בסיטואציה הזאת הופך להיות לקוח מוגבל וחשבון מוגבל כי תנאי הכמות מתקיים ותנאי הזמן מתקיים.

המשמעות של ההגבלה:

תקופת ההגבלה ותחילתה (תיקון מס' 2) תשנ"ב-1992

3ב. (א) תקופת ההגבלה של חשבון מוגבל או של לקוח מוגבל היא שנה אחת.

מהות ההגבלה

4. (א) לקוח מוגבל לא יפתח חשבון.
- (ב) לא ימשוך אדם שיק על חשבון מוגבל.
- (ג) לקוח מוגבל חמור לא ימשוך שיק על שום חשבון.

חובות הבנק בחשבון מוגבל

5. (א) לא יפרע בנק שיק שנמשך על חשבון מוגבל.
- (ב) לא יספק בנק טופסי שיקים למשיכה מחשבון מוגבל.
- (ג) לא יפתח בנק חשבון ללקוח מוגבל.

מבחינת הלקוח – הוא הופך להיות לקוח מוגבל לתקופה של שנה אחת. הבעלים של החשבון הופך להיות לקוח מוגבל. המשמעות היא שמהחשבון המוגבל הזה שבו סורבו 10 שיקים לתקופה האמורה **אסור לו למשוך שיקים בחשבון המוגבל ואסור לו גם לפתוח חשבון שיקים חדש אחר באותה תקופה**.

מבחינת הבנק – מחויב לא לפתוח לאדם כזה חשבון. בחשבון המוגבל עצמו, אסור לו לכבד שיקים **גם אם יש כיסוי. אסור לו להנפיק** ללקוח בתקופה הזאת פנקסי שיקים.

אם יש לאותו לקוח חשבון נוסף הוא יכול להמשיך לפעול בו כרגיל. דוג' הלקוח המוגבל שלנו הוא א', הפך להיות מוגבל בחשבון. א' לא רשאי למשוך בו שיקים. בתקופת ההגבלה לא רשאי לפתוח חשבון אחר. אבל, אם עוד קודם היה לא' חשבון אחר, הוא יכול להמשיך לפעול כרגיל כולל למשוך שיקים (גם אם באותו בנק, וגם אם באותו סניף). דהיינו ההגבלה על החשבון הספציפי. **דבר חשוב נוסף**, לחשבון בנק יש בעלים מי שהופך להיות מוגבל זה הבעלים של החשבון. יכול להיות שיש כמה בעלים. נניח שא' הוגבל בחשבון משותף עם אשתו, א' משך את כל השיקים הבעייתיים, זה לא משנה, אשתו תהפוך להיות גם לקוחה מוגבלת. **הסנקציה היא לכל הבעלים של החשבון ובמקרה הזה שניהם הבעלים ולא משנה מי משך את השיקים הבעייתיים**.

מי יכול לפעול בחשבון?

"מיופה כוח" – מי שבעל החשבון ייפה את כוחו למשוך שיקים על החשבון והוא אינו בעל החשבון
"מורשה חתימה" – מיופה כוח בחשבון של תאגיד

לעניין ייפוי הכוח – החשבון של סבתא, מיכל היא מיופת כוח. מיכל היא חסרת כל אחריות והלכה ופזרה שיקים ללא כיסוי מהחשבון של סבתא, והיא הביאה את החשבון למוגבל. סבתא היא המוגבלת, וגם החשבון שלה מוגבל. מיכל היא לא מוגבלת – כי הסנקציה היא בנוגע לבעלים של החשבון. סבתא יכולה לבטל את הייפוי כוח. העניין הוא מי הבעלים.

לעניין מורשה חתימה – בחשבון של תאגיד – חברת ג' ו-ד' – קיים מורשה חתימה. אם המורשה חתימה יפזר שיקים ללא כיסוי – החברה תהיה מוגבלת ולא המורשה חתימה עצמו.

חשוב - לקוח מוגבל באותה שנה כמו שהוא לא יכול לפתוח חשבונות נוספים הוא לא יכול להתמנות כמיופה כוח או כמורשה חתימה.

הגבלת חשבון והגבלת לקוח -

2(א) על אף האמור בסעיף קטן (א), הוכרזה שעת חירום וסבר המפקח כי יש להשעות בהקדם האפשרי הגבלה של חשבון ובעליו כאמור בסעיף זה, רשאי הוא לקבוע, לגבי המדינה כולה או לגבי שטח מסוים, כי בנק לא יגביל חשבון או בעל חשבון בשל שיקים שסורבו בתקופה שיקבע, ובלבד שהתקופה לא תעלה על 90 ימים; המפקח רשאי לקבוע כאמור מיום ההכרזה על שעת חירום ולא יאוחר משלושים ימים לאחר שהסתיימה.

יכולים להיות מצבי שעת חירום מדינתיים – הישובים שנמצאים עם קו הגבול עם רצועת עזה נמצאים בבעיה וסביר להניח שהם נקלעים למצוקה כספית ולא יהיה כיסוי לשיקים שהם משכו והבנק יחזיר את השיקים הללו והם יהיו שיקים שסורבו ואותם אנשים יחשבו כלקוחות מוגבלים. רואים אפשרות שכאשר הוכרזה שעת חירום, אפשר לעצור ולומר כי בשטחים הללו ובתקופה מסוימת לא סופרים את השיקים שחזרו כשיקים שסורבו. העושה זאת זה המפקח על הבנקים ורק לאחר שיש הגדרה מדינתית של שעת חירום.

2(א) סורבו שיקים בחשבון במספר שנקבע בתקנות, ישלח הבנק התראה לכל אחד מבעלי החשבון, ממיופי הכוח או ממורשי החתימה, הכל כפי שנקבע בתקנות.

תקנות שיקים ללא כיסוי קובעות שהבנק **צריך לשלוח התראה ללקוח אחרי שסורבו לו חמישה שיקים, שאם יסורבו לו חמישה נוספים אז הוא יהיה לקוח מוגבל**. החובה הזאת לא חלה אם אין בהתראה תם – נניח שסורבו לי ב- 1.1 חמישה שיקים, יש טעם לשלוח התראה ואף חובה. אם סורב לי שיק אחד לא צריך לשלוח לי אחד, ב- 1.2 – סורבו 10, אין טעם לשלוח לי עשרה כי זה מאוחר מידי ואני כבר לקוח מוגבל. צריך לשלוח התראה אחרי חמישה אם ההתראה יכולה להתריע. לדוג' ב- 1.2 סורבו לי 10, אפשר להזהיר אותי כי התנאי של הזמן לא התקיים. צריך לשלוח התראה. צריך לשאול את עצמנו האם אפשר לעצור את ההליך? אם אי אפשר – מה הטעם בהתראה ולא יהיה צורך. ז"א שאני צריכה לקיים את שני התנאים גם את התנאי הכמותי, וגם את תנאי הזמן.

בתקנות שיקים ללא כיסוי נקבע **שברגע שהתנאים להגבלה מתקיימים** אז הבנק צריך לשלוח על כך הודעה ללקוח תוך 5 ימי עסקים ולקבוע בהודעה את תאריך תחילת ההגבלה שזה החל מ-15 ימים לאחר משלוח ההודעה. במקביל להודעה ללקוח הבנק צריך לשלוח את ההודעה לבנק ישראל ובנק ישראל מעביר את המידע מיד לכל הבנקים כדי שכבר מאותו רגע אף בנק לא יפתח לאדם הספציפי הזה חשבון שיקים.

לקוח מוגבל חמור –

סעיף 3 קובע מיהו לקוח מוגבל חמור :

3. (א) מי שהתקיים בו אחת מאלה הוא לקוח מוגבל בנסיבות מחמירות (להלן – לקוח מוגבל חמור):
 - (1) לקוח מוגבל שחשבון נוסף שלו הוגבל;
 - (2) מי שהיה לקוח מוגבל וחשבונו הוגבל שנית תוך שלוש שנים מיום שנסתיימה התקופה שבה היה לקוח מוגבל.
 - (ב) מי שהוא לקוח מוגבל חמור, יוגבלו כל חשבונותיו, וכן החשבונות המשותפים לו ולאחרים והחשבונות שבהם הוא מיופה כוח, למעט החשבונות שבהם הוא מורשה חתימה.
 - (ג) שותפיו לחשבון של לקוח מוגבל חמור ובעלי החשבון שבו הוא מיופה כוח כאמור בסעיף קטן (ב), יוגבלו רק במשיכת שיקים מהחשבון, אך הם יהיו רשאים לפתוח חשבון אחר.
 - (ד) הוגבל חשבון בגלל היותו של לקוח מוגבל חמור מיופה כוח באותו חשבון, והודיע בעל החשבון על ביטול ייפוי הכוח של הלקוח האמור, תבוטל הגבלת החשבון.

לקוח מוגבל חמור זהו סטטוס שמוטל לשנתיים. מתי אדם הופך להיות לקוח מוגבל חמור? אחת משתי אפשרויות להלן:

1. **לקוח מוגבל שחשבון נוסף שלו הוגבל** – א' החשבון שלו עם אשתו הוגבל, בחשבון שלו הוא יכול להמשיך לפעול כרגיל – כאשר החשבון שלו מוגבל גם – הוא הופך להיות מוגבל חמור. אם בו זמנית חשבון נוסף הוגבל הופך להיות מוגבל חמור.
2. **היה לקוח מוגבל, ההגבלה הסתיימה ובמשך שלוש שנים מיום שהסתיימה ההגבלה הוא הפך להיות שוב מוגבל (לא משנה אם זה באותו חשבון או בחשבון אחר) – אותו אדם ייחשב ללקוח מוגבל חמור.** זה אומר, **סעיף 3(ב)** קובע לקוח מוגבל חמור יוגבלו כל חשבונותיו וסעיף 4 קובע שלקוח מוגבל חמור לא ימשוך שיק על שום חשבון.

גם חשבונות שבהם ללקוח המוגבל החמור יש ייפוי כוח יהפכו למוגבלים אבל אם יבוטל ייפוי הכוח אז החשבונות יוחזרו להיות רגילים. חשבונות שבהם הוא מורשה חתימה לא יוגבלו, אבל הרשאתו תבוטל. חשבונות משותפים שלו ושל אחרים יוגבלו אף הם אבל השותפים יוכלו לפתוח לעצמם חשבונות אחרים.

פרסום לקוחות מוגבלים : תאגידים ניתן לפרסם ואנשים פרטיים זה רק בהקשת ת.ז

דוגמא ראשונה - לא' יש חשבון משלו, וחשבון שלו ושל ב'

בשנת 2016 החשבון של א' היה מוגבל, בשנת 2018 הוא גם הפך להיות מוגבל – הוא מוגבל חמור כעת. בגלל שהוא מוגבל חמור – כל חשבון שיש בו חלק הופך להיות מוגבל, לכן החשבון של א' ובי' הוא מוגבל. אבל בי' יכולה ללכת ולפתוח לעצמה חשבון שיקים חדש. בוא נניח שב- 2018 ההגבלה הייתה על החשבון של א' ובי' – א' מוגבל חמור על כל המשמעויות הללו, בי' לקוחה מוגבלת. בסיטואציה הזאת היא לא תוכל לפתוח חשבון אחר. ורק אם יש לה חשבון נוסף היא תוכל לפעול בו.

דוגמא שנייה – יוסי יש לו חשבון משלו וגם חשבון אחר עם סיגל. יוסי יש לו ייפוי כוח בחשבון של אבא שלו. החשבון של יוסי וסיגל בתחילת 2018 הופך להיות מוגבל – לא קרה לשאר כלום. בשנת 2018- גם החשבון של אבא הפך להיות מוגבל, האם יש הגבלה על החשבון של יוסי? לא. הסנקציה רק על החשבון של אבא. נניח שהחשבון של יוסי וסיגל הוא מוגבל וגם יוסי בחשבון שלו הוא מוגבל, אז יוסי הוא מוגבל חמור, החשבון של אבא של יוסי מוגבל על לביטול ייפוי הכוח.

דוגמא שלישית – יוסי וסיגל הם מוגבלים, יוסי הפך להיות בחשבון שלו מוגבל חמור. עכשיו, ליוסי יש חברה, והוא מורשה חתימה. יוסי הפך להיות מוגבל חמור – מה קורה לחשבון של החברה? החשבון לא הופך להיות מוגבל, אבל הרשות חתימה של יוסי מבוטלת.

לקוח מוגבל מיוחד : זה לא בגלל שסורבו למישהו צ'קים, אלא זה סטטוס שמוטל על ידי גוף שיפוט

שיש לו סמכות לכך במצבים מסוימים. **ס' 3ג לחוק צ'קים ללא כיסוי.** למשל רשם בהוצאה לפועל יש סמכות להטיל על חייב שלא משלם את חובותיו ללא הצדקה (ועוד כל מיני מצבים) להטיל עליו סטטוס של לקוח

מוגבל מיוחד. לדוגמא, נניח שבי"ד רבני קובע ששמואל צריך לתת גט לאשתו והוא מסרב, לבי"ד הרבני יש סמכות להטיל סנקציות על שמואל על מנת שיינתן גט לאשתו ואח הסנקציות היא להטיל עליו סטטוס של לקוח מוגבל מיוחד. אז אנחנו רואים שבכל מיני מצבים יש לגופים שיפוטיים את הסמכות להטיל על מישהו סטטוס של לקוח מוגבל מיוחד **והסטטוס הזה יכול להיות מוטל לתקופה של 5 שנים והוא דומה לסטטוס של לקוח מוגבל חמור**. זה כמו להיות לקוח מוגבל חמור **למעט עניין הפרסום**.

לקוח מוגבל שפועל בניגוד להגבלה : אם לקוח מוגבל פועל בניגוד להגבלה וממשיך למשוך צ'קים אז הוא עובר עבירה פלילית. ס' 432 לחוה"ע קובע כי מי שמושך ביודעין צ'ק ללא כיסוי עובר עבירה פלילית. אבל ללקוח מוגבל אסור למשוך צ'קים גם אם הוא ביתרה חיובית בחשבון. לכן ס' 16 לחוק צ'קים ללא כיסוי קובע כי זו עבירה פלילית למשוך צ'ק מחשבון מוגבל בין אם יש לו כיסוי ובין אם לאו והענישה יכולה להגיע לשנתיים מאסר.

ערעור על החלטת הבנק להפוך אדם ללקוח מוגבל : נניח שאדם מסוים טוען שהבנק הפך אותו ללקוח מוגבל בטעות מה ניתן לעשות? אותו אדם יכול לפנות לבנק ולשכנע אותו ולהראות לו שהוא טעה. אם הבנק משתכנע אז לפי ס' 9 לחוק צ'קים ללא כיסוי הוא יכול לתקן את הטעות, הוא מודיע לבנק ישראל, המידע עובר הלאה ולא קרה שום דבר. אבל מה שקורה בד"כ הוא שיש בעצם חילוקי דעות בין הלקוח לבין הבנק, הלקוח אומר שהבנק טעה והבנק טוען בצדקתו. מה ניתן לעשות? התשובה מצויה בס' 10 לחוק צ'קים ללא כיסוי – **ערעור על החלטת הבנק**. הסעיף הזה קובע ללקוח מוגבל או לקוח מוגבל חמור רשאי לפנות לבימ"ש שלום ולבקש ממנו שיבטל הבאת צ'ק במניין הצ'קים שסורבו בהתקיים אחד מאלה (רשימת עילות). עלתה שאלה האם הרשימה הזו היא רשימה סגורה. העמדה המקובלת (אין לזה הלכה מוסדרת) היא שזו רשימה סגורה. לכן אדם המבקש לערער חייב להתאים עצמו לאחת העילות המצוינות בסעיף 10.

העילות המצוינות בס' 10(א) :

1. **הבנק סירב לפרוע את השיק מחמת טעות** – עלתה השאלה, טעות של מי? יכול להיות מצב למשל שמישהו בטעות הפקיד את הצ'ק. למשל אדם נתן למישהו צ'ק אבל אז אמר לו אל תפקיד אותו אני אתן לך מזומן והוא בטעות הפקיד אותו, האם זה טעות? התשובה היא שזה לא טענות שנכנסת לרשימה מכיוון שבימ"ש העליון **ברע"א 6257/97 בנק לאומי נ' חמין אסני ובניו** קבע שהסעיף הזה מתייחס אך ורק לטעות של הבנק.
2. **הבנק סירב לפרוע את השיק מחמת עיקול שהוטל על החשבון והתקיימו שנים אלה : השיק נמשך לפני שהבנק קיבל את הודעת העיקול ולא ניתן היה לפרוע במשך שנים הימים האמורים בסעיף 2א; לפעמים מוטל עיקול על חשבון ללא ידיעת הלקוח וניתן צ'ק לפני הידיעה על העיקול. אנחנו למדנו שאם הצ'ק מסורב ב-60 ימים שלאחר הטלת העיקול אז הוא לא ייחשב במספר הצ'קים המסורבים להטלת לקוח מוגבל. במקרה הזה יש הרחבה, נניח ואדם משך צ'ק ב-1.1. והוא הופקד וב-2. עוקל כל החשבון, הסעיף הזה אומר שאם הצ'ק היה צ'ק דחוי להפקדה בתאריך שהוא לתאריך של אחרי 60 ימים מיום העיקול, על אף שהצ'ק נמשך לפני העיקול הבנק יספור אותו כצ'ק שסורב. אבל ניתן לפנות לבימ"ש ולהוכיח שהצ'ק נמשך לפני העיקול ושלא ניתן היה להפקיד אותו במועד ה-60 ימים כי הוא דחוי ושהסירוב הוא בגלל העיקול אז לבימ"ש יש סמכות להחליט שלא יראו את הצ'ק כזה צ'ק שסורב.**
3. **לקוח היה יסוד סביר להניח שהייתה חובה על הבנק לפרוע את השיק, אם בשל כך שהייתה יתרה מספקת בחשבון, או שהבנק היה חייב לפרוע מכוח הסכם אתו** – מרבית המקרים בבימ"ש מגיעים על יסוד העילה הזו. בימ"ש העליון נתן הלכה מנחה שקובעת כי יסוד סביר להניח לא להתבסס על ציפייה או תקווה שהבנק יפרע את הצ'ק אלא, על חובה של הבנק לפרוע את הצ'ק. כי אם למשל אדם נתן צ'ק כשיש לו פלוס, הבנק חייב לפרוע. או למשל כאשר ניתן צ'ק במינוס אבל לא מעבר

לתקרת האשראי עדיין הבנק היה חייב לפרוע. אבל מרבית המקרים מגיעים בטענה של הלקוח כי זאת הפעם המאה שהוא חורג ממסגרת האשראי וכל פעם שזה קורה הבנק פורע את הצ'ק ומגדיל לו זמנית את המסגרת ולכן היה כאן נוהג שנתן לו יסוד סביר להניח שככה יפעל הבנק גם עכשיו. במקרים חריגים אם בתי המשפט מתרשמים שמדובר בפרקטיקה קבועה, ארוכת שנים ושום דבר לא השתנה אז בימ"ש יקבל את הטענה אבל מספר הפעמים שטענה כזו מתקבלת היא מעטה מאוד.

4. **נבצר מהלקוח לטפל בענייניו מחמת פגיעה, בו או ברכושו, בפעולת איבה, ובשל כך סורב השיק;**
5. **הלקוח הוא תושב של שטח שהוכרזה לגביו שעת חירום כאמור בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "הכרזה על שעת חירום", ובין המועד שבו נמשך השיק ובין המועד שבו הוצג לפירעון חלה הרעה משמעותית בהכנסותיו של הלקוח עקב שעת החירום, ובשל כך סורב השיק.** (בעצם 4 ו-5 מדברים על מצבים מיוחדים הנובעים ממלחמה/פעולות חירום/איבה).

ס' 10 (ב) קובע כי :

- (ב) לא יהוו עילה לערעור או לביטול הבאת שיק במניין השיקים שסורבו –
 - (1) פגם שנפל בהתראה;
 - (2) אי קבלת התראה, ובלבד שהבנק שלח התראה.

בעצם הסעיף הזה אומר שאדם לא יכול להגיד שהוא לא קיבל התראה או שהיא לא הייתה ברורה, הדבר היחיד שאדם יכול לומר זה במקרה שלא נשלחה אליו התראה בכלל רק אז הוא יכול להשתמש בסעיף 10(ב). כלומר, אם הבנק שלח התראה אין על מה להלין, הבנק תמיד שולח התראה וזה עובד אצלו אוטומטית על ידי המחשבים. ניתן להשתמש בו רק במצב שהבנק חייב היה לשלוח התראה והוא לא עשה את זה אבל זה לא מעשי כי זה לא קורה בפועל.

מה עושה אדם שסורבו לו צ'קים בודדים והוא לא לקוח מוגבל אבל הוא רוצה להלין על זה? נניח שסורב ללקוח צ'ק אחד או שניים והוא חושב שהבנק לא בסדר והלקוח פעל בתוך המסגרת שלו ולא הייתה שום סיבה לסירוב. הוא פנה לבנק והבנק לא ענה לו תשובה מספקת, מה הוא יכול לעשות? לפי ס' 10(א) רק לקוח מוגבל או לקוח מוגבל חמור יכול לפנות לבימ"ש ופה אנחנו בסיטואציה של אדם שהוא לא לקוח מוגבל אלא רק סורבו לו מספר צ'קים. החוק בעצם לא נותן לזה מענה אבל זה מאוד חשוב כי אם סורב צ'ק הדבר הזה מתועד ויש לזה השלכות על בקשות להלוואות, ריבית, משכנתאות ועוד. היו לא מעט מקרים שהגיעו לבימ"ש שסורבו להם צ'קים בודדים ובתי המשפט דחו אותם ואמרו להם שלא ניתן להגיע עם זה לבימ"ש. עד שניתן פס"ד שכן אפשר ללקוח לאפשר הגעה כזאת לבימ"ש באמצעות חוק נתוני אשראי. **פס"ד קלמנוביץ' נ' בנק הפועלים 2015 – היה לקוח שסורבו לו צ'קים אבל הוא לא הפך להיות לקוח מוגבל והוא רצה לפנות לבימ"ש כנגד החלטת הבנק והוא ניסה לפנות מכל מיני חוקים ובימ"ש אמר שמכוח חוק צ'קים ללא כיסוי לא ניתן לערער על החלטת הבנק אם אתה לא לקוח מוגבל אבל **מכוח חוק שירות נתוני אשראי** אפשר כי החוק הזה בעצם מאפשר לגופים מסוימים לשמור את המידע עלינו. אם לקוח חושב שהמידע לא תקין אז מכוח ס' 31 הוא יכול לאותן חברות ולנסות לשכנע אותן לתקן את המידע הזה ומכוח ס' 32 הוא יכול לפנות לבימ"ש כנגד מידע שכזה.**

פס"ד סימקה נ' בנק יהב – הסיפור הוא שלגברת סימקה היה חשבון בבנק יהב. בשנת 2014 הבן שלה הסתבך בחובות כספיים והיא ניסתה לעזור לו אז היא העבירה לו כספים וזה דרדר את מצבה וב-2014.10.21 סורב לה פעם ראשונה צ'ק ועד ה-2015.3.4 סורבו לה כבר 8 צ'קים סך הכל. היא כעסה על הבנק מכיוון שבמשך 40 שנה היא מעולם לא חרגה ולכן היא סגרה את החשבון בבנק יהב ב-2015.3.11. ואז ב-2015.6.21 הגיעו שני צ'קים לפירעון מהחשבון הזה. הצ'קים האלה הגיעו לבנק יהב כל אחד על סך 7500 ₪ אל שרה

סנדרוביץ' והצ'קים הללו הופקדו לחשבון אחר בכלל שהוא לא של שרה סנדרוביץ' וחתום עליו למוטב בלבד! כלומר, שאסור היה להפקיד את הצ'קים האלו לחשבון אחר מלבד של שרה. הבנק רשם את זה כסירוב וגברת סימקה הפכה להיות לקוחה מוקבלת, היא פונה לבימ"ש ואומרת שזה לא יכול להיחשב כצ'ק שסורב. בימ"ש אומר שצ'ק שכתוב עליו למוטב בלבד הוא לא עביר, הצ'ק כשר בין הצדדים לבין עצמם אבל, אין אפשרות להעביר למישהו אחר ולכן כאשר צ'ק כזה מוצג לפירעון אל מישהו שהוא לא המוטב זה בכלל לא צ'ק ולכן החליט בימ"ש שזה לא ייספר כצ'ק שסורב.

תרגיל באמצעי תשלום - שקים ללא כיסוי

שאלה ראשונה

החברה של דנה נקלעה לקשיים, לכן העבירה דנה לחשבון החברה 50,000 ₪ מהחשבון המשותף לה ולבעלה רועי. עקב כך נוצלה כל מסגרת האשראי בחשבון המשותף. רועי, שלא ידע על העברת הכסף לחברה, משך מספר שקים מהחשבון המשותף, והם הוצגו לפירעון בבנק בין התאריכים 16.1.6016-1.1.6016. המדובר באחד עשר שקים שהוחזרו כולם על ידי הבנק בשל העדר כיסוי. רועי טוען כי מאחר ודנה פעלה מאחורי גבו וכי הוא לא ידע על משיכת הכסף לטובת החברה, אין להפוך אותו ללקוח מוגבל. האם רועי צודק בטענתו?

- א. רועי צודק שכן דנה פעלה מאחורי גבו, לכן מדובר בטעות כנה שלו ואין לספור את השקים כשקים מסורבים לצורך חוק שקים ללא כיסוי.
- ב. רועי צודק בכך שלא ייחשב כלקוח מוגבל, אולם קיימת סיבה נוספת לכך שלא ייחשב כלקוח מוגבל, והיא שהשקים חזרו בטווח של 12 ימים.
- ג. רועי צודק בכך שלא ייחשב כלקוח מוגבל, אולם הוא טועה בסיבה לכך. הסיבה הנכונה היא שהשקים חזרו בטווח של 12 ימים.
- ד. רועי טועה, הוא אחראי לפעולות שנעשו בחשבון המשותף גם אם הן בוצעו על ידי דנה, לכן החשבון המשותף יהפוך לחשבון מוגבל ולכן גם רועי ייחשב ללקוח מוגבל.

פיתרון שאלה ראשונה - 12.1.12-1.1.12 – 11 שיקים (12 ימים – פחות מ- 15 ימים) לא עומד בתנאי הזמן של ההגבלה. התשובה היא ג' – תנאי הזמן לא מתקיים ולכן הוא לא לקוח מוגבל. הוא טוען שזה בגלל דנה, אך לא משנה מי מושך את השיקים בגלל שהחשבון משותף. כל בעלי החשבון מקבלים את הסטטוס של לקוח מוגבל ואחראים לכל פעולה ולכן הוא טועה בסיבה.

שאלה שניה

לארז ייפוי כוח לפעול ולמשוך שקים בחשבון העו"ש של אביו בסניף נתניה של בנק כלשהו. בנוסף, באותו הסניף לארז חשבון משותף לו ולאשתו רינה. בסניף הרצליה מחזיק ארז חשבון עו"ש פרטי נוסף על שמו, וכן חשבון משותף לו ולמאהבת שלו לירי עליו לא סיפר לאשתו רינה. רינה מכורה לקניות ומאחר וארז לקח ממנה את כרטיס האשראי שהיה ברשותה על מנת לרסן את קניותיה, החלה רינה למשוך שקים מהחשבון המשותף. לאור זאת החזיר הבנק בשל היעדר כיסוי שקים שמשכה על פי הפרוט להלן: 3 שקים הוחזרו ביום 1.3.2012, 8 שקים הוחזרו ביום 1.4.2012. גם לירי חלתה במחלת הקניות ומשכה שקים ללא הבחנה מהחשבון המשותף לה ולארז. כתוצאה מכך הבנק החזיר בשל היעדר כיסוי שקים שמשכה על פי הפרוט להלן: 4 שקים הוחזרו ביום 1.5.2014, 7 שקים הוחזרו ביום 1.6.2014.

האם לאירועים המתוארים תהא השפעה על חשבונו הפרטי של ארז ועל החשבון של האב?

- א. מאחר ולאור האירועים המתוארים ארז ייחשב ללקוח מוגבל חמור, הרי שחשבונו הפרטי יוגבל וכך גם חשבונו של האב. אם יבוטל ייפוי הכוח של ארז בחשבון האב, הרי שחשבון זה לא ייחשב כמוגבל.
- ב. מאחר ולאור האירועים המתוארים ארז ייחשב ללקוח מוגבל חמור, הרי שחשבונו הפרטי יוגבל אך חשבון האב לא יוגבל.
- ג. לאור משך הזמן שחלף בין הגבלת החשבונות השונים ארז ייחשב כלקוח מוגבל (ולא חמור), לכן לא תהא כל השפעה לאירועים המתוארים על חשבונו הפרטי של ארז ועל חשבונו של אביו.
- ד. לאור משך הזמן שחלף בין הגבלת החשבונות השונים ארז ייחשב כלקוח מוגבל (ולא חמור), לכן חשבונו הפרטי של ארז יוגבל אך חשבון האב לא יוגבל.

שאלה שלישית

ליעל חשבון עו"ש פרטי בבנק. ביום 1.5.2015 הוכרז החשבון כמוגבל. ליעל יש גם חשבון עו"ש משותף לה ולבעלה דויד. בנוסף - ליעל חנות בשותפות עם בני, לצורך ניהול ענייני החנות פתחו השניים חשבון משותף. ביום 1.1.2016 הוכרז החשבון של יעל ובני כמוגבל.

ביום 1.4.2016 הגיע דויד לבנק וביקש לפתוח חשבון שיקים פרטי. לאור המתואר, האם הבנק יענה לבקשתו?

- א. לא, דויד נחשב ללקוח מוגבל, לכן הבנק אינו רשאי לפתוח לו חשבון שיקים עד שתסתיים תקופת ההגבלה.
- ב. כן, מאחר ואין כל השפעה למתואר לעיל על דויד ועל חשבונותיו.
- ג. לא, מאחר ודויד הינו לקוח מוגבל חמור.
- ד. כן, מאחר וההגבלה בחשבון המשותף לדויד וליעל הינה תוצאה של הגבלת חשבונות אחרים של יעל, ולא נבעה מפעילות בחשבון המשותף.

פיתרון שאלה שלישית : התשובה הנכונה היא ד'. ההגבלה לא נבעה מהחשבון המשותף ולכן הוא כן יכול ללכת ולבקש חשבון אחר. לקוח מוגבל באותה שנה כמו שהוא לא יכול לפתוח חשבונות נוספים הוא לא יכול להתמנות כמיופה כוח או כמורשה חתימה.

שאלה רביעית

רננה ומרים הן בנות דודות שלהן עסק משותף, לצורך כך הן מנהלות חשבון בנק משותף. העסק נקלע לקשיים ולאור זאת החזיר הבנק בשל היעדר כיסוי שקים בחשבון המשותף ע"פ הפירוט כדלקמן: 4 שקים בסך כולל של 52,000 ₪ הוחזרו ביום 1.1.2017. 6 שקים בסך כולל של 33,000 ₪ הוחזרו ביום 13.1.2017. מרים ידעה כי שיק שמשכה בסך של 10,000 ₪ לפקודת אחד הספקים אמור להיות מוצג לפירעון תוך ימים ספורים, וכי אין יתרה מספקת לפירעונו בחשבון. לכן ביקשה מרים מהספק כי לא יפקידו והספק הסכים. ליתר בטחון נתנה מרים הוראה לבנק לביטול השיק שמסרה לספק. הפקידה במשרדו של הספק הפקידה **בטעות** את השיק לגבייה ביום 19.1.2017. השיק הוחזר בשל הוראת הביטול. במועד זה חרג החשבון ממסגרת האשראי המאושרת לו. ביום 21.1.2017 שילם אחד מהלקוחות של העסק את חובו, כך שיתרת החשבון המשותף הייתה חיובית. (החשבון היה "בפלוס"). באותו יום הבנק החזיר ללא פירעון שיק נוסף שנמשך על החשבון המשותף, בשל אי התאמה בין הספרות למילים.

איזה מהמשפטים הבאים נכון?

- א. הנסיבות להכרזת החשבון המשותף כמוגבל התקיימו ביום 13.1.2017.

- ב. הנסיבות להכרזת החשבון המשותף כמוגבל התקיימו ביום 19.1.2017.
- ג. החשבון המשותף לא יהפוך למוגבל על פי הנסיבות שתוארו.
- ד. הנסיבות להכרזת החשבון המשותף כמוגבל התקיימו ביום 21.1.2017.

פיתרון שאלה רביעית – בכל התקופה היה מינוס בחשבון, ואנחנו בודקים מתי הרגע שהתקיימו שני התנאים המצטברים, הכמות והזמן. זה שניתנה הוראת ביטול זה לא משנה, כי לא היה כסף בחשבון ולכן התשובה הנכונה היא ב.

שאלה חמישית

ללא קשר לתשובתכם בשאלה החמישית, הניחו כי החשבון המשותף לרננה ומרים הוגבל במועד כלשהו בחודש ינואר 2017 (להלן: החשבון המשותף").

בנוסף לחשבון המשותף, יש לרננה חשבון שיקים פרטי נוסף, וכן היא מורשית חתימה בחשבון של חברה הנמצאת בבעלותה (להלן: "חשבון החברה"). בחודש פברואר 2017 הוכרז חשבון החברה כמוגבל.

גם למרים חשבון שיקים פרטי, וכן יש בידה יפוי כוח למשוך שיקים בחשבונו של אביה. בחודש פברואר 2017 הוכרז חשבונה הפרטי של מרים כמוגבל.

איזה מהמשפטים הבאים נכון, נכון לחודש מרץ 2017 ולנסיבות שתוארו בלבד?

א. רננה הינה לקוחה מוגבלת לאור ההגבלה בחשבון המשותף, למרות זאת תוכל להמשיך ולמשוך שיקים מחשבון החברה. חשבונו של אביה של מרים מוגבל.

ב. רננה הינה "לקוח מוגבל חמור", לכן רשות החתימה שלה בחשבון החברה מבוטלת. חשבונו של אביה של מרים לא מוגבל.

ג. רננה הינה "לקוח מוגבל חמור", לכן רשות החתימה שלה בחשבון החברה מבוטלת. חשבונו של אביה של מרים מוגבל.

ד. רננה הינה לקוחה מוגבלת לאור ההגבלה בחשבון המשותף, רננה לא רשאית למשוך שיקים מחשבון החברה, חשבונו של אביה של מרים מוגבל.

פיתרון שאלה חמישית - רננה ומרים - ינואר 17 - מוגבל

מרים - מוגבל פברואר 17 - מוגבל

לכן, מרים היא לקוחה מוגבלת חמורה וכתוצאה מכך, החשבון של האב מוגבל.

רננה, לקוחה מוגבלת בחשבון המשותף.

חשבון החברה - מוגבל פברואר 17, אי אפשר למשוך שיקים בחשבון.

התשובה הנכונה היא ד - רננה היא לקוחה מוגבלת לאור ההגבלה בחשבון המשותף, רננה לא רשאית למשוך

שיקים מחשבון החברה, חשבונו של אביה של מרים מוגבל בגלל שמרים מוגבלת גם בחשבון המשותף וגם

בחשבונה האישי, והיא מיופת כוח בחשבון של אביה.

פרק ג' בסילבוס - כרטיסי חיוב

מבוא

כרטיס חיוב זה שם כולל לכל מיני סוגי כרטיסי (בנקט, אשראי, משולב) ויש גם כרטיס דיירקט או דביט שזה

כרטיס בחיוב מיידי שפחות נהוג להשתמש בו בארץ אבל בחו"ל רוב הכרטיסים הם כרטיסי חיוב מיידי. יש

לנו **את חוק כרטיסי חיוב** והחוק הזה חוקק ב-1986 ועל אף התיקונים הוא לא משיג את ההתקדמות הטכנולוגית. החוק מגדיר לנו מיהו לקוח: "מי שכרטיס חיוב הונפק לשימוש" והחוק מתייחס למנפיק שזה מי שהנפיק את כרטיס האשראי – אין הגדרה מיוחדת בחוק וזו שאלה מורכבת אבל **מבחינתנו המנפיק** לצורך הפשטת העניינים זה **חברת האשראי**. על מנת שאנחנו נעביר את האשראי בקלות יש מערכת חוזים מאוד סבוכה – כדי שמיכל תעביר אשראי בזארה: קודם כל צריך להיות לה אשראי ולכן צריך להיות חוזה בין מיכל (לקוח) ללאומי קארד (מנפיק). ואז היא רוצה להעביר אשראי בזארה אז צריך להיות חוזה בין לקוח (מיכל) לבין הספק (זארה). אבל כדי שזארה תקבל את הכסף היא צריכה גם חוזה בין הספק (זארה) לבין סולק (חברת אשראי כלשהי – זה יכול להיות אותה חברה או אחרת). בישראל הסולקות הן חברות האשראי אבל בחו"ל זה יכול להיות אחרות. כדי שהסולק ייקח את הכסף מהמנפיק (לאומי קארד) אז צריך חוזה בין הסולק לבין המנפיק.

אם המנפיק והסולק הוא אותו אחד זה סליקה.

אם המנפיק הוא לאומי קארד והסולק הוא ישראכרט (**לא אותו אחד**) אז זו סליקה צולבת.

חוק כרטיסי חיוב

החוק הזה עוסק רק במערכת היחסים שבין המנפיק ללקוח והמטרה שלו היא להגן על הלקוחות מכיוון שאין פה שוויון כוחות – מצד אחד יש את ויזה או ישראכרט שהוא מאוד חזק ומצד שני האדם הפשוט ולכן יש הצדקה לחוק שיגן על החלש.

כדי שההגנה תהיה אפקטיבית ס' 14 קובע שהחוק הוא קוגנטי בכך שהוא קובע כי **התניה על החוק שאינה לטובת הלקוח בטלה**.

ביחס לעסקה בכרטיס אשראי יש לנו שני סוגים של עסקאות:

עסקה "רגילה": עסקה כזו היא עסקה שנעשה בו הכל, האדם הלך לבית העסק, הועבר הכרטיס והאדם חתם על השובר. (כל מה שזה לא זה נקרא עסקה במסמך חסר).

עסקה במסמך חסר: ס' 9(א) מגדיר עסקה במסמך חסר כעסקה בין לקוח וספק בה לא הוצג כרטיס האשראי או ששובר העסקה הכולל את פרטיו האישיים של הלקוח לא נחתם על ידי הלקוח.

אנחנו נדון בשתי סוגיות הקשורות בכרטיסי חיוב: סוגיה ראשונה היא נושא של שימוש לרעה בכרטיס אשראי וסוגיה שנייה שנדון בה היא מה קורה שיש שיבוש בעסקה ששולמה באמצעות אשראי.

שימוש לרעה בכרטיס חיוב: שימוש בכרטיס על ידי מי שלא זכאי לכך. למשל נגב אשראי למישהו ונעשו בו עסקאות חיוב. **נשאלת השאלה מי נושא בנזק?** יש אפשרות שהלקוח ישלם, או שהספק ישלם או שחברת האשראי בין אם בכובעה כמנפיק או כסולק. אמרנו שמערכת היחסים שחוק כרטיסי חיוב חל עליה היא מערכת היחסים שבין הלקוח (האדם) למנפיק האשראי (למשל לאומי קארד). אז אנחנו בודקים את החוק ורואים כי **ס' 5 לחוק כרטיסי חיוב קובע שימוש לרעה בכרטיס חיוב הינו שימוש בכרטיס ע"י מי שאינו זכאי לכך בדרך של רכישת נכסים או משיכת כסף, ובכרטיס תשלום – טעינתו**. אנחנו רואים שסעיף 5 קובע מנגנון המגביל את אחריות הלקוח. ס' 5 (ב) מבחין בין האחריות שנושא בה הלקוח עד לרגע ההודעה למנפיק לבין האחריות שבה נושא הלקוח לאחר רגע ההודעה. כלומר, קודם כל אנחנו בוחנים מתי המנפיק קיבל הודעה שמשוה לא בסדר (שהכרטיס אבד או נגב או הודעה על עסקה שלא אותו אדם עשה). ההודעה לא חייבת להיות יוזמה של הלקוח יכול להיות שהחברה התקשרה ללקוח ושאלה אותו על עסקה שהתבצעה והוא ענה שזה לא הוא – זו גם הודעה! מרגע ההודעה ואילך ס' 5(ב) קובע שמרגע ההודעה הלקוח לא נושא בשום אחריות. הדיון שלנו מתמקד כרגע בכל הקורה **לפני מתן ההודעה**.

סעיף 5(ג) קובע כי הלקוח יישא באחריות ויהיה חייב בסכום העסקאות שבוצעו בפועל או בסכום קבוע של 75 ₪ בתוספת 30 ₪ לכל יום עד ליום מסירת ההודעה ומיום שנודע לו על השימוש לרעה על פי הנמוך מבין **השניים**. כלומר הסעיף אומר שיש שתי אפשרויות : **אפשרות ראשונה** : לחייב את הלקוח בסכום העסקאות שבוצעו תוך שימוש לרעה בכרטיס. **אפשרות שנייה** : 75 ₪ + $(X \times 30)$? = מה זה הנעלם? מספר הימים שהלקוח יודע על השימוש לרעה ולא הודיע. כלומר שאם הוא הודיע באותו יום שנודע לו אז מה יהיה הנעלם? 0 ואז מה תהיה תוצאת הסוגריים? $0 =$ כלומר שהלקוח יחויב ב 75 ₪.

סעיף 5(ג) ממשיך ואומר שאם הלקוח מוסר את ההודעה תוך 30 ימים מיום שנעשה לראשונה שימוש לרעה בכרטיס תקרת האחריות שהוא יישא בה תהיה 450 ₪ (כולל את הסכום הקבוע של ה75) אף שהסכום המצטבר עשוי להיות גבוה יותר. **מה הכוונה?** בהתחלה היה מעניין אותנו מועד הידיעה ומועד ההודעה. אבל עכשיו מוסיפים לנו גם את מועד ביצוע השימוש לרעה. נניח שמועד ביצוע השימוש לרעה היה 1.1.1. וללקוח נודע על השימוש ב 5.11.15 והוא הודיע ב 25.1.15 – סכום העסקאות היה 10,000 – מה יהיה במשוואה : $75 + (20 \times 30) = 675.2$ – מה יצא? יותר מ 450 ₪! אז אנחנו בודקים מה מספר הימים שחלף בין מועד ביצוע השימוש לרעה לבין מועד ההודעה ואם מספר הימים קטן או שווה ל-30 הסכום הכי גבוה שניתן לחייב בו את הלקוח הוא 450 ולא 675.2 כמו במקרה הזה!

במקרה של לקוח שיש לו יד בשימוש לרעה : אנחנו לא רוצים להגן על לקוח שיש לו יד בשימוש לרעה , אנחנו מבינים שיש מצבים שלא מגיע ללקוח להנות מההסדר הזה המגביל את הסכום שניתן לחייבו. בנושא הזה **קובע ס' 5(ד) לחוק** : שהגבלת האחריות לא תחול והלקוח יישא בסכום העסקאות אם מתקיים אחד משלושה חריגים :

- (1) הלקוח מסר את כרטיס החיוב לאדם אחר, למעט מסירה בנסיבות סבירות למטרת שמירה בלבד, ואולם הלקוח לא יהיה אחראי לשימוש לרעה שנעשה אחרי שכרטיס החיוב שנמסר לאדם אחר, אבד לאותו אדם או נגנב ממנו; לעניין זה, מסירת כרטיס החיוב יחד עם הצופן לא תיחשב כמסירה בנסיבות סבירות; **קודם כל הסעיף אומר לנו שאם אנחנו נותנים את הכרטיס למישהו אחר אנחנו לוקחים אחריות על המעשים של אותו אדם – אלא אם כן אנחנו נותנים לו את זה למטרת שמירה כמו שמירת חפצים במקום כלשהו (אם נתנו לו את הקוד הסודי לאשראי אז זה כבר לא סביר), אבל האחריות היא רק לאותו אדם שנתנו לו את האשראי אם אותו אחד שנתנו לו את האשראי הוא נגנב ממנו אז ההגבלה חוזרת להגן עליי.**
- (2) השימוש בכרטיס החיוב נעשה בידיעת הלקוח; **למשל שילד לוקח את האשראי מאמא שלו ומזמין דברים והיא יודעת ואז מתקשרת לבנק ומבקשת את החזר.**
- (3) הלקוח פעל בכוונת מרמה – **למשל נתן למישהו את פרטי האשראי כדי שישתמש בו.**

לפי ס' 6(א) חויב לקוח בשל עסקאות או פעולות שנעשו תוך כדי שימוש לרעה בכרטיס חיוב, ישיב המנפיק ללקוח, בהקדם האפשרי אך לא יאוחר מעשרה ימי עסקים מיום הודעת הלקוח, את סכום החיוב, למעט הסכום שבו חייב הלקוח לפי סעיף 5(ג). כלומר ניתנה ההודעה ותוך 10 ימים יש לקבל את הכסף.

אבל לפי ס' 6(ב) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי לגרוע מזכותו של המנפיק לחזור ולחייב את הלקוח ביתרת סכום החיוב, אם נוכח המנפיק שהשימוש נעשה בנסיבות המפורטות בסעיף 5(ד) והוא מסר ללקוח הודעה המפרטת את הנימוקים לחיוב.

עכשיו עולה שאלת נטל ההוכחה : הסעיף שותק על מי צריך להוכיח למשל אם נעשה משהו במרמה או לא? ואם עולה הטענה אז מה נטל ההוכחה? **אין פסיקה של העליון בנושא הזה.** יש לנו פסיקה של השלום והיא מספקת לנו עמדה אחידה שקובעת כי לגבי נטל ההוכחה יש לעשות היקש מדיני הביטוח שקובעת כך : נניח למשל שיש לי מפעל ואני מבטחת אותו מפני שריפה ואז הייתה שריפה - יש לי פוליסת ביטוח האם אני מקבלת את הכסף? אני צריכה להוכיח רק שהייתה שריפה . אם חברת הביטוח חושבת שחל אחד מהחריגים

של הפוליסה למשל שאני הצתתי את השריפה היא זאת שצריכה להוכיח. **כלומר את אירוע הנזק הלקוח מוכיח אבל בטענה נגדית של החברה לתחולת סייג אז נטל ההוכחה יהיה על חברת האשראי.** בתי משפט השלום אומנם קובעים שחובת השימוש לרעה מוטלת על הלקוח אבל רמת ההוכחה שהם מבקשים היא נמוכה מאוד. לעומת זאת רמת ההוכחה שהם מבקשים מחברת האשראי היא חובת הוכחה ברמה מאוד גבוהה להוכיח שאדם מסוים הוא למשל רמאי שביקש ממישהו לעשות עסקאות באשראי שלו כי הם מבקשים להטיל בו דופי.

דף תרגיל בכרטיסי חיוב :

שאלה ראשונה

ביום 1.1.2014 נעשה שימוש לרעה בכרטיס האשראי של רותי, בסך של 1,500 ש"ח. (כרטיסה של רותי שוכפל, אישה כלשהי הגיעה עם הכרטיס המשוכפל לחנות כלשהי תוך שהציגה עצמה כרותי, וחתמה על שובר העסקה). 10 ימים לאחר מכן התבוננה רותי בפירוט עסקאותיה באתר האינטרנט של חברת האשראי, וגילתה את השימוש לרעה. 3 ימים לאחר מכן הודיעה על כך לחברת האשראי ודרשה כי החברה תבטל חיובה בסכום זה (1,500 ש"ח). איזה מהאפשרויות הבאות תואמת את הוראות החוק?

- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של 75 ש"ח.
- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של 165 ש"ח.
- חברת האשראי לא צריכה לבטל החיוב.
- חברת האשראי צריכה לבטל את החיוב, והיא אינה זכאית לחייב את רותי כלל.

שאלה שנייה

ביום 1.1.2015 נעשה שימוש לרעה בכרטיס האשראי של רותי, בסך של 3,500 ש"ח. (כרטיסה של רותי שוכפל, אישה כלשהי הגיעה עם הכרטיס המשוכפל לחנות כלשהי תוך שהציגה עצמה כרותי, וחתמה על שובר העסקה). ביום 5.1.2015 התבוננה רותי בפירוט עסקאותיה באתר האינטרנט של חברת האשראי, וגילתה את השימוש לרעה. מאחר ונסעה לחו"ל, הודיעה לחברת האשראי על השימוש לרעה ביום 25.1.2015. רותי דרשה כי החברה תבטל חיובה בסכום זה (3,500 ש"ח). איזה מהאפשרויות הבאות תואמת את הוראות החוק?

- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של $600 = 30 \times 20$ ₪.
- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של $675 = (30 \times 20) + 75$ ₪.
- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של 450 ₪.
- חברת האשראי צריכה לבטל חיוב זה, אך רשאית לחייב את רותי בסך של $525 = 75 + 450$ ₪.

שאלה שלישית

ביום 10.1.2015 קיבלה עליזה בדואר את פירוט העסקאות שערכה בכרטיס האשראי שלה בחודש דצמבר 2014. כשעיינה בפירוט גילתה כי אחת העסקאות מיום 25.12.2014 לא נעשתה על ידה. מבירור שערכה עם חברת האשראי ביום 20.1.2015 עלה כי מדובר בעסקה שנעשתה ברשת מוצרי חשמל, בה הגיע אדם כלשהו עם כרטיס האשראי (ככל הנראה משוכפל), ואף חתם על שובר העסקה. עליזה דורשת מחברת האשראי כי תזכה אותה בסכום בו חויבה בגין עסקה זו (300 ₪). באיזה סכום, אם בכלל, רשאית חברת האשראי לחייב את עליזה, בהנחה כי מוסכם על הכל שמדובר בשימוש לרעה?

- א. חברת האשראי יכולה לחייב את עליזה לכל היותר בסך של 300 ש"ח.
- ב. חברת האשראי יכולה לחייב את עליזה לכל היותר בסך של 375 ש"ח.
- ג. חברת האשראי יכולה לחייב את עליזה לכל היותר בסך של 450 ש"ח.
- ד. חברת האשראי חייבת לזכות את עליזה בסכום העסקה, ואינה רשאית לחייבה כלל.

הסבר הפתרון: יש לנו שימוש לרעה של 300 ₪. אופציה שנייה היא המשוואה: $375 = (10 \times 30) + 75$. אבל אנחנו יודעים שאנחנו יכולים לחייב **בנמוך מבין השניים** – אז מה יהיה – 300!

שאלה רביעית

יצחק חלה ולכן ביקש מאחיו יעקב כי ימשוך עבורו סך של 2,000 ₪ ממכשיר בנק אוטומטי הנמצא סמוך לביתו, שכן עליו לשלם עבור משלוח שיגיע אליו בהמשך היום במזומן. יצחק מסר לצורך כך את כרטיס האשראי שלו ואת הקוד הסודי ליעקב. יעקב משך מהמכשיר 4,000 ₪ ונטל 2,000 ₪ לעצמו מבלי ליידע את יצחק. כאשר הכניס יעקב את הכסף לארנקו נפל לו כרטיס האשראי של יצחק והוא לא שם לב לכך, עד אשר עלה לביתו של יצחק על מנת למסור לו את הכסף והכרטיס. יעקב חזר על עקבותיו אך הכרטיס אבד לא נמצא. יצחק שחש ברע התקשר לחברת האשראי להודיע על אבדן הכרטיס רק לאחר 4 ימים. אז התברר כי אחיו יעקב משך 2,000 ₪ בלא רשותו. כן התברר כי אדם כלשהו ביצע בינתיים שתי עסקאות בכרטיס בסך כולל של 8,000 ש"ח, תוך שהציג אותו כשלו וחתם על שובר העסקה בשמו של יצחק. יצחק דרש מחברת האשראי כי תזכה אותו בסך של 10,000 ₪: 2,000 בגין משיכת הכסף על ידי יעקב ללא רשותו, ו- 8,000 ₪ בגין ביצוע העסקאות לא על ידו ולא ברשותו כמתואר לעיל. כיצד על חברת האשראי לנהוג בהתאם לאמור בחוק כרטיסי חיוב?

1. חברת האשראי לא תזכה את יצחק כלל מאחר ויצחק מסר את כרטיסו ואת הקוד הסודי מרצונו לאחר, לכן עליו לשאת בתוצאות.
2. חברת האשראי תזכה את יצחק בסך של 8,000 ₪ בלבד, אך היא רשאית לגבות ממנו 75 ₪.
3. חברת האשראי תזכה את יצחק בסך של 8,000 ₪, אך היא רשאית לגבות ממנו 195 ₪.
4. חברת האשראי תזכה את יצחק בסך של 8,000 ₪ והיא אינה רשאית לגבות ממנו סכום נוסף כלשהו.
5. חברת האשראי תזכה את יצחק בסך של 10,000 ₪, אך היא רשאית לגבות ממנו 195 ₪.
6. חברת האשראי תזכה את יצחק בסך של 10,000 ₪, אך היא רשאית לגבות ממנו 75 ₪.

הסבר לפתרון: יש לנו כאן חלוקה לשני סכומים כי יצחק ביקש מאחיו יעקב שימשוך עבורו כסף והוא אחראי לכל מה שהוא עושה. לגבי ה-8,000 הנוספים זה המקום שבו חוזרת האחראיות על הכרטיס ואז אנחנו עושים את התרגיל ולראות האם זאת אפשרות ראשונה שזה לחייב ב-8,000 או אפשרות שנייה של להציב במשוואה את הנתונים ולראות שיוצא לנו 195 וזאת האופציה הנמוכה מבין השניים אז אנחנו בוחרים בה.

שאלת השאלה, אם אנחנו מוגנים בחוק מדוע חברות האשראי לוקחות מאתנו עמלה בגין הגבלת האחראיות אם אנחנו גם ככה מוגנים על ידי החוק? **בימ"ש העליון** קבע שהפרקטיקה הזו מותרת וזה שיש הגבלה בחוק זה לא אומר שחברות האשראי לא יכולות ליטול עמלת הגבלת אחראיות על הלקוח.

ס' 5(ו) קובע כי לא תחול על הלקוח אחראיות כלשהי לשימוש לרעה שנעשה בכרטיס חיוב למעט האחראיות המפורטת בחוק זה. כלומר, זאת האחראיות היחידה הקבועה ולא ניתן לבוא עם חוקים אחרים כמו למשל

דיני נזיקין ולומר שהלקוח התרשל או דיני חוזים ולדבר על החוזה שבין חברת האשראי ללקוח. החוק היחיד שקובע הוא חוק כרטיסי חיוב. **אולם**, בכל זאת חלק מבתי השלום עדיין מייחסים חשיבות להאם הלקוח התרשל בשמירה על הכרטיס או שמירה על קוד הכרטיס, וממש עושים לפעמים פיזור נזק וקובעים שעל הלקוח לשאת בחלק מהנזק. **המרצה אומרת** כי זו שגיאה מוחלטת והיא סבורה שזאת הייתה שגיאה של בימ"ש שהולכת וחוזרת מאז. **הפסיקה שמטילה אחריות חוזית או נזיקית על הלקוח היא שגויה אבל קיימת.**

בנוסף לס' 5 יש לנו את ס' 9 לחוק שגם הוא מתייחס לעסקה במסמך חסר :

עסקה במסמך חסר (תיקון מס' 1) תשנ"ד-1994

9. (א) בסעיף זה, "עסקה במסמך חסר" – עסקה בין לקוח לבין ספק, שבה לא הוצג כרטיס אשראי, או עסקה שבמסמך המעיד עליה לא צוינו פרטים כאמור בסעיף 8, או עסקה שהמסמך המעיד עליה לא נחתם בידי הלקוח.

(תיקון מס' 4) תשס"ח-2008

(ב) חויב לקוח לשלם את תמורתה של עסקה במסמך חסר, והודיע למנפיק, תוך שלושים ימים מיום שנמסרה הודעת המנפיק על החיוב שהוא לא ביצע את העסקה או שפרטי המסמך הושלמו שלא בסכום שבו התחייב הלקוח, ישיב לו המנפיק את סכום החיוב בערכו ביום החיוב, או את ההפרש שבין סכום החיוב המוסכם על הלקוח לפי הודעתו, לבין הסכום הרשום במסמך, לפי העניין, תוך עשרה ימי עסקים מיום מסירת הודעת הלקוח, והוראות סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) לסעיף 6א יחולו, בשינויים המחויבים.

הסעיף הזה בעצם אומר שאם נעשה שימוש לרעה בכרטיס וזה נעשה במסמך חסר אז צריך להתקשר לחברת האשראי ולומר לה שזה לא אנחנו ואם זה במסגרת הזמן הקבועה בסעיף חברת האשראי לא יכולה לחייב את הלקוח אף לא בשקל.

נשאלת השאלה, לפי איזה סעיף הולכים? האם לפי ס' 9 או לפי ס' 5? הדין האחר כי למשל מבחינת הזמן

סעיף 5 לא מוגבל בזמן ואילו סעיף 9 (ב) אומרים תוך 30 ימים. בסעיף 5 מדובר על כך שיש מנגנון וחברת האשראי יכולה לחייב את הלקוח ואילו בס' 9 אין בכלל חיוב ובסעיף 5 יש לנו חריגים שבסעיף 9 אין לנו.

כלומר אנחנו רואים שאנחנו קודם כל צריכים לבדוק אין השימוש לרעה התבצע? אם זה היה עסקה רגילה אז אנחנו בס' 5 ואם זה התבצע במסמך חסר אז פה עולה השאלה ס' 5 או 9? אין הלכות עליו ולכן נסתמך על מספר פסקי דין בודדים של השלום.

M.D.T טכנולוגיות מוצרי יהלום נ' ישראל: החברה התובעת היה בבעלותה כרטיס אשראי של ישראל

ומי שהשתמש בו בצורה מותרת הוא המנכ"ל של החברה. יום אחד נוסע המנכ"ל לנסיעת עסקים בשבדיה וכשהוא חוזר הוא מוסר להנה"ח את כל הקבלות על ההוצאות שלו בנסיעה. ישראל שולחת חברה את פירוט העסקאות. שלושה חודשים לאחר שמגיע המידע מגלה מחלקת הנה"ח שתי עסקאות שהמנכ"ל לא נתן לגביהם שוברים – הם לא חשדו בשום דבר ולכן הם ביקשו מיישכארט את הפרטים של העסקה על מנת לבקש מהמנכ"ל את הקבלות. ישראל נתנה את הפרטים ולאחר מכן לקח להן עוד 9 חודשים שמדובר היה בשימוש לרעה וזה לא עסקאות שהמנכ"ל עשה. כלומר, מדובר ב357 ימים מהיום שהמידע הגיע ועד היום שהחברה באה ומודיעה על שימוש לרעה בכרטיס. היה מדובר בערך ב30,000 ₪ ישראל מסרבת לזכות ואומרת שמדובר על עסקאות במסמך חסר ולפי ס' 9 (ב) התכחשות לעסקה יש להעביר תוך 30 ימים מיום שקיבלתם את פירוט העסקאות. לעומת זאת אומרת החברה שניתן להסתמך על ס' 5 ואין הגבלת זמן ומגיע להם לקבל את הכסף בשל שימוש לרעה בכרטיס אשראי עסקה במסמך אחר. **בימ"ש קובע כי כאשר מתבצע שימוש לרעה בכרטיס אשראי באמצעות עסקה במסמך חסר קודם כל עומד לרשות הלקוח ס' 9 (ב) שהוא הרבה יותר נוח ללקוח כי כל מה שהוא צריך לעשות זה להתכחש לעסקה. אבל אם הוא לא מתכחש בזמן שהוצב לו אז הוא לא מאבד את כל הזכויות שלו והוא יכול לדווח על שימוש לרעה בהתאם לס' 5 והכללים שלו.** מה שקרה בפועל במקרה הזה זה שהם איבדו את זכותם לס' 9 (ב) והיה עליהם לעשות שימוש בסעיף 5 ואז יש שתי אופציות או לחייב את הלקוח בכל הסכום שזה במקרה הזה היה 30,000 ₪ או לזכות אותו בסכום העסקאות ולחייב אותו לפי הנוסחה של $75 + (30 \times 375)$ ואז הסכום שיוצא זה 11,325 מה שאומר

שישכארת הייתה צריכה לזכות את החברה בסכום של 18,675 ₪ אבל חשוב לשים לב שייכתן במקרים אחרים כי הסכום הזה יהיה יותר גבוה מהסכום שנעשה בו שימוש לרעה ואז זה לא יהיה משתלם.

עסקה רגילה בשימוש לרעה – ס' 5
עסקה במסמך חסר - אם היה דיווח בטווח של עד 30 יום מיום הידיעה על העסקה ועד יום הדיווח נלך לס' 9 (ב) ואם חלפו 30 ימים נפנה לס' 5.

שאלה חמישית בדף תרגול 1 בכרטיסי חיוב

ביום 1.7.2015 בדקה איילת את פירוט עסקאותיה בכרטיס האשראי שברשותה, באתר האינטרנט של חברת האשראי. אחת העסקאות (מיום 22.6.2015, בסך של 1,400 ש"ח) לא הייתה זכורה לה ושם בית העסק שהיה רשום כזה שאתו בוצעה העסקה לא היה מוכר לה, אך היא הניחה כי ככל הנראה שכחה שביצעה את העסקה ולא ייחסה לכך חשיבות (להלן: "העסקה הראשונה").

ביום 10.7.2015 בדקה שוב את פירוט העסקאות, וגילתה כי 2 עסקאות נוספות אינן זכורות לה. המדובר בשתי עסקאות שנעשו ביום 2.7.2015, כל אחת בסך של 1,200 ₪. איילת התקשרה מיידית לחברת האשראי, ביררה את פרטי שתי העסקאות הללו, והודיעה לחברת האשראי כי הן לא בוצעו על ידה. ביום 3.8.2015 נזכרה איילת כי בשיחתה עם חברת האשראי שכחה לבדוק גם את העסקה הראשונה, מיום 22.6.2015. היא התקשרה שנית לחברת האשראי וביקשה פרטים אודות העסקה הראשונה, ומיד הודיעה שגם עסקה זו לא נעשתה על ידה.

כל העסקאות המתוארות היו עסקאות טלפוניות. במשך כל התקופה המדוברת לא נשלח לאיילת פירוט עסקאות מחברת האשראי.

בהנחה שבכל 3 העסקאות אכן נעשה שימוש לרעה בכרטיסה של איילת, האם חברת האשראי צריכה לזכות את איילת בסכום כל העסקאות? מהו הסכום בו היא רשאית לחייב את איילת, אם בכלל?

- א. חברת האשראי חייבת לזכות את איילת בסכום שתי העסקאות האחרונות, אולם בסכום העסקה הראשונה מיום 22.6.15 אין היא חייבת לזכותה.
- ב. חברת האשראי חייבת לזכות את איילת בסכום כל העסקאות, היא רשאית לחייבה לכל היותר **בסך של $75 + (30 \times 33) = 1065$ ₪.**
- ג. חברת האשראי חייבת לזכות את איילת בסכום כל העסקאות, היא רשאית לחייבה לכל היותר בסך של 450 ₪.
- ד. חברת האשראי חייבת לזכות את איילת בסכום כל העסקאות, ואינה רשאית לחייבה כלל.
- ה. אף תשובה אינה נכונה.

הסבר הפתרון : ברור לנו שלגבי שתי העסקאות המאוחרות היא דיווחה מיידית ולכן לגביהן יחול ס' 9(ב) והיא לא יכולה להיות מחויבת לגביהן כלל וכלל. לגבי העסקה מהתאריך ה-1.7 היא דיווחה עליה לאחר 33 ימים ממועד הידיעה שזה במקרה הזה 1.7 והיא דיווחה בתאריך 3.8 אז זה סעיף 5 ויש לנו את שתי האופציות (בוחרים בנמוכה) של או חיוב בסכום העסקה לבין האפשרות לזכות אותה בסכום העסקה ולחייב בגין הימים שהיא לא הודיעה ואז יש לנו את הנוסחה של $75 + (30 \times 33) = 1065$ ₪. שזה יוצא פחות מסכום החיוב של העסקה אז בוחרים באופציה הזאת. 1065 גבוה יותר מ-450 אז אנחנו בודקים האם מגיעה פה הנחה ואז אנחנו צריכים להתייחס למועד של השימוש לרעה שזה יום העסקה במקרה הזה – 22.6 ובודקים אם עברו יותר מ-30 ימים מיום ההודעה שלה שהייתה ב-3.8 ואם כן אז לא מגיעה הנחה. **חשוב לשים לב שלעניין הסעיף**

שאנחנו צריכים לבחור ס' 5 או ס' 9 אנחנו מתייחסים למועד שבו הלקוחה ידעה אל מול המועד שבו היא

דיווחה. אבל אם אנחנו בודקים זכאות להנחה אנחנו מתייחסים למועד הביצוע של העסקה בשימוש לרעה

אל מול יום הדיווח!

שאלה שישית – בדף תרגיל הראשון של כרטיסי חיוב

לאורי כרטיס אשראי. ביום 1.1.2018 התקשרו אליו מחברת האשראי המנפיקה, ושאלו אותו אם עשה שימוש בכרטיס בקפריסין בחודש האחרון. אורי השיב כי לא עשה כן, הוא היה בארץ כל התקופה, ולא עשה כל שימוש בכרטיס בעסקאות בקפריסין. חברת האשראי הודיעה לו כי היא נאלצת לבטל את הכרטיס לאור השימוש לרעה שנעשה בו, ותנפיק עבורו כרטיס חדש, תוך זיכוי בכל סכומי העסקאות בהן חויב – ושלא נעשו על ידו. האם בנסיבות המתוארות חברת האשראי רשאית לחייבו בסכום כלשהו:

- א. לא.
- ב. כן, בסך של 75 ₪.
- ג. כן, בסך של 450 ₪.
- ד. תלוי באופן בו בוצע השימוש לרעה.

הסבר הפתרון : תמיד יתואר לנו אופן השימוש לרעה ואם לא נתון לנו המידע הזה אז משמע שאין לנו את המידע המספק לנו את הנתונים הנוקמים על מנת לענות על השאלה אנחנו צריכים לחפש פיתרון שעונה לנו על חוסר האפשרות לענות על השאלה ובמקרה הזה זו תשובה ד.

קעת נדון במערכת היחסים שבין הסולק לבין הספק :

על מערכת היחסים הזו לא חל חוק כרטיסי חוב ולכן על מנת לדעת מי נושא בנזק של השימוש לרעה בכרטיס של הלקוח אנחנו צריכים לבדוק את החוזה שבין הסולק לספק ולבדוק מי נושא בנזק. למרות שזו חברות שונות לרוב התנאים הם אותם תנאים והם אומרים כך : יש הבחנה בין עסקה רגילה לבין עסקה במסמך חסר, והחוזה הנפוץ אומר כי **כשמדובר בעסקה רגילה** לספק (בית העסק) אין אחריות אם הוא עומד בכל החיובים שלו לפי החוזה. כלומר, אם נסתכל על החיובים תמיד אחד החיובים זה לבדוק למשל תעודת זהות של הלקוח (כלומר כל בית עסק שלא מבקש ת.ז. וויתר על זכותו שלא לשאת בנק). אז אם בית העסק עשה הכל לפי החוזה אז חברת האשראי חייבת לשאת בנזק. לעומת זאת אם הוא לא עומד באחת הדרישות אז הוא אחראי בנזק והוא יצטרך לספוג אותו. **כשמדובר בעסקה במסמך אחר** תמיד הספק יישא בנזק כך שכל העסקאות הטלפוניות או הממוחשבות כשמדובר בעסקה בשימוש לרעה האחריות תהיה תמיד של הספק. הספקים טוענים שזה לא הוגן שהאחריות היא תמיד שלהם מכיוון שהיום חלק גדול מהעסקאות תמיד יהיו עסקאות במסמך חסר והסוגיה הזו הגיעה לבימ"ש העליון בפס"ד ישדר המרהט היפה נ' ישראל – בימ"ש העליון קבע שהטלת האחריות על הספק במקרה של עסקה במסמך חסר היא מוצדקת כי הוא מונע הנזק הטוב יותר – מי שיכול לבצע בדיקות ולבדוק לאן הוא מספק את הסחורה זה הספק ולא חברת האשראי.

נחבר בין הדברים :

מתי בפועל תוטל האחריות על מי מהצדדים ומי מחליט? מי שמחליט זו חברת האשראי מכיוון שהיא מחליטה את מי לזכות ואת מי לחייב ואם אנחנו לא מרוצים מחברת האשראי אנחנו יכולים לתבוע אבל רוב האנשים לא תובעים ומקבלים את הדין. חברת האשראי בעת לקיחת ההחלטה לוקחת בחשבון מספר קריטריונים אבל מה שמנחה אותה בעיקר זה הקריטריון העסקי מכיוון והיא חברה עסקית אז למשל במקרה שיש עסקה במסמך חסר של עורך דין למשל והם יטילו את הנזק על הלקוח אז הם יכולים לצאת מנקודת הנחה שבגלל שהלקוח הוא עו"ד הוא יתבע את הזיכוי שלו.

שיבוש בעסקה

שיבוש בעסקה זה למשל כאשר אדם שילם בכרטיס אשראי על סלון שאמור להגיע בתאריך מסוים שסוכם והסלון לא הגיע - הסעיף העיקרי בשיבוש עסקה הוא ס' 10(א) שקובע כי :

הפסקת תשלום בשל אי-הספקה (תיקון מס' 1) תשנ"ד-1994 (תיקון מס' 4) תשס"ח-2008

10. (א) הודיע לקוח למנפיק, **בכתב**, לגבי עסקה שנעשתה בינו לבין ספק באמצעות כרטיס אשראי, כי מתקיימים שניים אלה, **יפסיק** המנפיק לחייב את הלקוח בשל אותה עסקה, במועד קבלת ההודעה:
- (1) הנכס שנרכש בעסקה לא סופק אף שחלף מועד ההספקה שעליו הוסכם בין הלקוח לבין הספק, ואם מועד ההספקה כאמור טרם חלף – הספק הפסיק, דרך קבע, לספק נכסים מסוגו של הנכס שנרכש בעסקה;
 - (2) הלקוח ביטל את העסקה.

מה משמעות המילה יפסיק בחוק? שאם התשלום כבר ירד אז הוא ירד ונגמר זה מת אבל אם החיוב עתיד לרדת אז ניתן להפסיק.

מה התנאים של סעיף 10(א):

- קודם כל דרישת כתב
- 10(א)1: הנכס לא סופק למרות שחלף מועד ההספקה שסוכם – או – מועד ההספקה טרם חלף אך הספק הפסיק לספק נכסים מסוג זה. למשל אדם הזמין מטבח מנגר והנגר סגר את העסק אז ברור שהוא לא יקבל את המטבח על אף שלא הגיע מועד ההספקה כי אם הוא יחכה למועד ההספקה ירד לו החיוב מהאשראי.
- 10(א)2: הלקוח ביטל את העסקה – לא צריך הודעה רשמית, לא צריך להוכיח שהצד השני קיבל, אלא הלקוח צריך לפנות לחברת האשראי וליידע אותה כי הוא לא קיבל את הנכס אפילו על ידי הודעה טלפונית וכי הוא הודיע על ביטול העסקה.

כאשר מתקיימים כל אלו **חברת האשראי חייבת להפסיק את החיוב!**

לגבי חיובים שכבר ירדו יש לנו דיני אחרים – ניתן יהיה לדרוש מהחנות שתזכה את הלקוח. הדיון נסוב על הזכויות שלנו כלקוחות מול חברת האשראי. אם הספק לא סיפק את הסחורה נית לתבוע אותו על ידי הגנת הצרכן ודיני החוזים.

הודעה של חברת האשראי לספק: חברת האשראי מודיעה לספק כי הלקוחה שלה ביטלה את העסקה והיא לא מתכוונת לשלם על המוצר שנקנה. הלקוח מוסר לחברת האשראי ← חברת האשראי תפסיק את החיוב ותודיע לספק ← אם הספק יאמר כי הלקוח משקר והמוצר סופק או סוכם על מועד אחד למשל אז חברת האשראי יכולה בכל זאת לחייב את הלקוח ולשלם לספק ← במקרה כזה היא חייבת דין וחשבון ללקוח מדוע היא חייבה אותו על אף הבקשה שלו לביטול.

חשוב!!! הסיבה היחידה שלקוח יכול לעצור את התשלום ולהפסיק אותו זה במידה והוא לא קיבל את

הנכס! ובתי המשפט פירשו שמדובר על כישלון תמורה מלא !! ושמדובר על מצב שבו הספק לא מוכן לספק! כלומר שאם הספק מעוניין לספק אבל הלקוח לא מוכן לקבל אז הוא לא יוכל לטעון לסעיף! למשל מישיה הזמינה פרקט במחיר מסוים ולמחרת מתקשרים ואומרים לה שנעשתה טעות והמחיר הוא לא כולל התקנה והיא תחויב בעוד 2,500 ₪. היא ביקשה לבטל את החיוב דרך חברת האשראי וחברת האשראי אמרה בפירוש כי היא לא יכולה לעצור את החיוב מכיוון והספק מעוניין לספק את הסחורה ועליה לסגור את זה מול הספק.

עלתה השאלה מה קורה כשהנכס בעסקה הוא שירות?

פס"ד זגורבסקי נ' ישראלכרט- אדם התקשר עם איזשהו ספק שירות בהסכם, הוא בעצם קנה צלחת לוויין כדי לקלוט עוד ערוצים. עבור הצלחת שילם הלקוח במזומן. בנוסף, לפי ההסכם, הוא חתם על עסקת שירות 85 ש' לחודש עבור 12 חודשים. עסקת השירות המשמעות היא, אם יהיו לו איזשהן תקלות אז הספק חייב לשלוח לו טכנאי תוך 72 שעות לתיקון התקלה. מה שקרה, כמה חודשים הכל עבד בסדר ולאחר כמה חודשים הצלחת הפסיקה לקלוט. הוא התקשר ונאמר לו שתוך 72 שעות יגיע טכנאי ובעצם לא הגיע בכלל והעסק קרס. הלקוח פנה לישראלכרט וביקש להפסיק את החיובים ע"ס 85 ש' לחודש עבור שירות שלא מקבל. הוא הסתמך על סעיף 10(א). חברת האשראי אמרה שזה לא נכנס לסעיף 10(א) כי הוא קיבל חלק, אומנם היו כמה חודשים שהכל עבד ולא היה צריך טכנאי אבל לא ניתן להפסיק. אמרו לו שזו לא אי הספקה מוחלטת. הוא הלך לביהמ"ש לתביעות קטנות, ביהמ"ש קבע שכשמדובר בעסקאות של הספקת שירות והתשלום עבור כל חודש של שירות מתבצע באמצעות כרטיס אשראי, כל חודש לחוד כמו שהיה במקרה כאן, ניתן לקבוע כי אם השירות לא מסופק אז מדובר באי הספקה מוחלטת. לכן חברת האשראי ישראלכרט הייתה צריכה להפסיק את החיוביים ולא עשתה כן, ולכן תחזיר את הכסף.

סעיף 10א'- בא לכסות מצבים ש10(א) לא מכסה.

הפסקת תשלום בשל חדלות פירעון (תיקון מס' 4) תשס"ה-2008

10א. (א) בלי לגרוע מהוראות סעיף 10, הובא לידיעת מנפיק כי נעשתה עסקה בין ספק לבין לקוח באמצעות כרטיס אשראי וכי הוגשה לבית משפט בקשה למתן צו לכינוס נכסים, צו פירוק או צו פשיטת רגל, נגד הספק, וכן הומצאה לו בקשת הצו האמור, יפסיק המנפיק לזכות את הספק בשל אותה עסקה החל במועד שבו נודע לו על הגשת הבקשה עד למועד ההחלטה בה (בסעיף זה – תקופת הפסקת הזיכוי); ניתן צו כאמור, ישיב המנפיק ללקוח, בהקדם האפשרי אך לא יאוחר מעשרה ימי עסקים מיום מתן הצו, את התשלומים שגבה ממנו בשל אותה עסקה במהלך תקופת הפסקת הזיכוי.

(ב) בית משפט הדן בבקשה למתן צו כאמור בסעיף קטן (א), רשאי לקבוע כי המנפיק יחזור ויזכה את הספק בשל אותה עסקה, אם שוכנע שהנכס שנרכש בעסקה סופק ללקוח או כי אין במתן צו כאמור כדי לפגוע בלקוח; בית המשפט רשאי לשמוע לעניין זה את עמדתו של הממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן, כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981.

(ג) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכותו של המנפיק לחזור ולזכות את הספק בשל אותה עסקה, אם נוכח שהנכס שנרכש בעסקה סופק ללקוח; המנפיק ימסור ללקוח הודעה המפרטת את הנימוקים לזיכוי הספק, לפחות חמישה עשר ימים לפני הזיכוי בפועל, וימסור ללקוח, לפי דרישתו, עותקי מסמכים שבידו לעניין זה.

(ד) לעניין סעיף זה יחולו הוראות סעיף 10(א2).

(ה) הוראות סעיף זה יחולו על המנפיק, גם כלפי אדם אחר שאינו הספק שהתקשר בעסקה עם הלקוח, אם אותו אדם הציג למנפיק את המסמך המעיד על העסקה באמצעות כרטיס אשראי

הסעיף קובע שאם הובא לידיעת המנפיק שנגד ספק כלשהו הוגשה בקשה לביהמ"ש למתן צו לכינוס נכסים, פירוק או פשיטת רגל, הרי שעליו להפסיק לזכות את הספק בשל העסקה שנעשתה. הוא לא מפסיק לחייב את הלקוח אלא מפסיק לזכות. אם הלקוח יקבל את הסחורה בעתיד, הכסף יעבור הלאה לספק. אם הלקוח לא יקבל את הסחורה אז בינתיים הוא שילם אבל יקבל בחזרה את כספו.

סעיף 10ב': סעיף שמטפל בהוראות קבע בכרטיס אשראי וקובע כי "הורה לקוח למנפיק להפסיק חיוב בעסקה, שהספק דיווח למנפיק לגביה, בעת עשייתה, כי התשלום בעבורה נגבה באמצעות הרשאה לחיוב חשבון בכרטיס חיוב, יפסיק המנפיק לחייב את הלקוח."

הוראת קבע מיוחדת לסיטואציה שבה לא יודעים מראש את סכום העסקה.

תרגיל 2- בכרטיסי חיוב

שאלה ראשונה: אמיר הזמין מחשב באמצעות אתר האינטרנט של חברת "מחשבים לעם", על ידי מילוי טופס הזמנה באתר ביום 1.1.2016. אמיר בחר באפשרות לשלם את מחיר המחשב - 4,500 ₪, בעשרה תשלומים שווים, כמוצע בטופס ההזמנה. החברה התחייבה כי המחשב יסופק לביתו באמצעות שליח עד לתאריך 15.1.2016. המחשב לא סופק במועד ובשיחת טלפון שהתקיימה ביום ה - 16.1.2016 הבטיחה החברה לאמיר כי המחשב יסופק לו עד ליום 25.1.2016. למחרת, ב - 17.1.2016, החליט אמיר לבטל את החיוב בכרטיס האשראי שלו מאחר וחשש כי החברה לא תעמוד גם בהתחייבותה זו. הוא חשב לעצמו שאם המחשב אכן יגיע עד ליום 25.1.2016, יוכל לחדש את החיוב בכרטיס האשראי. אמיר פנה לחברת האשראי, בכתב, הודיע על אי הספקת המחשב למרות שעבר מועד ההספקה, ודרש כי החיוב יבוטל. יש לציין כי תשלום אחד כבר חויב ימים ספורים לפני פנייתו (ביום 10.1.2016), ואילו שאר התשלומים הינם עתידיים כאמור לעיל. חברת האשראי סירבה לבטל החיובים. האם פעלה כדן?

תשובה: חברת האשראי צריכה להפסיק את החיוב אם מתקיימים התנאים המצטברים בסעיף 10(א). האם המוצר לא סופק למרות שחלף מועד ההספקה? סיכמו על מועד חלופי אז יש מועד חלופי, גם אם מתלבטים למרות שברגע שיש מועד חלופי אז זה המועד, הוא לא ביטל את העסקה. התנאים הם תנאים מצטברים ולכן חברת האשראי לא צריכה להפסיק את החיוב. לא ניתן גם לקבוע מועד חדש וגם לצפות שהחברת אשראי תפסיק את החיוב.

שאלה שנייה: זיוה הזמינה ארון מחנות כלשהי ושילמה עבורו בכרטיס אשראי. מועד ההספקה נקבע ליום 18.1.18. מועד חיוב כרטיס האשראי בעסקה הינו 20.1.18. להלן 3 אפשרויות להשתלשלות האירועים לאחר מכן:

אפשרות 1 – הארון לא הגיע במועד ההספקה, כשזיוה ביררה מה קרה התברר לה כי החנות נסגרה עקב קשיים כלכליים והיא לא מספקת עוד סחורה ללקוחותיה.

אפשרות 2 – הארון לא הגיע במועד ההספקה, כשזיוה ביררה מה קרה היא התבקשה להמתין שבוע נוסף להספקה.

אפשרות 3 – הארון הגיע במועד אך לא בצבע המתאים, זיוה סירבה לקבלו.

איזה מהמשפטים הבאים נכון?

א. בכל אחת מהאפשרויות - התשובה לשאלה אם זיוה יכולה לדרוש מחברת האשראי לפעול קבועה בס' 10(א) לחוק כרטיסי חיוב ופרשנותו.

ב. באפשרות הראשונה – התשובה לשאלה אם זיוה יכולה לדרוש מחברת האשראי לפעול קבועה בס' 10א' לחוק, בשתי האפשרויות האחרות - בס' 10(א) לחוק כרטיסי חיוב ופרשנותו.

ג. יש לבדוק אם עסקת רכישת הארון היא עסקה רגילה או עסקה במסמך חסר. אם מדובר בעסקה במסמך חסר – הרי שעליה לפעול לפי ס' 9(ב) לחוק. אם מדובר בעסקה רגילה – התשובה לשאלה אם זיוה יכולה לדרוש מחברת האשראי לפעול קבועה בס' 10(א) לחוק כרטיסי חיוב ופרשנותו.

ד. יש לבדוק אם עסקת רכישת הארון היא עסקה רגילה או עסקה במסמך חסר. אם מדובר בעסקה במסמך חסר – הרי שעליה לפעול לפי ס' 9(ב) לחוק. אם מדובר בעסקה רגילה - באפשרות הראשונה –

התשובה לשאלה אם זיוה יכולה לדרוש מחברת האשראי לפעול קבועה בס' 10א' לחוק, בשתי האפשרויות האחרות - בס' 10א) לחוק כרטיסי חיוב ופרשנותו.

הסבר תשובה לשאלה שנייה : בעצם מזכירים פה 3 סעיפים : 10א)- התנאים המצטברים שאם מתקיימים החברה תפסיק את החיוב, 10א'- חל כשהוגשה בקשה לבית המשפט. אין פה נתון על בקשה לבית המשפט במקרה שלפנינו. וסעיף 9(ב) מדבר על הכחשה. 10א) נותן את התשובה. והתשובה היא א'.

שאלה שלישית : סיגלית הזמינה מטבח מחנות מטבחים. סוכם כי מחיר המטבח כולל התקנתו יהא 40,000 ש"ח, ונקבע מועד ההספקה וההתקנה. סיגלית שילמה ב - 4 תשלומים בכרטיס אשראי. מספר ימים לפני מועד ההספקה ולאחר שתשלום אחד כבר חויב, התקשר בעל חנות המטבחים לסיגלית והודיע לה כי יהיה עליה לשלם 5,000 ש"ח למתקין בגין ההתקנה. סיגלית הפנתה את תשומת ליבו לסיכום כי המחיר כולל התקנה, אך בעל החנות השיב כי אם לא תשלם את הסכום הנוסף הנדרש ממנה בגין ההתקנה יסופק לה המטבח במועד אך לא יותקן. סיגלית הכועסת דרשה לבטל את ההזמנה כולה אך בעל החנות סרב בטענה כי המטבח הוזמן עבורה במיוחד מצרפת. לאור המתואר פנתה סיגלית לחברת האשראי במכתב ובו דרישה להפסיק את החיוב וכן לזכות אותה בתשלום שכבר חויב. במכתבה ציינה כי עקב השתלשלות העניינים המתוארת, היא ביטלה את העסקה עם החנות. האם על חברת האשראי להיענות לדרישתה על פי הפסיקה הקיימת?

א. כן.

ב. חלקית, חברת האשראי תפסיק את החיוב אך לא תחזיר את התשלום שכבר חוייב.

ג. לא.

ד. תלוי במצבה הכלכלי של החנות.

פרק ד - ערבויות צד ג' (גביית התשלום מהערב)

מהי ערבות ? אפשרות לבקש מצד ג' לערוב לך, כלומר הוא חותם חוזה ערבות והוא בעצם מבטיח שאם החייב לא ישלם, אז הוא ישלם במקומו.

יש לנו חייב שמכנים אותו "חייב עיקרי", נניח אני מבקשת מהבנק "הנושה" נתן את הכסף, כדי להבטיח את זה שאחזיר אני מביאה ערב, אורי שהוא מכונה "חייב משני" וגם הוא חותם מול הבנק על הסכם ערבות. המשמעות היא, שאורי ערב לי שאם אני לא אשלם הוא ישלם לבנק במקומי. יש לנו בגדול את האפשרות שאורי יהיה **ערב חוזי**, ויש אפשרות נוספת שלפעמים הבנק לא רוצה ערב וכדי למנוע רדיפה בעתיד אחריו, אז יש אפשרות של ערבות באמצעות **משכון של נכס** של מישהו אחר. נניח אני באה לבנק ומבקשת הלוואה, מיכל היא החייבת והבנק אומר שהוא מסכים רק אם יהיה בטוחה מסוג משכון שאם היא ממשכנת את הנכס אז אפשר להיפרע מהנכס. אז יש אפשרות להביא את אורי נגיד שהוא אבא שלי והוא ערב, חייב משני אבל הוא ערב באמצעות משכון נכס. הוא ממשכן את הרכב שלו נניח לטובת החזר ההלוואה. **זוהי ערבות מוגבלת לנכס** = נניח שאני לא משלמת ואני חייבת לבנק 80,000 ₪ והבנק לוקח את הרכב של אבא שלי, מוכר אותו והרכב שווה 100,000 ₪ והבנק מכסה את ההלוואה ואם זה הפוך אז אפשר לקחת רק 80,000 ולגבי 20,000 לא תהיה בטוחה וירדפו אחריי. אפשר לגבות רק את שווי הנכס בלבד!

החוק שחל על ערבויות הוא חוק הערבות.

חוק ערבות חוקק בשנת 1967, החוק הזה עורר די הרבה שנים עד סוף שנות ה-90 הרבה מאוד כעס בציבור. היה מצב שלערבים לא היו כמעט הגנות, הרבה פעמים היה יותר קל לנושים לגבות מהערבים ולא מהחייבים. והיו מצבים שבהם חייבים ישבו רגל על רגל בבית והערבים שלהם איבדו את כל רכושם כי הנושים גבו דווקא מהם וזה עורר הרבה מאוד כעס ציבורי כי לא היו הגנות לערבים. לאור זה, החוק תוקן בשני תיקונים מאוד משמעותיים. כאשר כיום הוא בעצם יוצר לנו מעמדות. יש ערבים שאין להם הגנות שנשארו במצב הקודם ולעומת זאת, יש ערבים שיש להם הגנות טובות ויש ערבים שיש להם הגנות טובות פחות. התיקון הוסיף את פרק ב', נתחיל מפרק א' לחוק שזה יותר משקף את המצב שהיה לפני התיקון.

פרק א' לחוק - הוראות כלליות

סעיף 1(א) לחוק קובע: מהות הערבות ת"ט תשל"ב-1971: ערבות היא התחייבותו של אדם לקיים חיובו של אדם אחר כלפי אדם שלישי.

סעיף 1(ב) קובע: "הערבות יכול שתהיה לחיוב כולו או מקצתו, קיים או עתיד לבוא, מתחדש או מותנה, קצוב או בלתי קצוב." כלומר, אפשר לערוב לחלק מהחוב ולא לכל החוב. וגם יכולה להיות ערבות לסכום קצוב ויכולה להיות ערבות לסכום בלתי קצוב.

דוגמאות: נניח שאני לוקחת הלוואה של 80 אלף ₪ ומבקשת מאבא שלי להיות ערב שלי ויחתום על ערבות. האם אפשר לדעת כמה כסף יצטרך להחזיר? יכול להיות יותר מ-80, זה קרן, וקרן היא רק ההתחלה והרבה פעמים הקרן היא המרכיב הקטן בחוב, אבא שלי ערב לסכום קצוב. כי הקצוב או לא קצוב מתייחס לקרן ומבחינת הקרן הוא ערב רק 80 אלף ₪. הוא יצטרך לדעת שה-80 יכול להיות יותר מ-80 בהתייחס לתוספות. לעומת זאת, נניח שאני פותחת חברה "מיכל בע"מ" והולכת לבנק ופותחת חשבון, מסגרת אשראי וכד'. והבנק אומר לי שאחתום ערבות אישית לכל חובות החברה העתידיים, אין קרן, לא יודעים מה יהיה, אני חותמת למה שהחברה לא תעשה. זה מצב שחתמתי ערבות לסכום בלתי קצוב.

סעיף 2 לחוק קובע: "אין ערבות, אלא לחיוב בר תוקף." כלומר אם החיוב של מיכל לא תקף אז החיוב של אורי הערב גם לא יהיה תקף.

סעיף 3 לחוק קובע: "הערבות נוצרת בהסכם בין הערב לבין הנושה או בהתחייבותו של הערב שהודעה עליה ניתנה לנושה; ואם היתה הערבות על פי צו של רשות - משנמסר כתב הערבות לרשות." כלומר, איך נוצרת הערבות, הסעיף אומר שהיא נוצרת בהסכם בין הערב לנושה או התחייבות של הערב שהודיע על כך לנושה.

סעיף 4(א) לחוק קובע: "אין הערב חב ביותר מחיובו של החייב ולא בחמור ממנו." כלומר, מה שהחייב חייב וגם הערב חייב זה המקסימום.

סעיף 4(ב) קובע: "הערב חב גם בריבית, בהוצאות ובדמי נזק שנתחייב בהם החייב בשל החיוב הנערב, ודינם של כל אלה כדין החיוב הנערב; והוא כשאין כוונה אחרת משתמעת מן הערבות."

סעיף 4(ג) קובע: "היה היקף הערבות מוגבל, אין הערב חב אלא בתחום ערבותו."

סעיף 5(א) קובע: "הוקטן החיוב הנערב, על פי הסכם בין החייב לבין הנושה או על פי ויתור של הנושה, מופטר הערב במידה שהופטר החייב." כלומר, אם הוקטן חיוב הנערב, הערב מופטר במידה שהחייב מופטר. אם הבנק וויתר לחייב אז הוא וויתר גם לערב.

סעיף 5(ב) קובע: "הוגדל החיוב הנערב, על פי הסכם בין החייב לבין הנושה, אין הדבר משנה בחיובו של הערב."

סעיף 5(ג) קובע: "חל בחיוב הנערב שינוי אחר, על פי הסכם בין החייב לבין הנושה, משתנה חיובו של הערב לפי השינוי, אולם הברירה בידי הערב –

(1) למלא ערבותו ללא שינוי, אם ניתן לעשות כן;

(2) לבטל ערבותו אם השינוי היה יסודי הפוגע בזכויות הערב."

סעיף 7(א) לחוק קובע: "כל טענה שיש לחייב כלפי הנושה בקשר לחיובו עומדת גם לערב." כלומר, נניח שלחייב יש טענות כלפי הבנק טעות, הטעייה, עושק, וכד'. כל טענה שיש לחייב מול הבנק עומדת גם לערב מול הבנק.

סעיף 7(ב) לחוק קובע: "התיישנה התביעה נגד החייב, מתיישנת גם התביעה נגד הערב, אם לא התיישנה לפני כן."

סעיף 8 לחוק קובע: "הערב והחייב אחראים כלפי הנושה יחד ולחוד, אולם אין הנושה רשאי לדרוש מן הערב מילוי ערבותו בלי שדרש תחילה מן החייב קיום חיובו, אלא באחת הנסיבות האלה:

(1) הערב ויתר על הדרישה מן החייב;

(2) ניתן נגד החייב צו קבלת נכסים או צו פירוק;

(3) החייב מת או נמצא מחוץ לישראל או שמתן הדרישה כרוך בקשיים מיוחדים."

כלומר, הערב והחייב אחראיים כלפי הנושה יחד ולחוד, אולם אין הנושה רשאי לדרוש מהערב מילוי ערבותו בלי שדרש תחילה מהחייב. בפרק א' לפני שהוסף פרק ב', בתי המשפט פירשו את הסעיף הזה כך שמספיק שהבנק שלח מכתב דרישה לחייב ואז אפשר לתבוע את הערב.

סעיף 9 לחוק קובע: "זולת אם ניתנה הערבות שלא בהסכמת החייב, זכאי הערב לחזור על החייב ולהיפרע ממנו מה שנתן למילוי ערבותו, בתוספת הוצאות סבירות שהוציא לרגל הערבות וריבית בשיעור המלא לפי חוק פסיקת ריבית, תשכ"א-1961, מיום מילוי הערבות או מיום ההוצאות." כלומר אם אבא שלי שילם עבורי אז הוא יכול לדרוש ממני אח"כ את הכסף בחזרה.

סעיף 13 קובע: "שנים או יותר שערבו חיוב אחד, אם במאוחד ואם בנפרד, יהיו אחראים יחד ולחוד; ואם היה היקף הערבויות שונה, יהיו אחראים כאמור בתחום הערבות המשותפת; והכל כשאין כוונה אחרת משתמעת מן הערבויות." כלומר, אם ערבו לי כמה ערבים גם אבא שלי וגם אמא שלי וגם אחותי, כל אחד מהם אחראי לכל החוב. אפשר לדרוש או מאבא שלי או מאמא שלי או מאחותי ולא צריך שלישי מכל אחד.

פרק ב' לחוק – ערבות של ערב יחיד: הוראות החוק בפרק זה יצרו מעמדות לערבים, נמצאים כיום בסיטואציה שיש ערב ואין לו הגדרה ונכנה אותו "ערב רגיל", יש "ערב יחיד" ו"ערב מוגן".

מה שקורה מבחינת הדין החל:

1. **ערב רגיל-** מה שחל עליו זה פרק א' לחוק הערבות ומבחינתו פרק א' לחוק הערבות ניתן להתנאה.

2. מבחינת ערב יחיד- חל פרק א' לחוק, כאשר הוא ניתן להתנאה, למעט סעיפים שכתוב במפורש שלגביהם לא ניתן להתנות. (סעיפים ספציפיים). חל עליו גם פרק ב' שהוא קוגנטי, למעט סעיפים 27-29 שלא חלים עליו.

3. ערב מוגן- חל עליו גם פרק א' לחוק, ניתן להתנות למעט סעיפים ספציפיים. וחל עליו בנוסף כל פרק ב'.

פרק ב' חל רק כאשר הנושה הוא גוף שעיסוקו במתן הלוואות. אם לקחתי הלוואה מתברר שלי אז פרק ב' לא חל, אם לקחתי הלוואה מבנק, צריך לשאול האם העורב הוא רגיל, יחיד, מוגן ואז יש את 3 האפשרויות. התנאי המקדמי לפרק ב' הוא שעיסוקו של הגוף הוא במתן הלוואה.

סעיף 19: בפרק זה –

"נושה" – מי שמתן הלוואות הוא במהלך עסקיו הרגיל, אף אם אינו עיסוקו העיקרי;
"ערב יחיד" – מי שאינו תאגיד, ולמעט בן זוג של החייב או שותפו של החייב, בין בשותפות רשומה ובין בשותפות שאינה רשומה; היה החייב תאגיד, לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל ענין בתאגיד; לענין זה, "בעל ענין בתאגיד" – כהגדרת "בעל ענין" בתאגיד, בחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968;
"ערב מוגן" – אחד מאלה:

- (1) ערב יחיד, שבחווה הערבות בינו לבין הנושה נקוב סכום שאינו עולה על 89,311.66 שקלים חדשים;
- (2) ערב יחיד, שבחווה הערבות בינו לבין הנושה נקוב סכום שאינו עולה על 744,263.82 שקלים חדשים, ובלבד שהחייב הנערב נועד לרכישת זכויות בדירה המיועדת למגורי החייב, ילדיו הבגירים או הוריו.

ערב יחיד- סעיף 19 קובע עורב יחיד הוא מי שאינו תאגיד, ולמעט בן זוג של החייב, שותף של החייב ואם החייב היה תאגיד לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל עניין בתאגיד. כלומר, ערב יחיד הוא כל בן אדם חוץ מבן הזוג של החייב, שותף של החייב, ומי שלוקח את ההלוואה זה תאגיד.

מי שיש לו 5 אחוז מניות מהחברה מספיק שהוא ייחשב בעל עניין בתאגיד. אם אתה לא ערב יחיד אז אתה ערב רגיל קודם כל, אם אתה ערב יחיד אולי אתה גם ערב מוגן.

ערב מוגן- סעיף 19 קובע ש"ערב מוגן" זהו ערב יחיד שערבותו מוגבלת בסכום. ערב מוגן הוא סוג של ערב יחיד! ערב מוגן הוא 2 אפשרויות: הראשונה, ערב יחיד שבחווה הערבות בינו לבין הנושה נקוב סכום שלא עולה על 90,000 ₪. השנייה, ערב יחיד שבחווה הערבות בינו לבין הנושה נקוב סכום שאינו עולה על 744,000 ₪, ובלבד שהחייב הערב נועד לרכישת זכויות בדירה המיועדת למגורי החייב, ילדיו הבגירים או הוריו.

הגנות לערב יחיד

אנחנו רוצים לראות איזה הגנות מיוחדות יש לערב יחיד: **ההגנות האלו מקורן בפרק ב' ולא ניתן להתנות עליו אלא לטובת הערב היחיד:**

1. **סעיף 21 לחוק הערבות: ערבות של ערב יחיד חייבת להיות מוגבלת בסכום אחרת היא בטלה:** בשיעור שעבר למדנו על ההבחנה בין ערבות לחיוב קצוב לבלתי קצוב. נניח שאבא של מישהי ערב לה להלוואה והוא יהיה ערב יחיד – נניח שהאבא בא לבנק והוא אומר שהוא רוצה להיות ערב לילדה שלו לכל מה שהיא תעשה בעתיד – זאת ערבות לסכום לא קצוב כי אין מספר של קרן – ערב יחיד שחותם על ערבות שאין בה סכום של קרן הערבות הזאת בטלה – **כלומר: ערב יחיד לעולם לא יהיה ערב לסכום בלתי קצוב.** לעומת זאת אם בן הזוג של הילדה היה הערב הוא היה ערב רגיל ולא יחיד ואז הוא יכול להיות ערב לסכום בלתי קצוב מפני שהוא לא ערב יחיד. נניח שיש לאדם

חברה והוא חותם לחברה על ערבות – איזה ערב הוא? ערב רגיל והוא יכול להיות ערב לסכום בלתי קצוב.

2. **סעיף 22 : חובות גילוי נרחבות לערב היחיד** : לנושה, במיוחד אם הוא בנק ישנן חובות גילוי כלפי כל ערב לא משנה איזה ערב זה. הנקודה היא שאם אבא של מישהי חותם ערבות אז הנושה צריך לתת לו את כל הפרטים הרלוונטיים (מידע על החשבון) כי רוצים שהחותם על הערבות יבין מה הוא עושה. אבל, כשמדובר בערב יחיד יש לנו סעיף שמפרט אחד לאחד פרטים שחייבים לפרט בפניו ובסעיף 23 יש לנו את הסנקציות על ההפרה של החובות המנויות בסעיף 22. אם למשל לא גילו לערב את גובה הריבית אז הסנקציה תהיה שיחייבו אותו בסכום הריבית (אי אפשר יותר) שזה לא ממש נורא אבל לעומת זאת אם לא גילו לו שמדובר בחוב ישן שנפרס מחדש או לחילופין לא מגלים לו איזה סוג ערב הוא (יחיד או רגיל למשל) אז הערבות שלו בטלה לגמרי!! **חשוב להיצמד לחוק בעניין הזה!!!**

3. **סעיף 24 : גילוי ומסירת מסמכים** : גם הוא מתקשר לסעיפים 22 ו-23 והוא קובע כי הנושה חייב למסור לערב עותק מכתב הערבות, חייב גם למסור לו עותק ממסמכי האשראי (חוזה ההלוואה) ומכוח הסעיפים האלו גם תוקנו תקנות שכתוב שם אפילו באיזה גודל אותיות יש למסור חלק מהמידע על מנת שהמידע לא יתחבא באותיות קטנות.

4. **סעיף 25 : מגביל את התוספות** : למדנו בסעיף 4 כי לחוב יש קרן למשל 90,000 ועל הקרן הזאת יש תוספות כמו ריבית פיגורים, הוצאות משפטיות, הוצאות גבייה, נזקים שנגרמו לנושה ועוד. אבל לגבי ערב יחיד יש הגבלה על גובה התוספות כתוב בדיוק איזה תוספות ניתן להוסיף – לא כל תוספת, למשל ריבית פיגורים יש לה תקרה, נזקים אי אפשר להוסיף. זה חשוב כי התוספות לחוב יכולות אפילו לעלות על החוב עצמו ויש כאן הטבה ממשית לערב יחיד.

5. **סעיף 26 : אם החייב העיקרי מתחיל לפגור בתשלומים הבנק צריך להודיע על כך לערב תוך 90 ימים** : אם הבנק לא עושה את זה ונגרם נזק לערב כתוצאה מזה אז הבנק יצטרך לשפות את הערב בגין הנזקים אבל יותר מכך הסעיף הזה קובע עוד כל מיני עקרונות חשובים (**חשוב לקרוא אותו למבחן!!!**). למשל, בדרך כלל חייב לוקח הלוואה ונגיד הוא צריך לשלם X מחיר כל חודש, אבל ברגע שהוא לא מחזיר אז לבנק יש זכות להעמיד את כל ההלוואה לערבות מיידית ואז התוספות נהיות מטרופות כי יש לשלם את הכל בבת אחת ואם הבנק עומד להפוך את הלוואה לפירעון מידי עליו להודיע לערב היחיד לפני שהוא עושה את זה ולתת לערב היחיד אופציה להיכנס בנעלי הערב היחיד במקום שיהפכו את ההלוואה להלוואה בפירעון מידי.

6. **סעיף 32 : מפרט מספר סעיפים מפרק א' שגם עליהם רק ביחס לערב היחיד לא ניתן להתנות והם נותנים הגנות לערב היחיד (ס' 5,6,7,11,12)**.

ההגנות האלו לא פוטרות את הבעיה שהבנקים היו פונים ישר לערבים היחידים ולא פונים קודם לחייבים בדרישה לכסף. אומנם יש לו הגנות ומצבו יותר טוב משל ערב רגיל אבל עדיין אנחנו לא רואים שינוי דרמטי ביחס למה שעורר את הכעס הציבורי.

הגנות לערב מוגן

ערב מוגן הוא סוג של ערב יחיד! לכן, כל מה שחל על ערב יחיד חל גם עליו אבל לערב מוגן יש עוד 3 סעיפים שחלים אך ורק עליו ויש לו הגנות יוצאות מן הכלל :

1. **סעיף 27 : לא תוגש תובענה (אפילו לא תוצג דרישה כלשהי לתשלום) נגד ערב מוגן אלא לאחר שנתקימו שניים אלה (מצטברים) : (1) ניתן פס"ד נגד החייב + (2) יו"ר או רשם ההוצאה לפועל אישר שכל ניסיונות הפירעון וההליכים מוצו.** רק כשההוצאה לפועל מתייאשת ויש פס"ד ניתן לפנות

- לערב המוגן. **חשוב לציין שלסעיף הזה יש חריגים!!** יש מצבים שבהם כן ניתן לתבוע מיד מהערב המוגן! למשל, אם החייב נפטר או אם החייב הוכרז פסול דין או היה תאגיד וניתן נגדו צו פירוק!
2. **סעיף 28 : אם ערב מוגן מילא את ערבותו (שילם) אז דינו כדין הנושה לעניין הליכי גביית החוב מהחייב והוא יהיה רשאי להמשיך בהליכים האלה :** יש לנו כאן הכללה פרוצדוראלית, במקום שהערב יצטרך להתחיל את כל הליך הגבייה מחדש הערב יכול להיכנס ישר לנעלי הנושה אם כבר התחילו הליכים פרוצדוראליים לגבייה.
3. **סעיף 29 : ערבים מוגנים יהיו חייבים כלפי הנושה בחלקים שווים וסופרים לעניין את כלל הערבים גם אם הערבים האחרים לא מוגנים :** לדוגמא, נניח שיש לנו חייב (יוסי) והוא לקח הלוואה בסך 60,000 ₪. הערבים ליוסי היו : אשתו (יפה), אלון (חבר מהעבודה) וגלית (אחותו של יוסי). יש לנו שאלה בערבות השלב הראשון אנחנו מיד מסווגים את הערבים! **יפה תהיה ערבה רגילה, אלון יהיה ערב מוגן כי זה עד 90,000 וגלית היא ערבה מוגנת גם היא כי זה עד 90,000.** נניח שיוסי לא משלם מה זה אומר? זה אומר שלגבי יפה אפשר מיידית להתנפל עליה ולגבות ממנה את כל הכסף בכפוף לכך ששלחו יוסי מכתב דרישה ולהוסיף את כל התוספות של סעיף 4 במייד. לעומת זאת מאלון אפשר לדרוש לשלם רק אחרי שמתקיימים התנאים של ס' 27 (מיצוי הליכים – פס"ד + אישור מהוצאה לפועל) וגם אחרי זה ניתן לגבות ממנו רק את חלקו כלומר יש לנו שלושה ערבים (סופרים את כל הערבים בחלוקה ולא רק את אלו המוגנים) אז רק שליש מהקרן וניתן להוסיף לזה רק את התוספות המוגבלות של סעיף 25. **עכשיו נניח והחוב של יוסי היה 100,000 ₪** עכשיו יפה תהיה ערבה רגילה ואלון וגלית יהיו ערבים יחידים – אז לגבי יפה אנחנו יודעים אבל לגבי אלון וגלית אפשר לתבוע מהם כעת במידית אבל הם נהנים מהתוספות המוגבלות ויש להציע להם להיכנס בנעלי החייב – כלומר רואים את הפער בהגנות על ערב מוגן מאשר על ערב יחיד או רגיל.

דף תרגיל ערבויות צד ג'

שאלה ראשונה

דנה היא הבעלים והמנהלת של חברה בשם "תכשיטים לכל בע"מ" (להלן: "תכשיטים לכל"). החברה עוסקת בייצור תכשיטים ומשווקת אותם לחנויות ולרוכלים שונים. לחברה חשבון בבנק הלאום. דנה הייתה מעוניינת להרחיב את היקפי הפעילות של "תכשיטים לכל", לשם כך הייתה זקוקה למימון. דנה החליטה לבקש מהבנק בו מתנהל חשבון החברה הלוואה לצורך כך, בסך של 85,000 ₪. הבנק דרש כי יחתמו שלושה ערבים להבטחת פירעון ההלוואה, לכן דנה, אביה של דנה וכן רועי בעלה של דנה המתגורר עמה חתמו כערבים לפירעון ההלוואה, לאחר שהבנק עדכן אותם בכל הפרטים כנדרש ומסר להם את המסמכים הנדרשים. מהו מעמדם של הערבים?

- א. האב ערב יחיד, רועי ערב רגיל, דנה ערבה רגילה.
- ב. האב ערב יחיד, רועי ערב יחיד, דנה ערבה רגילה.
- ג. האב ערב רגיל, רועי ערב יחיד, דנה ערבה יחידה.
- ד. האב ערב מוגן, רועי ערב יחיד, דנה ערבה רגילה.
- ה. האב ערב מוגן, רועי ערב רגיל, דנה ערבה רגילה.

הסבר פיתרון שאלה ראשונה : מי החייב : תכשיטים לכל חייבים בסכום של 85,000 ₪.

מי הערבים : אבא של דנה, רועי הבעל של דנה, דנה. יש לנו כאן תאגיד חייב ואנחנו הגדרנו שבעל עניין בתאגיד זה מי שיש לו 5% במניות ובוחנים את זה משפחתית לכל מי שמתפרנס יחד – אבא ובת כשהבת כבר נשואה לא מתפרנסים כבר יחד! אז האבא הוא ערב מוגן כי זה עד 90,000 ₪, רועי הוא ערב רגיל כי הוא נכנס לחריגים וגם דנה היא ערבה רגילה.

שאלה שנייה

מה תהא תשובתכם לשאלה הקודמת לו הערבות שנחתמה על ידי השלושה (האב, רועי, דנה) נחתמה כערבות לכל חובותיה של "תכשיטים לכל"?

- א. ערבותם של כל השלושה אינה תקפה.
- ב. ערבותו של האב תקפה והוא ערב יחיד, ערבותם של דנה ורועי תקפה והם ערבים רגילים.
- ג. **ערבותו של האב אינה תקפה, ערבותם של דנה ורועי תקפה, והם ערבים רגילים.**
- ד. ערבותה של דנה תקפה והיא ערבה רגילה, ערבותם של רועי ושל האב אינה תקפה.
- ה. ערבותם של האב ושל רועי תקפה והם ערבים יחידים, ערבותה של דנה תקפה והיא ערבה רגילה.
- ו. ערבותו של האב תקפה והוא ערב מוגן, ערבותם של דנה ורועי תקפה והם ערבים רגילים.

הסבר פיתרון שאלה שנייה : רועי ודנה הם בעלי עניין ולכן אין להן הגנות אבל האבא הוא ערב יחיד ויש לנו ערבות לסכום בלתי קצוב זה אומר שהערבות בטלה מכוח ס' 21.

שאלה שלישית

לאור הקשיים הכלכליים של חברת "הכל בדולר" שבבעלותו של רמי, ביקשה החברה הלוואה מבנק הפועלים, בסך של 95,000 ₪. הבנק הסכים, אך היתנה את מתן הלוואה בכך שבנוסף לרמי יהיו עוד שני ערבים להבטחת החזר הלוואה. על חוזה ערבות להלוואה חתמו רמי, רות – אשתו של רמי, וכן חברו של רמי – ציפורי. מהו מעמדם של הערבים? בהנחה שהתקיימו ביחס לכל הערבים התנאים המאפשרים לבנק לדרוש את פירעון הלוואה – איזה חלק מהחוב יוכל הבנק לדרוש מציפורי?

- א. רמי ערב רגיל, רות ערבה רגילה, ציפורי ערב מוגן. הבנק יוכל לדרוש מציפורי שליש מסכום החוב, והוא יהיה גם כפוף לתוספות המוגבלות המותרות לגבייה מערב יחיד ומוגן.
- ב. **רמי ערב רגיל, רות ערבה רגילה, ציפורי ערב יחיד. הבנק יוכל לדרוש מציפורי את מלוא סכום החוב, בכפוף לתוספות המוגבלות המותרות לגבייה מערב יחיד ומוגן.**
- ג. רמי ערב רגיל, רות ערבה יחידה, ציפורי ערב מוגן. הבנק יוכל לדרוש מציפורי שליש מסכום החוב, והוא יהיה גם כפוף לתוספות המוגבלות המותרות לגבייה מערב יחיד ומוגן.
- ד. רמי ערב יחיד, רות ערבה יחידה, ציפורי ערב יחיד. הבנק יוכל לדרוש מציפורי את מלוא סכום החוב, בכפוף לתוספות המוגבלות המותרות לגבייה מערב יחיד ומוגן.

הסבר פיתרון שאלה שלישית : התשובה הנכונה היא ב' : מי הנושה? הבנק, מי החייב? הכל בדולר. אם החברה לווה אז החברה היא החייבת (לא להתבלבל). יש לנו שלושה ערבים : רמי, אשתו רות והחבר ציפורי. הסכום הוא 95,000 ₪. רמי הוא ערב רגיל כי הוא בעל עניין, אשתו ערבה רגילה וציפורי הוא ערב יחיד כי הסכום הוא מעל 90,000 ₪. אז הבנק יכול לדרוש מציפורי אפילו שהוא ערב יחיד את מלוא הסכום בכפוף להגנות.

שאלה רביעית

סמנו נכון/לא נכון ביחס לכל אחד מהמשפטים הבאים:

- א. "ערב יחיד" הינו בהכרח גם "ערב מוגן". **נכון/לא נכון**
- ב. בת זוגו של חייב שערבה לו, תהיה תמיד ערבה רגילה. **נכון/לא נכון**
- ג. דין נטל הלוואה בסך 30,000 ש"ח ממקום עבודתו (מכללה). זיו חברו חתם ערבות להחזר ההלוואה. זיו הינו ערב מוגן. **נכון/לא נכון**
- ד. שותף של חייב שחתם ערבות להלוואה לחייב בסך של 30,000 ₪ ייחשב כ"ערב מוגן".
נכון/לא נכון

הסבר פיתרון שאלה רביעית :

- א – לא נכון - ערב יחיד הוא לא בהכרח ערב מוגן אבל ערב מוגן הוא בהכרח ערב יחיד.
- ב – נכון – יש בעצם שתי אפשרויות, אפשרות אחת היא לקחת הלוואה מהדוד ויש אפשרות לקחת הלוואה מהבנק. אם לוקחים הלוואה מהדוד אז תמיד כולם ערבים רגילים – אם לוקחים מהבנק אז בת הזוג תמיד תהיה ערבה רגילה!
- ג – לא נכון – ברגע שלוקחים הלוואה לא מגוף שעיסוקו מתן הלוואות כל הערבים הם תמיד ערבים רגילים!
- ד – לא נכון – שותף של חייב יהיה ערב רגיל.

הגנות לערב על ידי משכון נכס

לפעמים הערבות מתבצעת על ידי משכון נכס ונתנו בשיעור שעבר דוגמא שנניח מיכל לוקחת הלוואה מהבנק של 100,000 ₪ והם רוצים בטוחה אז יש אופציה שאבא שלה יהיה ערב ואז הוא יהיה ערב יחיד ויש אפשרות שאבא שלה גם ימשכן את הרכב שלו כבטוחה להלוואה **ולפי ס' 12 לחוק המשכון** מי שממשכן נכס כבטוחה להלוואה של אחר הוא ערב. כשהוא ממשכן רכב להבטחת הלוואה של מיכל כלל אחד קובע שהערבות מוגבלת לשווי הנכס : כלומר, המקסימום שניתן יהיה לגבות ממנו זה את שווי המכונית שהוא משכן. איך נחשב כמה הוא חייב? נניח ומיכל החזירה 10,000 ₪ אז היא חייבת 90,000 ₪ נוסף לזה את האקסטורות אז היא חייבת 124,000 ₪ ועכשיו באים לאבא של מיכל ומצליחים למכור את הרכב שלו ב100,000 ₪ אז הוא סיים את חלקו בערבות.

אבל אחרי שתוקן חוק הערבות פתאום אין לנו רק ערב יש לנו ערב רגיל/יחיד/מוגן עלתה השאלה האם הקטגוריות הללו חלות גם על ערב ממשכן או שהוא תמיד רגיל? בימ"ש התחבט שנים רבות עם הסוגיה הזאת כי מצד אחד אי אפשר להגיד שלערב ממשכון אין הגנות מצד שני יש בעיה עם מתן ההגנות. עד בשנת 2015 הגיע לבימ"ש העליון פס"ד שהכריח את בימ"ש להכריע – **פס"ד בנק לאומי למשכנתאות נ' צוברי** – בימ"ש הגיע בסוגיה וקבע כי ככלל כעיקרון גם ערב ממשכן יכול להיות ערב יחיד או ערב מוגן אם הוא עומד בקריטריונים אבל אנחנו נצטרך לעשות התאמה ביחד להגנות שניתנות לו. ביחס לערב ממשכן יחיד הוא יהנה מההגנות של ערב יחיד למעט ההגנות של סעיפים 21 ו-25. סעיף 21 אומר שהערבות של ערב יחיד חייבת להיות מוגבלת בסכום ואם היא לא אז היא בטלה אבל בימ"ש העליון שהערבות של הממשכן גם ככה מוגבלת לשווי הסכום הממושכן אז אין לו צורך בהגנה הזאת. לגבי ס' 25 בימ"ש העליון אומר כי הסעיף הזה מגביל את התוספות ונאמר כי הממשכן לא זקוק לו כי בכל מקרה יש כאן הגבלה שהיא שווי הנכס. **לגבי ערב ממשכן מוגן** – בימ"ש העליון אמר שכעיקרון הוא צריך להנות מהמעמד הזה אבל צריך עדיין לחשוב איזו מההגנות יחולו עליו ואיזה לא (בעניין צוברי דובר על ערב יחיד אז בימ"ש לא דן בזה וזה נשאר בצריך עיון).

לכן, **כשמקבלים שאלה בערבות צריך לשים לב האם הערב הוא ערב חוזי או ערב ממשכן.**

שאלה חמישית בדף תרגול ערבויות צד ג'

ירון הקים חברה, ולצורך מתן מסגרת אשראי לחברה דרש הבנק כי יחתמו שלושה ערבים להבטחת החזר כל חובות החברה העתידיים. בהתאם, שיעבדה אימו של ירון את מכוניתה כבטוחה לחובות החברה. גם דינה – אשתו של ירון חתמה כערבה וכך גם חברו ניתאי. איזה מהמשפטים הבאים נכון?

- א. אמו של ירון הינה ערבה רגילה להלוואה כאשר ערבותה מוגבלת לשווי מכוניתה, דינה הינה ערבה רגילה, ניתאי ערב יחיד.
- ב. אמו של ירון הינה ערבה יחידה להלוואה כאשר ערבותה מוגבלת לשווי מכוניתה, דינה הינה ערבה רגילה, ערבותו של ניתאי בטלה.
- ג. ערבותה של אמו של ירון בטלה, דינה הינה ערבה רגילה, ערבותו של ניתאי בטלה.
- ד. אמו של ירון הינה ערבה יחידה להלוואה כאשר ערבותה מוגבלת לשווי מכוניתה, דינה הינה ערבה רגילה, ניתאי ערב מוגן.

הסבר פיתרון שאלה חמישית : החייב הוא חברה של ירון בסכום בלתי קצוב. מי הערבים ? אמא היא ערבה ממשכנת על ידי רכב והיא ערבה יחידה. דינה היא אשתו של ירון והיא ערבה רגילה. ניתאי הוא ערב יחיד ומדובר לנו כאן בסכום בלתי קצוב אז הוא נמחק כי ערבותו מתבטלת לפי ס' 21. אבל בגלל שהאמא היא ערבה ממשכנת אפילו שהיא ערבה יחידה בימ"ש הפס"ד צוברי אומר שס' 21 לא יחול לגביה כי גם ככה הערבות שלה מוגבלת לסכום שווי הרכב ולכן ערבותה לא מתבטלת על אף שהיא ערבה יחידה.

הסבר על המבחן : לא מגיעים למבחן בלי החוקים הרלוונטיים! המבחן מורכב משאלה אחת פתוחה בנושא שטרות ואז שבע שאלות אמריקאיות ויכול להיות שחלק יהיו נכון לא נכון. המבחן מגיע ל-105 נקודות.